

NIEUWSBRIEF • RECHTSPRAAK EUROPA

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:

(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

Inhoud.....	1
Leeswijzer.....	4
Deel I - Rechtspraak.....	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten (B).....	5
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)	5
Arbitrage	9
Asiel, migratie, Unieburgerschap en Schengen (S – V).....	9
Belastingen.....	15
Belastingen, btw (Fi - S)	16
Belastingen, douane en tariefindeling	19
Belastingen, vennootschapsbelasting	19
Bestuursrecht	19
Brexit.....	19
Civiel.....	20
Consumenten (C)	21
COVID-19	24
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek (S).....	24
Diensten, elektronische communicatiediensten	27
Digitale markt en social media.....	28
Discriminatie	29

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVR).

Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Sophie Abelsma, Roel Andrea, Remco den Arend, Jos Beckers, Anouk Biersteker, Dorien Boessenkool, Anne-Marie ten Bosch, Stella van Gennip, Nicolien Keerweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Judith van Riel, Charlotte Roseboom, Nynke Veenstra en Bonita van Vliet.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Eigendomsrecht.....	29
Energiemarkt	30
Familieleven en familierecht.....	30
Financiële belangen EU en Europese subsidies.....	33
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie (B – C - S)	33
GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid.....	35
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)	36
Godsdienstvrijheid (B)	38
Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen	40
Handel en anti-dumping	41
Handicap.....	41
Huiselijk geweld.....	41
IE - Intellectuele eigendom	42
Insolventie.....	44
Institutioneel	45
IPR.....	46
Klokkenluiders	47
Landbouw en visserij (B)	48
LHBTI-rechten	48
Luchtvaart (C).....	49
Mededinging	49
Mensenhandel en dwangarbeid	51
Milieu, natuur, duurzame energie.....	51
Ne bis in idem (B – S).....	54
Onderwijs.....	54
Overlevering en uitlevering (S).....	54
Paspoort	56
Prejudiciële procedure HvJ.....	57
Privacy en persoonsgegevens	58
Procesrecht en recht op eerlijk proces	62
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht.....	63
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	63
Productveiligheid	66
Rechtsbeginselen EU	66
Rechtsstaat en rechterlijke macht	67
Recht op leven.....	70
Staatsteun.....	72
Strafrecht	72

Terrorisme en witwassen (S).....	74
Verkiezingen en kiesrecht	74
Vervoer en reizen	75
Vrijheid van meningsuiting en media.....	75
Vrijheid van vereniging	78
Deel II – Algemeen	79
Cursus en opleiding	79
Nieuwsbrieven	80
NL zaken bij het HvJEU.....	81
NL prejudiciële verwijzingen	81
NL zaken bij het EHRM	82
Verzoeken Protocol no. 16 EVRM.....	82

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.
- In de index is tussen haakjes aangegeven voor welke rechtsgebieden de informatie relevant is: Bestuursrecht (B), Civiel recht (C), Familierecht (Fa), Fiscaal recht (Fi), Strafrecht (S), Vreemdelingenrecht (V)

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I - Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten (B)

OVERIG

Nieuwe drempelbedragen Europees aanbesteden bekendgemaakt ([ECER](#))

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)

EHRM – ARREST – 9 november 2021 – Špadijer t. Montenegro – [persbericht](#) – [arrest](#) – [31549/18](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1109JUD003154918](#)

Gevangenbewaarder– Wettelijk systeem biedt onvoldoende bescherming aan klokkenluider - Schending artikel 8 EVRM

Artikel 8 EVRM. Klaagster komt uit Montenegro en was werkzaam als gevangenvaarder in een vrouwengevangenis. In 2013 heeft zij melding gemaakt van on gepast 'fysiek contact' met vrouwelijke gevangenen door een vijftal mannelijke collega's. Niet lang nadat klaagster dit ongewenst gedrag had gemeld ontving zij een intimiderend telefoontje van een collega en werd de voorruit van haar auto ingeslagen. Klaagster heeft dit bij de politie gemeld. Met deze melding is vervolgens niets gedaan.

De collega's die betrokken waren bij het grensoverschrijdend gedrag zijn in 2013 beboet door middel van korting op hun salaris en één van hen is voor een periode geschorst geweest. Later dat jaar werd klaagster bespuugd en uitgescholden door één van de gestrafte bewaarders. Klaagster heeft dit kenbaar gemaakt aan de beveiliging van de gevangenis. Met haar klacht werd vervolgens niets gedaan. Hierna bleven de pesterijen jegens klaagster voortduren, en werd zij niet gesteund door haar leidinggevenden. In september 2013 is klaagster wegens ziekte uitgevallen. Klachten van klaagster zijn verworpen en in een gerechtelijke procedure werd overwogen dat de incidenten geen pesterijen betroffen. Verdere hoger beroep procedures waren onsuccesvol voor klaagster. In 2016 is klaagster wegens gezondheidsredenen met pensioen gegaan.

Het hof stelt vast dat er een link bestaat tussen de incidenten en de gebrekkige reactie hierop van de autoriteiten en de daarop gevolgde psychologische problemen van klaagster. Het hof stelt voorop dat Staten een verplichting hebben om het fysieke en geestelijke welzijn van individuen te waarborgen geen steun gevonden in de nationale rechtsmiddelen. In dit geval is het hof van oordeel dat het wettelijke systeem, mede gelet op de context van het optreden als klokkenluider, onvoldoende bescherming heeft geboden. Derhalve is er in dit geval sprake van schending van artikel 8 EVRM.

HvJ – ARREST – 11 november 2021 – zaak C-214/20 – Dublin City Council – Ierland – [ECLI:EU:C:2021:909](#) – [geen conclusie](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Arbeidstijd – Oproepdienst met permanente bereikbaarheid brandweerman

Richtlijn 2003/88/EG. M.G. is een op oproepbasis werkzame brandweerman die deeltijds in dienst is van de gemeenteraad van Dublin. Hij staat krachtens een systeem van oproepbaarheid en permanente bereikbaarheid ter beschikking van het brandweerkorps van de kazerne die hem heeft opgeleid. M.G. ontvangt maandelijks een basissalaris dat bedoeld is als vergoeding voor zijn oproepdienst waarin hij permanent bereikbaar moet zijn, alsook een bijkomende vergoeding voor elke interventie. De zaak gaat over de berekening van de voor de gemeenteraad van Dublin verrichte werkuren tijdens oproepdiensten met permanente bereikbaarheid. Het Hof verduidelijkt de draagwijdte van het begrip „arbeidstijd” voor een periode van oproepdienst waarin de

werknemer permanent bereikbaar moet zijn. Nederland, België, Frankrijk en Finland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 2, punt 1, van richtlijn 2003/88/EG moet aldus worden uitgelegd dat een door een oproepbare brandweerman vervulde periode van oproepdienst waarin hij permanent bereikbaar moet zijn en tijdens welke hij met toestemming van zijn werkgever een zelfstandige beroepsactiviteit uitoefent, maar in geval van een noodoproep binnen ten hoogste tien minuten op zijn kazerne moet zijn, geen „arbeidstijd” in de zin van deze bepaling vormt, indien uit een globale beoordeling van alle omstandigheden van het geval – met name de omvang en de wijze van uitoefening van deze mogelijkheid om een andere beroepsactiviteit uit te oefenen alsmede het ontbreken van een verplichting om deel te nemen aan alle interventies die vanuit deze kazerne worden uitgevoerd – blijkt dat de tijdens deze periode aan de werknemer opgelegde verplichtingen niet van dien aard zijn dat hij objectief gezien aanzienlijk wordt beperkt in zijn mogelijkheden om tijdens die periode de tijd waarin van hem geen beroepswerkzaamheden als oproepbare brandweerman worden verlangd, vrij in te vullen.

HvJ – ARREST – 11 november 2021 – zaak C-168/20 – MH en ILA – Verenigd Koninkrijk – ECLI:EU:C:2021:907 – geen conclusie – [persbericht](#) – [arrest](#)

Pensioenrechten – Faillissement – Vrijheid van vestiging

Artikel 21 en Artikel 49 VWEU. Richtlijn 2004/38/EG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen enerzijds B.J. en O.V., curatoren in het faillissement van de heer M. en anderzijds mevrouw M. e.a. over het feit dat de curatoren ten gunste van de failliete boedel pensioenrechten opeisen van de heer M, lers onderdaan, uit een pensioenvoorziening die in Ierland is ingesteld en naar Iers belastingrecht is goedgekeurd.

Hof: Artikel 49 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een bepaling van het recht van een lidstaat die pensioenrechten op grond van een pensioenvoorziening in beginsel volledig en automatisch uitsluit van een failliete boedel, op voorwaarde dat de voorziening op het moment van het faillissement in die lidstaat fiscaal is goedgekeurd, als deze voorwaarde wordt gesteld in een situatie waarin een burger van de Unie, die voorafgaand aan zijn faillissement zijn recht op vrij verkeer heeft uitgeoefend door zich permanent in die lidstaat te vestigen om daar een zelfstandige economische activiteit uit te oefenen, pensioenrechten ontleent aan een pensioenvoorziening die is ingesteld en fiscaal is goedgekeurd in zijn lidstaat van herkomst, tenzij de beperking van de vrijheid van vestiging die de betrokken nationale bepaling bevat, is gerechtvaardigd door een dwingende reden van algemeen belang, geschikt is om de verwezenlijking van het nagestreefde doel te waarborgen en niet verder gaat dan nodig is om dat doel te bereiken.

- 🇧🇪 EU-Hof: pensioenrechten van een EU-burger op grond van een pensioenvoorziening uit een lidstaat van herkomst mogen niet worden uitgesloten via fiscale goedkeuring door vestigingslidstaat ([ECER](#))

HvJ – ARREST – 25 november 2021 – zaak C-233/20 – job-medium – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2021:960 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Financiële vergoeding voor niet-opgenomen jaarlijkse vakantie bij beëindiging van het dienstverband

Richtlijn 2003/88/EG. Het verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen W.D. en zijn voormalige werkgever, een bedrijf genaamd job-medium. Het geschil betreft het verzoek van W.D. om een financiële vergoeding voor de jaarlijkse vakantie die hij niet had opgenomen vóór de beëindiging van zijn dienstverband, met als bijzondere omstandigheid dat deze beëindiging het gevolg was van een besluit van de werknemer om de overeenkomst voortijdig en zonder inachtneming van de geldende opzeggingstermijn te beëindigen.

Hof: [niet officiële vertaling] Artikel 7 van Richtlijn 2003/88/EG gelezen in het licht van artikel 31, lid 2, Handvest EU, is in strijd met een bepaling van nationaal recht volgens welke geen financiële

vergoeding verschuldigd is voor niet-opgenomen jaarlijkse vakantie met behoud van loon voor het laatste jaar van zijn huidige dienstverband, wanneer de werknemer de arbeidsverhouding eenzijdig en zonder ernstige reden voortijdig beëindigt.

De nationale rechter hoeft niet na te gaan of de werknemer niet in staat was de dagen betaald verlof op te nemen waarop hij recht had.

HvJ – ARREST – 25 november 2021 – zaak C-372/20 – Finanzamt Österreich – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2021:962 – geen conclusie – arrest

Gezinsbijslag – Plaats van uitoefenen werkzaamheden in loondienst - Gezinsleden meenemen naar derde land

Artikelen 45, 48 en 288, lid 2 VWEU. Verordening (EG) Nr. 883/2004. De zaak gaat over de weigering een gezinsbijslag toe te kennen. Het arrest is vooralsnog alleen beschikbaar in het Duits en Frans.

Hof: [niet officiële vertaling] Artikel 11, lid 3, onder a), van Verordening (EG) nr. 883/2004 moet aldus worden uitgelegd dat een loontrekkende die onderdaan is van een lidstaat waarvan zij en haar kinderen inwoner zijn, die een arbeidsovereenkomst aangaat met een werkgever met statutaire zetel in een andere lidstaat, die onder de wetgeving van die andere lidstaat valt onder het verplichte socialezekerheidsstelsel van die andere lidstaat, die zijn tewerkstelling in een derde land niet onmiddellijk na zijn aanwerving, maar aan het einde van een opleiding in die andere lidstaat krijgt en daar vervolgens terugkeert voor een herstelfase, moet worden geacht aldaar werkzaamheden in loondienst uit te oefenen in de zin van die bepaling.

Artikel 288, tweede alinea, VWEU staat niet in de weg aan de vaststelling door een lidstaat van een nationale wettelijke regeling waarvan de personele werkingssfeer ruimer is dan die van verordening nr. 883/2004, aangezien zij voorziet in de gelijkstelling van onderdanen van staten die partij zijn bij de EER-Overeenkomst met haar eigen onderdanen, op voorwaarde dat deze verordening wordt uitgelegd in overeenstemming met deze verordening en dat het primaat van laatstgenoemde niet in het gedrang komt.

Artikel 68, lid 3, onder a), van Verordening nr. 883/2004 en artikel 60, leden 2 en 3, van Verordening (EG) nr. 987/2009 moeten aldus worden uitgelegd dat zij het orgaan van de lidstaat met voorrangbevoegdheid en het orgaan van de bevoegde lidstaat in subsidiaire orde wederzijds binden, zodat de gezinshereniger voor toeslagen slechts één aanvraag hoeft in te dienen bij één van deze instellingen en dat het dan aan deze twee instellingen is om die aanvraag gezamenlijk in behandeling te nemen.

De artikelen 45 en 48 VWEU verzetten zich er niet tegen dat een lidstaat de gezinsbijslagen die hij tot dan toe had toegekend aan medewerkende ondernemers die hun gezinsleden meenemen naar een derde land waar zij zijn tewerkgesteld, in het algemeen afschaft, op voorwaarde enerzijds dat deze schrapping zonder onderscheid van toepassing is op zowel begunstigden die onderdaan zijn van die lidstaat als op begunstigden die onderdaan zijn van andere lidstaten, en anderzijds dat deze schrapping een verschil in behandeling tussen de betrokken medewerkende partijen inhoudt, niet naargelang zij hun recht op vrij verkeer ervoor of erna hebben uitgeoefend, maar naargelang hun kinderen bij hen in een lidstaat of in een derde land verblijven.

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 11 november 2021 – zaak C-485/20 – HR Rail – België – ECLI:EU:C:2021:916 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Blijvende ongeschiktheid tijdens proeftijd als gevolg van een handicap – Passende arbeid

Richtlijn 2000/78/EG. Een werknemer die door de vennootschap HR Rail SA in dienst is genomen, wordt ten gevolge van een handicap tijdens zijn proeftijd blijvend ongeschikt om de functie te vervullen waarin hij is aangesteld. Vervolgens wordt hij wegens ongeschiktheid ontslagen. Verzoeker bestrijdt dit besluit omdat hij naar zijn mening het slachtoffer is van discriminatie op grond van handicap.

Was zijn werkgever in die situatie, op grond van richtlijn 2000/78/EG en teneinde elke discriminatie op grond van handicap te voorkomen, verplicht om verzoeker aan te stellen in een andere functie waarvoor hij bekwaam en beschikbaar was en waartoe hij in staat was, in plaats van hem te ontslaan?

Werk voor personen met een handicap: volgens advocaat-generaal Rantos houdt de verplichting van de werkgever om redelijke aanpassingen door te voeren ook in dat hij een werknemer die ongeschikt is geworden om zijn functie uit te oefenen, moet aanstellen in een andere functie indien hij daarvoor de vereiste bekwaamheid en capaciteiten heeft en daarvoor beschikbaar is en deze maatregel geen onevenredige belasting vormt voor de werkgever. Die aanpassingen vormen een preventieve maatregel om personen met een handicap aan het werk te houden en zijn van toepassing op een werknemer die een proeftijd doorloopt in het kader van zijn indienstneming.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 5 van richtlijn 2000/78/EG moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een werknemer, daaronder begrepen een werknemer die in het kader van zijn indienstneming een proeftijd doorloopt, ten gevolge van een handicap blijvend ongeschikt wordt om de functie te vervullen waarin hij binnen de onderneming is aangesteld, zijn werkgever verplicht is om hem bij wege van ‚redelijke aanpassingen‘ in de zin van dat artikel aan te stellen in een andere functie indien de betrokken werknemer daarvoor de vereiste bekwaamheid en capaciteiten heeft en daarvoor beschikbaar is en indien deze maatregel bovendien geen onevenredige belasting voor die werkgever vormt.

BNC fiche

Fiche: Mededeling – Toepassing Richtlijn Tegengaan Illegale Tewerkstelling ([Kamerstuk 22112](#), nr. 3227)

CONSULATIE

Bestuurders van bussen en touringcars – EU-regels voor rij- en rusttijden, Raadplegingsperiode 23 November 2021 - 15 Februari 2022 ([EC](#))

OVERIG

- Resolutie van het Europees Parlement van 21 januari 2021 met aanbevelingen aan de Commissie betreffende het recht om offline te zijn (2019/2181(INL)), [PB C 456 van 10.11.2021](#)
- Brexit: sociale zekerheid van Britten in Nederland ([Verblijfblog](#))

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights \(december 2018\)](#)
- [Work-related rights \(juli 2021\)](#)

- [Legal professional privilege \(november 2019\)](#)
- [Slavery, servitude and forced labour \(februari 2021\)](#)
- [Surveillance at workplace \(oktober 2019\)](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour \(augustus 2021\)](#)

Wiki

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Arbitrage

NOOT – bij HvJ 26 oktober 2021, [C-109/20 PL Holdings](#)

ECJ in PL Holdings: ad hoc arbitration agreement between EU investor and Member State not compatible with EU law ([European law blog](#))

Asiel, migratie, Unieburgerschap en Schengen (S – V)

EHRM – ARREST – 18 november 2021 – M.H. t. Kroatië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [15670/18](#) en [43115/18](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1118JUD001567018](#)

Meerdere schendingen met betrekking tot Afghaanse familie wier dochter stierf bij de Kroatische grens

Artikel 2, 3, 5, 34 EVRM en artikel 4 Protocol nr. 4. De zaak betreft de dood van een zesjarig Afghaans kind, dat is aangereden door een trein nadat naar verluidt de mogelijkheid om asiel aan te vragen is ontzegd door de Kroatische autoriteiten en de familie is bevolen om via de sporen terug te keren naar Servië. Daarnaast betreft de zaak de detentie van de Afghaanse familie inclusief hun kinderen, terwijl zij internationale bescherming zochten.

Het hof overweegt dat het onderzoek naar de dood van het kind niet effectief is geweest en oordeelt in die context unaniem dat sprake is van een schending van het recht op leven (artikel 2 EVRM).

Met betrekking tot de detentie overweegt het hof dat deze detentie ten aanzien van de kinderen kan worden gekwalificeerd als mishandeling en oordeelt dat in zoverre sprake is van een schending van het verbod op onmenselijke en vernederende behandeling (artikel 3 EVRM). Daarnaast overweegt het hof dat de beslissing om de familie in detentie te nemen niet zorgvuldig tot stand is gekomen nu de Staat heeft nagelaten de noodzakelijke maatregelen te nemen om de detentie van de familie te voorkomen. Het hof oordeelt in dat verband unaniem dat sprake is van een schending van het recht van klagers op veiligheid en vrijheid (artikel 5 EVRM).

Verder oordeelt het hof unaniem dat sommige klagers collectief uit Kroatië zijn verwijderd, hetgeen een schending oplevert van het verbod op collectieve uitzettingen van vreemdelingen (artikel 4 Protocol nr. 4).

Tot slot oordeelt het hof unaniem dat de Staat de daadwerkelijke uitoefening van het recht op het indienen van een individueel verzoekschrift (artikel 34 EVRM) heeft belemmerd door klagers de toegang tot een advocaat te ontzeggen.

- [M.H. v. Croatia: Shedding Light on the Pushback Blind Spot \(\[Verfassungsblog\]\(#\)\)](#)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 21 oktober 2021 – Melouli t. Frankrijk – persbericht 25.11.21 – beslissing – 42011/19 – ECLI:CE:ECHR:2021:1021DEC004201119

Afwijzing verzoek verblijfsvergunning

Artikel 8 EVRM. Klager is een Algerijns staatsburger. Zijn verzoek om een verblijfsvergunning is door de Franse autoriteiten afgewezen. Het hof merkt op dat de Franse rechters het besluit hebben getoetst op proportionaliteit. Daarnaast oordeelt het Hof dat klager niet heeft aangegeven waarom hij niet heeft verzocht om verlenging van zijn verblijfsvergunning. Daarnaast heeft hij niet aangetoond dat er een afhankelijkheidsrelatie is met zijn familieleden die in Frankrijk wonen. De Franse rechters hebben een juiste belangenafweging gemaakt. De klacht is kennelijk ongegrond en daarom niet ontvankelijk.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 25 november 2021 – Ngumbu Kikoso t. Frankrijk – persbericht – beslissing – 21643/19 – ECLI:CE:ECHR:2021:1021DEC002164319

Uitzettingsbevel van tien jaar als strafrechtelijke sanctie aan vreemdeling die langer dan twintig jaar in Frankrijk verblijft – Geen schending artikel 8 EVRM

Artikel 8 EVRM. Het Hof heeft het beroep, gebaseerd op artikel 8 EVRM, unaniem niet-ontvankelijk verklaard en de klacht afgewezen als kennelijk ongegrond.

De zaak betreft een bevel tot uitzetting en beslissing dat de klager voor de duur van tien jaren niet in Frankrijk mag komen, naast de opgelegde gevangenisstraf van zes maanden wegens bezit en gebruik van vervalste administratieve documenten. Het Hof oordeelt dat de nationale autoriteiten gerechtigd waren om, op grond van het gedrag van de klager en de ernst en (risico op) herhaling van de strafbare feiten in kwestie, te oordelen dat de maatregel om hem voor tien jaar uit Frankrijk te weren noodzakelijk was ter voorkoming van wanorde of misdrijf. De maatregel staat in verhouding tot de nagestreefde doelen en is geen buitensporige inmenging in het recht van de klager op respect voor zijn privé- en gezinsleven, ondanks het feit dat hij al twintig jaar in Frankrijk heeft gewoond.

HvJ – ARREST – 9 november 2021 – zaak C-91/20 – Bundesrepublik Deutschland – Duitsland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:898 – persbericht – conclusie – arrest

Internationale bescherming – Minderjarige – Eenheid van het gezin - Afgeleide vluchtelingenstatus

Richtlijn 2011/95/EU. Staat het Unierecht, en meer in het bijzonder richtlijn 2011/95, een lidstaat toe om, teneinde te waarborgen dat het gezin van een vluchteling in stand wordt gehouden, internationale bescherming toe te kennen aan het minderjarige kind van een vluchteling, zonder dat de situatie waarin deze minderjarige verkeert individueel wordt onderzocht en ongeacht of hij behoefte aan internationale bescherming heeft?

Het Hof oordeelt dat het gemeenschappelijk Europees asielstelsel er in beginsel niet aan in de weg staat dat een lidstaat automatisch de afgeleide vluchtelingenstatus toekent aan een minderjarig kind van een als vluchteling erkende persoon om de eenheid van het gezin in stand te houden.

Hof: Artikel 3 en artikel 23, lid 2, van richtlijn 2011/95/EU staan er niet aan in de weg dat een lidstaat op grond van gunstiger nationale bepalingen aan het minderjarige kind van een onderdaan van een derde land aan wie de vluchtelingenstatus is toegekend op grond van de bij deze richtlijn ingevoerde regeling, op grond van een afgeleid recht en met het oog op de instandhouding van het gezin de vluchtelingenstatus toekent, en dit ook wanneer het kind op het grondgebied van die lidstaat is geboren en via zijn andere ouder de nationaliteit heeft van een ander derde land waarin het geen risico op vervolging loopt, mits het kind niet onder een van de in artikel 12, lid 2, van de richtlijn bedoelde uitsluitingsgronden valt en het in die lidstaat niet op grond van zijn nationaliteit of een ander kenmerk van zijn persoonlijke juridische status recht heeft

op een betere behandeling dan die welke voortvloeit uit de toekenning van de vluchtelingenstatus. In dit verband is niet relevant of het mogelijk is en redelijkerwijs kan worden verlangd dat het kind en zijn ouders zich in dat andere derde land vestigen.

- E Granting asylum to family members with multiple nationalities – the choice-of-law implications of the CJEU-Judgment of 9th November 2021, Case C-91/20 ([conflict of laws](#))

HvJ – ARREST – 16 november 2021 – zaak C-821/19 – Commissie/Hongarije – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:930 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Stop Soros wet - Strafbaarstelling organisaties die mogelijkheid bieden een asielprocedure in te leiden

Richtlijn 2013/32/EU. Richtlijn 2013/33/EU. Nadat in 2015 het aantal asielaanvragen plotseling was gestegen, heeft Hongarije zijn asielregeling aangescherpt. In 2018 heeft het Hongaarse parlement een wet ter bestrijding van illegale immigratie, en een grondwetswijziging aangenomen. Dit pakket maatregelen staat ook bekend als de „Stop Soros“-wet. Als gevolg van de wijziging van de asielwet is een aanvraag niet-ontvankelijk als de asielaanvrager naar Hongarije is gekomen via een ‘veilig’ land. Bovendien zijn organisaties strafbaar wanneer ze een asielprocedure starten voor personen die niet in aanmerking komen voor asiel. Volgens de EU-Commissie is de regeling in strijd met het Unierecht omdat Hongarije daarmee een nieuwe grond heeft ingevoerd voor niet-ontvankelijkheid van asielaanvragen naast die waarin richtlijn 2013/32 reeds uitdrukkelijk voorziet, en omdat Hongarije de organisatorische activiteit die aan personen die niet aan de nationale criteria voor asiel voldoen, de mogelijkheid wil bieden om toch een asielprocedure in te leiden strafbaar stelt, en door beperkende maatregelen te nemen ten aanzien van personen die voor dit strafbare feit worden vervolgd of daarvoor zijn veroordeeld.

Het Hof oordeelt dat Hongarije het Unierecht heeft geschonden door de organisatorische activiteit strafbaar te stellen die aan personen die niet aan de nationale criteria voor internationale bescherming voldoen, de mogelijkheid beoogt te bieden om toch een procedure in die zin in te leiden. De strafbaarstelling van deze activiteit belemmert de uitoefening van de rechten die door de Uniewetgever worden gewaarborgd op het gebied van bijstand aan personen die om internationale bescherming verzoeken.

Hof: Hongarije is de verplichtingen niet nagekomen die voortvloeien uit:

– artikel 33, lid 2, van richtlijn 2013/32/EU, door te bepalen dat een verzoek om internationale bescherming niet-ontvankelijk kan worden verklaard op grond dat de verzoeker zijn grondgebied is binnengekomen via een staat waar hij niet aan vervolging of een risico op ernstige schade is blootgesteld of waar een toereikend beschermingsniveau wordt gewaarborgd;

– artikel 8, lid 2, en artikel 22, lid 1, van richtlijn 2013/32 alsook artikel 10, lid 4, van richtlijn 2013/33/EU, door in zijn nationale recht te bepalen dat eenieder die in het kader van een organisatorische activiteit hulp verleent bij het doen of het indienen van een aanvraag voor asiel op zijn grondgebied strafbaar is wanneer boven elke redelijke twijfel kan worden bewezen dat hij wist dat die aanvraag naar nationaal recht niet kon slagen;

– artikel 8, lid 2, artikel 12, lid 1, onder c), en artikel 22, lid 1, van richtlijn 2013/32 alsook artikel 10, lid 4, van richtlijn 2013/33, door eenieder die ervan wordt verdacht dit strafbare feit te hebben gepleegd, het recht te ontzeggen zijn buitengrenzen te naderen. Het beroep wordt verworpen voor het overige.

- E EU-Hof: Hongaarse strafbaarstelling van hulp aan asielzoekers is in strijd met het EU-recht ([ECER](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 25 november 2021 – zaak C-519/20 – Landkreis Gifhorn – Duitsland – ECLI:EU:C:2021:958 – [conclusie](#)

Vreemdelingenbewaring in gevangenis – Begrip speciale inrichting van bewaring - Begrip ‚noodsituatie’

Richtlijn 2008/115/EG. In de onderhavige zaak wordt het Hof verzocht om precisering met betrekking tot verscheidene in richtlijn 2008/115/EG vastgelegde regels inzake de bewaring van derdelanders in afwachting van verwijdering, in het verlengde van de arresten van 17 juli 2014, Bero en Bouzalmate, 17 juli 2014, Pham, en 2 juli 2020, Stadt Frankfurt am Main.

Deze zaak betreft de specifieke situatie waarin Duitsland zich beroept op een noodsituatie in de zin van artikel 18, lid 1, van deze richtlijn om af te wijken van de regel dat derdelanders met het oog op hun verwijdering in speciale inrichtingen voor bewaring worden ondergebracht.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 18, lid 1, van richtlijn 2008/115/EG staat in de weg aan een nationale regeling die gedurende drie jaar toestaat dat derdelanders in afwachting van verwijdering in bewaring worden gesteld in een gevangenis, wanneer noch uit de gronden voor deze regeling, noch uit de voorwaarden waaronder deze is vastgesteld, noch uit de wijze van toepassing ervan blijkt dat er sprake is van een noodsituatie in de zin van dat artikel.

Artikel 18 van richtlijn 2008/115 moet aldus worden uitgelegd dat de met de inbewaringstelling belaste rechterlijke autoriteit in elk individueel geval moet nagaan of de in artikel 18, lid 1, van deze richtlijn genoemde omstandigheden, die het treffen van uitzonderlijke maatregelen hebben gerechtvaardigd, zich nog steeds voordoen.

Artikel 16, lid 1, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 moet aldus worden uitgelegd dat een inrichting die bestemd is voor de voorbereiding van de verwijdering van derdelanders en waarbinnen de tenuitvoerlegging van de bewaring plaatsvindt volgens een vrijheidsbenemend regime en in materiële omstandigheden die zijn aangepast aan de juridische status en de kwetsbaarheid van die derdelanders, een ‚speciale inrichting voor bewaring’ vormt.

Onder het begrip ‚speciale inrichting voor bewaring’ wordt niet verstaan een inrichting die kan worden gebruikt voor de tenuitvoerlegging van zowel bewaringsmaatregelen ten aanzien van derdelanders in afwachting van verwijdering als vrijheidsstraffen, en waarbinnen de bewaring plaatsvindt volgens de wetgeving inzake de tenuitvoerlegging van straffen en onder toezicht van het gevangenispersoneel van die inrichting.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Bulgarije – 29 september (ECER 24.11.21) – [C-621/21](#) - Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri

Verdrag van Istanbul - Geweld tegen vrouwen

Richtlijn 2011/95/EU. Richtlijn 2013/32/EU. Verzoekster is onderdaan van Turkije en heeft de Koerdische etniciteit. Zij is op legale wijze vanuit Turkije naar Bulgarije vertrokken, met een nationaal paspoort en een werkvisum. Via een smokkelaar verk

reeg zij een visum voor Duitsland voor een week waar zij een verzoek om bescherming heeft ingediend. Zij is opnieuw toegelaten in Bulgarije op basis van een overnameverzoek van Duitsland voor de behandeling van haar verzoek om internationale bescherming. Verzoekster heeft verklaard dat zij in Turkije problemen had gehad met haar gescheiden echtgenoot. Na verschillende gevallen van geweld, als gevolg waarvan zij herhaaldelijk in opvanghuizen voor vrouwelijke slachtoffers van geweld was geplaatst, had zij in september 2016 haar echtgenoot verlaten. Zij verklaart voor haar leven te vrezen en legt bewijzen over waaruit blijkt dat zij is bedreigd door haar ex-echtgenoot, zijn familie en haar biologische familie. De Bulgaarse autoriteit acht de redenen die zijn opgegeven voor het verlaten van Turkije, irrelevant voor de gevraagde internationale bescherming. Tegen de weigering van haar verzoek om internationale bescherming is het beroep bij de verwijzende rechter gericht.

De vraag is o.a. of de definities en omschrijvingen van het Verdrag tegen discriminatie van vrouwen en het Verdrag van Istanbul gelden als grond voor de verlening van internationale bescherming op grond van richtlijn 2011/95, of heeft gendergerelateerd geweld tegen vrouwen

als grond voor de verlening van internationale bescherming een autonome betekenis die verschilt van die in de voornoemde instrumenten van internationaal recht?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 3 september 2021 (ECER 1.11.2021) – [C-564/21](#) – [Bundesrepublik Deutschland](#)

Toegankelijkheid digitale dossiers – Asielprocedures – Inscannen documenten – Juridische advisering

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Richtlijn 2013/32/EU. Het federaal agentschap voor migratie en vluchtelingen beheert een elektronisch dossier waarin alle ingekomen stukken zijn gescand, waarna de papieren documenten worden vernietigd. Documenten worden op willekeurige plaatsen in het dossier gevoegd, waardoor het dossier voortdurend wordt gewijzigd en de dossiers op verschillende tijdstippen verschillende inhoud en paginanummering kunnen hebben. Bij rechtszaken worden dossiers verzonden in afzonderlijke pdf-documenten in plaats van i

n één pdfdocument. Voor juridische adviseurs betekent dit dat zij dossiers niet zonder specifieke softwareprogramma's kunnen lezen, waardoor dossiers niet zonder belemmeringen toegankelijk zijn voor hen.

Vraag is onder meer of uit het recht op een eerlijk proces, als bedoeld in artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, volgt dat het administratieve dossier dat moet worden overgelegd in het kader van de verlening van toegang tot dossiers of van een rechterlijke toetsing, ook elektronisch, in een zodanige vorm wordt verstrekt dat het volledig is en van een doorlopende paginering is voorzien, zodat wijzigingen begrijpelijk zijn?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 14 september 2021 (ECER 5.11.2021) – [C-607/21](#) – [État Belge](#)

EU-burgerschap – Persoon ten laste – Gezinshereniging – Bloedverwant in opgaande lijn

Richtlijn 2004/38/EG. Zaak over afwijzing van een aanvraag tot verblijf als familielid van een Unieburger.

Moet bij het onderzoek van het begrip persoon ten laste in de zin van artikel 2, punt 2, onder d), van richtlijn 2004/38/EG rekening worden gehouden met de situatie van een aanvrager die zich reeds bevindt op het grondgebied van de staat waar de gezinshereniger is gevestigd? Ook wordt gevraagd naar de criteria voor de materiële afhankelijkheid van een bloedverwant in opgaande lijn, in het licht van de richtlijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Zwolle - 29 november 2021 – [ECLI:NL:RBDHA:2021:13167](#)

Dublinverordening – Overdrachtsbesluit – Ongeboren kind – Belang van het kind - Afhangelijkheid

Verordening (EU) 604/2013 (Dublin III). Eiseres komt uit Syrië. Zij is vanuit Syrië via onder meer Turkije, Griekenland, Litouwen en Polen naar Nederland gereisd. In Nederland heeft zij op 28 september 2017 asiel aangevraagd. Op 10 oktober 2017 is eiseres in het huwelijk getreden met de heer S, aan wie door Nederland asiel is verleend. S. verblijft sinds 2011 in Nederland. Op 12 oktober 2017 hebben de Nederlandse autoriteiten aan de Litouwse autoriteiten verzocht eiseres over te nemen, omdat Litouwen verantwoordelijk wordt geacht voor de behandeling van het asielverzoek van eiseres op grond van artikel 12, tweede of derde lid, van de Dublinverordening.

Op 20 juni 2018 is eiseres in Nederland bevallen van een dochter. Verweerder heeft aan de dochter van eiseres inmiddels een verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd verleend, onder de beperking "verblijf bij ouder S., de vader.

Prejudiciële vragen:

1. Staat het Unierecht eraan in de weg dat, bij het bepalen van de voor de behandeling van een asielverzoek verantwoordelijke lidstaat, ingevolge een bepaling van nationaal recht zelfstandige betekenis toekomt aan het belang van een kind waarvan de verzoekster ten tijde van het doen van de aanvraag zwanger was?

2. a. Staat artikel 16, eerste lid, van de Dublinverordening eraan in de weg dat deze bepaling toepassing vindt als het gaat om de in de lidstaat tot welke het verzoek is gericht wettig verblijvende echtgenoot van de verzoekster?

b. Als dat niet het geval is, bracht de zwangerschap van verzoekster de afhankelijkheid in de zin van genoemde bepaling met zich ten opzichte van de echtgenoot van wie zij zwanger was?

3. Als het Unierecht er niet aan in de weg staat dat, bij het bepalen van de voor de behandeling van een asielverzoek verantwoordelijke lidstaat, ingevolge een bepaling van nationaal recht zelfstandige betekenis toekomt aan het belang van een ongeborn kind, kan artikel 16, eerste lid, van de Dublinverordening dan toepassing vinden op de relatie tussen het ongeborn kind en de in de lidstaat tot welke het verzoek is gericht wettig verblijvende vader van dat ongeborn kind?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Le retrait de la qualité de réfugié (libertés chéries)
- One-application-at-a-time policy: Court of Appeal differentiates ‘human rights claim’ from ‘leave to remain’ (UK immigration law blog)

The Court of Appeal has held that an ILR application as a victim of domestic violence does not inherently involve a human rights claim and its refusal will accordingly not be accompanied by a right of appeal.

DICTA

DiCTA (Digital Case Tool on Asylum) bevat alle relevante regels met betrekking tot asiel van de EU, Raad van Europa en de VN. Ook zijn alle relevante uitspraken over asiel opgenomen van het HvJEU, EHRM, CtAT, CtRC en HRC. (<https://www.dicta.eu>)

OVERIG

- Mededeling en voorstel voor een verordening geven nieuw instrument tegen mensensmokkel en migratieproblematiek (ECER)
- EASO publishes updated guidance on Syria (EASO)
- EASO publishes a COI report on Iraq: Key socio-economic indicators for Baghdad, Basrah and Sulaymaniyah (EASO)
- EASO publishes new updated COI Research Guide on LGBTIQ (2021) (EASO)
- Afghanistan - EU issues joint guidance on asylum applications (EASO)
- Poland's Power Play at its Borders Violates Fundamental Human Rights Law (EJILtalk)
- Mutual Trust and Fundamental Rights in the Dublin System: A Role for Proportionality? (EU migration law blog)
- Denmark's Legislation on Extraterritorial Asylum in Light of International and EU Law (EU migration law blog)
- State Of Emergency Declared In Lithuania, Causing Concerns Over Migrants' Rights (liberties)
- Strafbaarstelling hulp aan vluchtelingen in Griekenland (verblijfblog)
- The UK's Securitisation and Criminalisation of Migration and Asylum (Verfassungsblog)
- (Il-)Legal Gymnastics by Poland and Hungary in EU Border Procedures (Verfassungsblog)
- Wanneer heeft een Unieburger aan zijn vertrekplicht voldaan? (verblijfblog)
Op 22 juni 2021 beantwoordde het Hof van Justitie van de Europese Unie vragen van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State over wanneer een Unieburger uit Nederland is vertrokken naar aanleiding van een verwijderingsbesluit. Een Unieburger

die korte tijd in een andere lidstaat van de Europese Unie verblijft en dan terugkeert, heeft niet voldaan aan zijn vertrekplicht.

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention \(juli 2021\)](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention \(juni 2020\)](#)
- [Migrants in detention \(maart 2021\)](#)
- [Dublin” cases \(juni 2016\)](#)
- [Collective expulsions of aliens \(juli 2021\)](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration \(30 april 2021\)](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals \(augustus 2021\)](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens \(april 2021\)](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens \(april 2021\)](#)

Belastingen

HvJ – ARREST – 25 november 2021 – zaak C-437/19 – État luxembourgeois – Luxemburg – ECLI:EU:C:2021:953 – persbericht – conclusie – arrest

Administratieve samenwerking op het gebied van de belastingen - Verwacht belang

Richtlijn 2011/16/EU. Artikel 47 en Artikel 52, lid 1 Handvest EU. In eerder procedures heeft het Hof reeds bepaald dat het „verwachte belang” van de gevraagde inlichtingen voor de belastingheffing in de verzoekende staat een voorwaarde is waaraan het verzoek om inlichtingen moet voldoen. Thans dient de vraag te worden beantwoord of een verzoek ook aan deze voorwaarde voldoet als enkel om inlichtingen wordt gevraagd omtrent een groep van identificeerbare, maar niet bij naam genoemde en geïndividualiseerde belastingplichtigen. Hierbij moet met name worden verduidelijkt hoe concreet en nauwkeurig het verzoek ten aanzien van de belastingplichtige moet zijn geformuleerd om de aangezochte belastingdienst in staat te stellen het „verwachte belang” van de gevraagde inlichtingen voor de belastingprocedure in de andere lidstaat te beoordelen. Ierland, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Italië, Polen en Finland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend in deze zaak.

Hof: Artikel 1, lid 1, artikel 5 en artikel 20, lid 2, van richtlijn 2011/16/EU moeten aldus worden uitgelegd dat een inlichtingenverzoek moet worden geacht betrekking te hebben op inlichtingen die niet kennelijk van elk verwacht belang lijken te zijn ontdaan wanneer de personen naar wie het onderzoek of de controle is ingesteld in de zin van laatstgenoemde bepaling in dat verzoek weliswaar niet individueel en bij naam worden geïdentificeerd maar de verzoekende autoriteit duidelijk en genoegzaam onderbouwt dat zij een gericht onderzoek naar een beperkte groep van personen verricht dat is ingegeven door gegronde vermoedens dat een specifieke wettelijke verplichting niet is nageleefd.

Artikel 47 Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat een persoon die inlichtingen bezit en:

– aan wie een administratieve geldboete is opgelegd wegens niet-naleving van een bevel waarbij hem is gelast inlichtingen te verstrekken in het kader van een informatie-uitwisseling tussen nationale belastingautoriteiten op grond van richtlijn 2011/16 en welk bevel volgens het nationale recht van de aangezochte lidstaat niet vatbaar is voor beroep, en

– die de rechtmatigheid van dit bevel incidenteel heeft aangevochten in het kader van een beroep in rechte tegen het besluit tot vaststelling van een sanctie die hem wegens niet-nakoming van dit bevel is opgelegd en die aldus pas in de loop van de gerechtelijke procedure betreffende dit beroep kennis heeft gekregen van de in artikel 20, lid 2, van deze richtlijn vermelde minimuminformatie,

over de mogelijkheid moet beschikken om, nadat de rechtmatigheid van dit bevel en dit boetebesluit die jegens hem zijn vastgesteld onherroepelijk is erkend, binnen de termijn waarin het nationale recht daartoe aanvankelijk voorzag gevolg te geven aan het bevel tot het verstrekken van inlichtingen, zonder dat de sanctie waarmee hij is geconfronteerd om zijn recht op een doeltreffende voorziening in rechte te kunnen uitoefenen, in dat geval wordt gehandhaafd. Enkel wanneer die persoon niet binnen die termijn gevolg geeft aan dat bevel, wordt de opgelegde sanctie legitiem opeisbaar.

B Individuele identificatie niet vereist bij inlichtingenverzoek. (VN-Vandaag-2021/2845)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 8 juni 2021 (ECER 2.11.2021) – C-553/21 – Shell Deutschland Oil

Vrijstelling energiebelasting – Termijn voor indiening – Evenredigheidsbeginsel

Richtlijn 2003/96/EG. Verzoekster (een onderneming in de bewerkings-/verwerkingsindustrie) heeft bij verweerder verschillende verzoeken tot vrijstelling van energiebelasting ingediend voor een periode van augustus tot en met november 2010. De verzoeken zijn pas in mei 2012 bij verweerder aangekomen. Verweerder heeft de verzoeken tot vrijstelling voor de aangevraagde periode afgewezen, omdat niet aan de relevante indieningstermijn was voldaan in het kader van nationale wetgeving. Daarin is bepaald dat de aanvraag voor vrijstelling uiterlijk op 31 december van het jaar dat volgt op het kalenderjaar waarin het recht op belastingvrijstelling is ontstaan, dient te worden ingediend.

Geldt het Unierechtelijke evenredigheidsbeginsel ook voor facultatieve belastingverlaging in de zin van richtlijn 2003/96/EG, met als gevolg dat het verstrijken van een indieningstermijn zoals bepaald in nationaal recht niet mag leiden tot een weigering van de verlagingaanvraag wanneer de vaststelling van de belasting nog niet is verjaard?

EHRM factsheet

[Taxation](#) (maart 2021)

Belastingen, btw (Fi - S)

HvJ – ARREST – 11 november 2021 – zaak C-281/20 – Ferimet – Spanje – ECLI:EU:C:2021:910 – geen conclusie – arrest

Aftrek btw – Fictieve leverancier

Richtlijn 2006/112/EG. Ferimet heeft verklaard dat zij in 2008 van de vennootschap Reciclatges de Terra Alta materialen voor hergebruik (schroot) had verworven, waarbij zij aangaf dat de aankoop onderworpen was aan de btw-verleggingsregeling en zij de bijbehorende factuur opstelde. De Spaanse belastingdienst heeft na controle vastgesteld dat de op de factuur als leverancier van die materialen vermelde onderneming in werkelijkheid niet over de materiële en personele middelen beschikte die nodig waren voor de levering ervan, en heeft zij zich op het standpunt gesteld dat de door Ferimet uitgereikte facturen als vals moesten worden beschouwd. Hoewel niet kon worden ontkend dat de levering van de materialen had plaatsgevonden, vormde de betrokken handeling volgens haar een schijnhandeling, aangezien de werkelijke leverancier ervan bewust was verhuld. De belastinginspectie heeft om die redenen beslist dat er geen recht op aftrek van de btw over deze handeling bestond.

Hof: Richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het recht op aftrek van de btw over de aankoop van aan een belastingplichtige geleverde goederen aan die belastingplichtige moet worden ontzegd, wanneer hij bewust een fictieve leverancier heeft vermeld op de factuur die hij zelf voor deze handeling heeft uitgereikt in het kader van de toepassing van de verleggingsregeling, indien, gelet op de feitelijke omstandigheden en de door deze belastingplichtige verstrekte gegevens, de gegevens die nodig zijn om na te gaan of deze

leverancier belastingplichtig was, ontbreken of indien rechtens genoegzaam is aangetoond dat deze belastingplichtige btw-fraude heeft gepleegd of wist of had moeten weten dat de handeling waarvoor aanspraak op het recht op aftrek wordt gemaakt, onderdeel was van een dergelijke fraude.

- Aftrek voorbelasting terecht geweigerd bij opvoeren fictieve leverancier. (VN-Vandaag-2021/2682)

HvJ – ARREST – 11 november 2021 – zaak C-398/20 – ELVOSPOL – Tsjechië – ECLI:EU:C:2021:911 – geen conclusie – arrest

Faillissement – Niet betaalde factuur – Herziening maatstaf van heffing

Richtlijn 2006/112/EG. ELVOSPOL heeft goederen geleverd aan Mont. Mont is vervolgens failliet verklaard. Verzoekster in het hoofdgeding heeft in haar btw-aangifte voor mei 2015 en vervolgens in een aanvullende belastingaangifte haar maatstaf van heffing herzien op grond van § 44, lid 1, van de btw-wet, met het betoog dat Mont de factuur van de verrichte levering niet had betaald.

Het belastingkantoor was evenwel van mening dat de door verzoekster in het hoofdgeding gegeven uitlegging van § 44, lid 1, van de btw-wet onjuist was en dat zij niet het recht had om haar maatstaf van heffing te herzien.

Hof: Artikel 90 van richtlijn 2006/112/EG verzet zich tegen een nationale bepaling die de herziening van het bedrag van de btw afhankelijk stelt van de voorwaarde dat de gedeeltelijk of geheel niet-betaalde schuldvordering niet is ontstaan in het tijdvak van zes maanden voorafgaand aan de faillietverklaring van de schuldplichtige vennootschap, terwijl met deze voorwaarde niet kan worden uitgesloten dat deze schuldvordering mogelijk uiteindelijk onherroepelijk oninbaar is.

- Tsjechische voorwaarde herziening maatstaf van heffing bij faillissement in strijd met EU-recht. (VN-Vandaag-2021/2683)

HvJ – ARREST – 18 november 2021 – zaak C-358/20 – Promexor Trade – Roemenië – ECLI:EU:C:2021:936 – geen conclusie – arrest

Btw-identificatie - Weigering van het recht op aftrek

Richtlijn 2006/112/EG. De zaak gaat over de verplichting die is opgelegd aan Promexor, een vennootschap waaraan het recht op aftrek van de voldane voorbelasting is ontzegd wegens de intrekking van haar identificatie voor de belasting over de toegevoegde waarde (btw), om de btw over haar belaste handelingen te betalen.

Hof: Artikel 168, artikel 213, lid 1, artikel 214, lid 1, en artikel 273 van richtlijn 2006/112/EG, en het beginsel van neutraliteit van de btw moeten in het licht van het rechtszekerheidsbeginsel, het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen en het evenredigheidsbeginsel aldus worden uitgelegd dat zij in het geval waarin de btw-identificatie van een belastingplichtige is ingetrokken omdat er in zijn over zes opeenvolgende maanden ingediende btw-aangiften geen belastbare handelingen waren vermeld, maar deze belastingplichtige zijn activiteiten desondanks voortzet, niet in de weg staan aan een nationale wettelijke regeling op grond waarvan de bevoegde belastingdienst die belastingplichtige kan verplichten om de btw te innen die over zijn belaste handelingen is verschuldigd, mits deze laatste een nieuwe btw-identificatie kan aanvragen en de voldane voorbelasting in aftrek kan brengen. De omstandigheid dat de bestuurder van de belastingplichtige vennoot is bij een andere vennootschap die in een insolventieprocedure is verwickeld, kan als zodanig niet worden aangevoerd om deze belastingplichtige systematisch een nieuwe btw-identificatie te weigeren.

- Roemenië kan verschuldigde BTW alleen heffen als nieuwe BTW-identificatie mogelijk is. (VN-Vandaag-2021/2749)

PREDJUDIËLE VERWIJZING – Roemenië – 28 juni 2021 (ECER 10.11.21) - [C-519/21](#) - [DGRFP Cluj](#)

Samenwerkingsovereenkomst - Achterstallige btw-betalingen - Recht op aftrek

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster heeft met haar zus een samenwerkingsovereenkomst gesloten met twee vennoten, met het oog op de bouw van een onroerendgoedcomplex op de aan verzoekster en haar zus toebehorende grond. De vragen gaan over de hoedanigheid van belastingplichtige en het recht op aftrek in een situatie waarin de samenwerkingsovereenkomst, de samenwerkende vennoten en de btw niet werden vermeld in verschillende koopovereenkomsten.

PREJUDIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 27 september 2021 (ECER 23.11.21) – [C-620/21](#) - [MOMTRADE RUSE](#)

Belastingvrijstelling voor sociale diensten

Verordening 904/2010. Richtlijn 2006/112/EG. De vraag is o.a. of de richtlijn aldus moet worden uitgelegd dat een handelsonderneming die in een lidstaat als aanbieder van sociale diensten is geregistreerd, zich op de richtlijn kan beroepen om aanspraak te maken op een belastingvrijstelling voor sociale diensten die zij aan natuurlijke personen die onderdaan zijn van andere lidstaten, in die lidstaten heeft verstrekt.

PREJUDIËLE VERWIJZING – Oostenrijk - 11 oktober 2021 (ECER 25.11.21) – [C-641/21](#) – [Climate Corporation Emissions trading](#)

Keten van leveringen - Plaats van een dienst in andere lidstaat - Btw-carrouselfraude

Richtlijn 2006/112/EG. De zetel van verzoekster bevindt zich in Oostenrijk. Verzoekster heeft van 1 tot en met 20 april 2010 broeikasgasemissierechten tegen betaling overgedragen aan de in Duitsland gevestigde Bauduin die een deelnemer was aan btw-carrouselfraude. Het belastingkantoor Baden Mödling heeft bij btw-aanslag 2010 de betaalde overdrachten van broeikasgasemissierechten van verzoekster aan Bauduin GmbH aangemerkt als belastbare goederenleveringen die niet onder de belastingvrijstelling voor intracommunautaire leveringen vielen omdat Bauduin deel had uitgemaakt van een frauduleuze btw-carrousel en verzoekster wist of had moeten weten dat haar diensten zouden worden gebruikt voor btw-fraude. Verzoekster verzet zich tegen de kwalificatie van de overdrachten van de emissierechten als leveringen en ontkent dat zij of haar bestuurders op de hoogte waren of hadden moeten zijn van de btw-fraude. Volgens het Bundesfinanzgericht is dit niet juist.

Moet de richtlijn aldus worden uitgelegd dat de nationale autoriteiten en rechterlijke instanties de plaats van een dienst, die formeel in een andere lidstaat ligt waar de afnemer van de dienst is gevestigd, moeten beschouwen als een plaats die in het binnenland ligt, wanneer de binnenlandse belastingplichtige die deze dienst verricht, had moeten weten dat hij met die dienst deelneemt aan ontduiking van btw in het kader van een keten van leveringen?

PREJUDIËLE VERWIJZING – Duitsland – 21 september 2021 (ECER 2.11.2021) – [C-596/21](#) – [Finanzamt M](#)

Omzetbelasting – Belastingontduiking – Btw

Richtlijn 2006/112/EG. Geschil over de betaling van omzetbelasting. Vragen over de weigering van aftrek van voorbelasting van de tweede koper van een goed, wanneer deze had moeten weten dat er sprake was van belastingontduiking in de leveringsketen. Tevens wordt gevraagd hoe het bedrag van gederfde belastinginkomsten dient te worden berekend.

Belastingen, douane en tariefindeling

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 18 augustus 2021 (ECER 30.11.21) - [C-635/21 – LB GmbH](#)

Tariefindeling air loungers

Verordening (EU) nr. 952/2013. Verordening (EEG) nr. 2658/87. Uitvoeringsverordening (EU) 2016/1821. Moet de gecombineerde nomenclatuur aldus worden uitgelegd dat air loungers moeten worden ingedeeld onder GN-onderverdeling 9401 8000?

Belastingen, vennootschapsbelasting

BNC fiche

Fiche: Mededeling/aanbeveling Belastingheffing van ondernemingen in de 21e eeuw ([Kamerstuk 22112, nr. 3225](#))

Bestuursrecht

OVERIG

- Toepassen Varkens in Nood jurisprudentie, beroep door appellanten niet ontvankelijk. ([omgevingsweb](#))
- Legalisering van PAS-meldingen: lachen als een boer met kiespijn? ([omgevingsweb](#))
- Nbw-vergunning: vrijkomende emissieruimte in vergunningen hoeft niet als passende maatregel te worden gebruikt. ([omgevingsweb](#))
- Commissie: het grote aantal brievenbusfirma's is nadelig voor Nederland. ([BS-26-11-2021](#))

Brexit

HvJ – ARREST – 16 november 2021 – zaak C-479/21 PPU – Governor of Cloverhill Prison e.a. – Ierland – **Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:929 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

Overlevering – Brexit – Terugtrekkingsakkoord – Handels- en samenwerkingsovereenkomst – Toepasselijkheid op Ierland

Samenvatting onder: [Overlevering en uitlevering](#)

[c47921](#)

OVERIG

Brexit: sociale zekerheid van Britten in Nederland ([Verblijfblog](#))

Wiki

[Wiki Brexit](#)

Civiel

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 10 september 2021 (ECER 2.11.2021) – [C-593/21](#) – [Herios](#)

Uitwinningsvergoeding – Aanzienlijk voordeel - Handelsagentuurovereenkomst

Richtlijn 86/653/EEG. Verweerster heeft een handelsagentuurovereenkomst gesloten met een Duitse vennootschap, die haar het exclusieve recht verleende om de producten van de principaal in België, Frankrijk en Luxemburg te verkopen. Verweerster heeft verzoeker geworven als bezoldigd subagent. De Duitse vennootschap heeft in 2018 de overeenkomst met verweerster ontbonden. Verzoeker is in 2017 handelsagent van de Duitse vennootschap geworden. Verweerster heeft ook in 2017 de overeenkomst met verzoeker beëindigd. Verweerster en de Duitse vennootschap hebben overeenstemming bereikt over de betaling van een uitwinningsvergoeding aan verweerster. Verzoeker heeft tegen verweerster een vordering ingesteld tot betaling van een uitwinningsvergoeding.

Levert het gedeelte van de aan de hoofdagent verschuldigde uitwinningsvergoeding dat overeenstemt met de klanten die de subagent de hoofdagent heeft aangebracht “aanzienlijk voordeel” in de zin van richtlijn 86/653/EEG op?

CONSULTATIE

Civielrechtelijke aansprakelijkheid – Aanpassing van de regels aan het digitale tijdperk en kunstmatige intelligentie, Raadplegingsperiode 18 Oktober 2021 - 10 Januari 2022 ([EC](#))

EHRM – ARREST – 16 november 2021 – N. t. Roemenië (nr. 2) – [persbericht](#) – [arrest](#) – [38048/18](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1116JUD003804818](#)

Aanstelling wettelijke voogd aanpassen naar maatwerk conform internationale normen

Artikel 46 EVRM. Klager heeft na 10 jaar verblijf in een psychiatrisch ziekenhuis een wettelijke voogd toegewezen gekregen. Bij gebrek aan een familielid of kennis heeft de rechter een medewerker van een nabij gelegen welzijnsinstelling aangesteld. Klacht over discriminatie op grond van geestesziekte en sociale status. De beslissing zou zijn genomen op basis van geestelijke gezondheid en gebrek aan familieondersteuning, zonder individuele beoordeling van de situatie en zonder dat naar alternatieven is gekeken.

Het EHRM stelt vast dat de betreffende regelgeving meebrengt dat de werkelijke behoefte en wensen van betrokkene niet zijn meegenomen in de besluitvorming. Resultaat daarvan is schending van zijn rechten zoals die voortvloeien uit artikel 8 EVRM. De tekortkomingen in de procedure zouden tot meer terechte klachten kunnen leiden. Mede gezien de bevindingen van het nationale Constitutioneel Hof, acht het EHRM het essentieel dat de Staat maatregelen neemt om de nationale wetgeving in overeenstemming te brengen met die bevindingen, en met de internationale normen, waaronder die van het EHRM. Volgens artikel 46 van het EVRM verplichten de lidstaten zich immers om de beslissingen van het EHRM na te leven in alle zaken waarbij zij partij zijn.

Consumenten (C)

HvJ – ARREST – 18 november 2021 – zaak C-212/20 – A. S. A. – Polen – ECLI:EU:C:2021:934 – geen conclusie – arrest

Hypothecair krediet – Oneerlijk beding - Beding over vreemde valuta

Richtlijn 93/13/EEG. De zaak gaat over de regels voor terugbetaling van een aan een vreemde valuta gekoppelde hypothecaire kredietovereenkomst die beweerdelijk oneerlijke bedingen bevat.

Hof: Artikel 5 van richtlijn 93/13/EEG moet aldus worden uitgelegd dat de inhoud van een in een kredietovereenkomst tussen een verkoper en een consument opgenomen beding tot vaststelling van de aankoop- en verkoopkoers van de vreemde valuta waaraan het krediet is gekoppeld, een normaal geïnformeerde, redelijk omzichtige en oplettende consument in staat moet stellen om op basis van duidelijke en begrijpelijke criteria te begrijpen op welke wijze de wisselkoers van de vreemde valuta die wordt gehanteerd om het bedrag van de aflossingstermijnen te berekenen wordt vastgesteld, zodat die consument de door de verkoper toegepaste wisselkoers op elk moment zelf kan bepalen.

De artikelen 5 en 6 van richtlijn 93/13 staan eraan in de weg dat een nationale rechter die heeft vastgesteld dat een in een overeenkomst tussen een verkoper en een consument opgenomen beding oneerlijk is in de zin van artikel 3, lid 1, van deze richtlijn, overgaat tot uitlegging van dit beding om het oneerlijke karakter ervan te verhelpen, ook al stemt die uitlegging overeen met de gemeenschappelijke wil van de partijen bij de overeenkomst.

- Transparent language of consumer credit contracts - CJEU in A. S.A. (C-212/20) ([ECLB](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 22 september 2021 (ECER 18.11.21) – C-625/21 - GUPFINGER Einrichtungsstudio

Oneerlijk beding - Opzegging koopovereenkomst Schadevergoeding – Nationaal aanvullend recht

Richtlijn 93/13/EEG. De verzoekende onderneming exploiteert in Oostenrijk een interieurzaak en verkoopt onder meer inbouwkeukens. Verweerder heeft op de beursstand van verzoekster een inbouwkeuken ter waarde van 10.924,70 EUR gekocht. Verweerder heeft de koopovereenkomst opgezegd omdat hij het huis waarvoor de keuken bestemd was, niet kon kopen. Verzoekster eist van verweerder een contractuele schadevergoeding ten bedrage van de koopprijs met aftrek van hetgeen zij heeft bespaard omdat de werkzaamheden niet behoeften te worden uitgevoerd. De vraag is o.a. of bij de toetsing van een contractuele vordering tot schadevergoeding van een verkoper jegens een consument die is gebaseerd op de ongerechtvaardigde opzegging van de overeenkomst door de consument, de toepassing van nationale bepalingen van aanvullend recht uitgesloten is wanneer de algemene voorwaarden een oneerlijk beding bevatten dat de verkoper een optioneel recht toekent om een forfaitaire schadevergoeding van de consument te eisen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 12 oktober 2021 (ECER 23.11.21) – C-630/21 - Mercedes-Benz Bank

Kredietovereenkomst – Volledige uitvoering overeenkomst - Herroepingsrecht

Richtlijn 2008/48/EG. Richtlijn 2002/65/EG. Richtlijn 2011/83/EU. Richtlijn 85/577/EEG. De Mercedes-Benz Bank AG heeft O.K. als consument een lening ter financiering van de koopprijs van een motorvoertuig verstrekt. Het verdragingsrentepercentage was in de contractdocumenten niet vermeld. O.K. heeft de lening conform de overeenkomst terugbetaald. De overeenkomst was daarmee volledig uitgevoerd. O.K. heeft daarna echter de kredietovereenkomst herroepen en terugbetaling van de betaalde bedragen gevorderd. Hij stelt niet alle informatie te hebben ontvangen die krachtens het Unierecht en de relevante nationale bepalingen vereist is.

De vraag is o.a. of de richtlijn aldus moet worden uitgelegd dat de consument geen herroepingsrecht meer heeft wanneer de kredietovereenkomst door beide partijen volledig is uitgevoerd.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – 16 juni 2021 (ECER 9.11.21) - C-600/21 - Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest

Consumentenkredietovereenkomst - Niet nakoming – Ontheffing van ingebrekestelling - Criteria uit Banco Primus

Richtlijn 93/13/EEG Verweerster heeft, na de aanvaarding van een offerte en de bekrachtiging daarvan, een lening aan verzoeker verstrekt voor de aanschaf van een onroerende zaak. Deze lening moest over een periode van twintig jaar worden afgelost. In de algemene voorwaarden van de overeenkomst was bepaald dat de verschuldigde bedragen van rechtswege en onmiddellijk opeisbaar waren, in geval van een vertraging van meer dan dertig dagen bij de betaling van een termijn van de hoofdsom, renten of bijkomende kosten. Nadat betaling van een termijn is uitgebleven heeft verweerster de lening zonder voorafgaande ingebrekestelling vervroegd opeisbaar verklaard en is zij overgegaan tot gedwongen verkoop van de woning van verzoeker. Verzet de richtlijn zich tegen een ontheffing van ingebrekestelling in consumentenovereenkomsten? Kan een vertraging van meer dan dertig dagen bij de betaling een voldoende ernstige niet-nakoming vormen? Zijn de vier criteria uit Banco Primus cumulatief of alternatief?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Slowakije – 13 september 2021 (ECER 8.11.21) - C-598/21 - Všeobecná úverová banka

Consumentenkrediet – Keten van verstrekte kredieten - Zekerheidsrecht - Oneerlijke bedingen - Vervroegde opeisbaarheid

Richtlijn 93/13/EEG. Richtlijn 2008/48/EG. Richtlijn 2005/29/EG. De vragen spitsen zich toe op een keten van verstrekte kredieten die vrijwel volledig dienden om lopende kredieten te dekken, met uiteindelijk de gedwongen openbare verkoop van een gezinswoning. De overeenstemming van deze praktijk met het Unierecht wordt vanuit verschillende perspectieven in twijfel getrokken.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen - 22 juni 2021 (ECER 8.11.21) - C-570/21 - YYY

Begrip consument - Gemengde kredietovereenkomst

Richtlijn 93/13/EEG. Richtlijn 2011/83/EU. Verordening (EU) nr. 524/2013. De vragen gaan over de uitlegging van het begrip “consument” in de zin van richtlijn 93/13, met name aan de hand van de aard van het verband tussen de verrichte rechtshandeling en de economische activiteit van een van de kredietnemers, die een natuurlijk persoon is. Omvat dit begrip ook een persoon die een beroepsactiviteit uitoefent wanneer die tezamen met een kredietnemer die geen dergelijke activiteit uitoefent een gemengde kredietovereenkomst aangaat?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 23 juli 2021 (ECER 2.11.21) - C-485/21 S.V.

Eigenaar appartement - Overeenkomst over beheer en onderhoud - Consument?

Richtlijn 93/13/EEG. Richtlijn 2011/83/EU. Verzoekster is beheerder van een appartementencomplex in mede-eigendom, in welk gebouw verweerster een appartement bezit en gebruiksrecht heeft van gemeenschappelijke gedeelten. Tussen verzoekster en verweerster bestaat een overeenkomst betreffende het onderhoud van gemeenschappelijke gedeelten van het complex. Volgens deze overeenkomst is verzoekster verantwoordelijk voor beheer en onderhoud en is verweerster verplicht een bedrag over te maken aan verzoekster ter behoeve van onderhoud. Bij wanbetaling mag vertragingsrente worden gevorderd.

Verzoekster heeft van verweerster gevorderd dat zij achterstallige betalingen voor onderhoud alsnog betaalt plus verdragingsrente. Verweerster, echter, is van mening dat de bedragen niet verschuldigd zijn, aangezien de overeenkomst waarop verzoekster zich beroept nietig is vanwege het oneerlijke karakter ervan.

Zijn eigenaren van een appartement “consumenten” in de zin van de richtlijnen? Is verschillende behandeling van eigenaars van een gebouw in mede-eigendom verenigbaar met de richtlijn oneerlijke bedingen?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 31 augustus 2021 (ECER 30.11.2021) – [C-582/21](#) – [Profi Credit Polska](#)

Herzieningsprocedure – Beginselen Unierecht - Consumentenkrediet

Richtlijn 93/13/EEG. Verzoek tot herziening van een procedure die is afgesloten met een definitief verstekvonnis. Verzoekster is bij verstek veroordeeld tot het betalen van een geldbedrag tot terugbetaling van een kredietovereenkomst. De veroordelende rechter heeft daarbij niet onderzocht of de kredietovereenkomst oneerlijke bedingen bevatte.

Vragen is o.a. of de grond voor herziening van een civiele procedure moet worden afgeleid uit de in de rechtspraak van het Hof ontwikkelde beginselen van gelijkwaardigheid en de Unierechtconforme uitlegging.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 12 augustus 2021 (ECER 1.11.2021) – [C-520/21](#) – [Bank M](#)

Onerlijk beding - Kredietovereenkomsten – Nietigheid – Valuta – Vorderingen

Richtlijn 93/13/EEG. Verzoek tot veroordeling tot betaling van een geldbedrag voor het gebruik van geldmiddelen in verband met de aangevoerde nietigheid van een met een bank gesloten kredietovereenkomst. Voor de nietig-verklaarde kredietovereenkomst geldt dat die moest worden afgelost in Zwitserse Frank, overeenkomstig de tabel van wisselkoersen van verweerder die geldend was op de dag van betaling.

Staat het Unierecht in de weg aan een rechterlijke interpretatie dat een partij bij een kredietovereenkomst in het geval van vernietiging daarvan naast de terugbetaling van de door haar verrichte prestaties en de daarover verschuldigde rente ook aanvullende vorderingen uit hoofde van het gebruik van de betaalde middelen geldend kan maken?

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 12 november 20201 – [ECLI:NL:HR:2021:1677](#)

Ambtshalve toetsing – Op afstand gesloten overeenkomst - Schending informatieplicht

Richtlijn 2011/83/EU. Richtlijn 93/13/EEG. De Hoge Raad beantwoordt prejudiciële vragen (art. 392 Rv). Richtlijn consumentenrechten. Moet de rechter bij een op afstand of buiten verkoopruimte gesloten overeenkomst, ambtshalve onderzoeken of is voldaan aan de informatieplichten van art. 6:230m en 6:230v BW? Ambtshalve aan schending van die informatieplichten te verbinden sancties. Komt gehele of gedeeltelijke vernietiging als sanctie in aanmerking? Eisen die in dit verband worden gesteld aan stelplicht van de eisende partij. Moet art. 6:230u BW ambtshalve worden toegepast?

- Prejudiciële vragen: ambtshalve toetsing van informatieplichten uit de Richtlijn consumentenrechten en ambtshalve toepassing van sancties ([cassatieblog](#))

CONSULTATIE

Hypothecair krediet – evaluatie van de EU-regels, Feedback- en raadplegingsperiode 22 November 2021 - 28 Februari 2022 ([EC](#))

COVID-19

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- La loi de vigilance sanitaire se heurte à celle du Conseil constitutionnel ([libertés chéries](#))
- Mandatory vaccination for care home workers not unlawful nor in breach of ECHR ([UK human rights blog](#))

OVERIG

- Een krachtiger Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding: Raad en Europees Parlement bereiken voorlopig akkoord ([Raad](#))
- Verfassungsmäßigkeit einer Impfpflicht ([Verfassungsblog](#))
- Bodies and Persons ([Verfassungsblog](#))
- Schulschließung als Grundrechtseingriff; Zum Bundesnotbremsen-Beschluss des Ersten Senats des Bundesverfassungsgerichts ([Verfassungsblog](#))
- Ein Recht nur für Kinder? ([Verfassungsblog](#))
- Het coronabeleid is onconstitutioneel ([NJB](#))
De noodzakelijke grondrechtelijke toetsing was, is en blijft maar achterwege bij de coronamaatregelen die in Nederland uitgevaardigd worden.

Wiki

- [Coronavirus – Europees recht](#)

EHRM - factsheet

- [COVID-19 health crisis](#) (juli 2021)

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek (S)

EHRM – ARREST – 2 november 2021 – W.A. t. Zwitserland – persbericht – arrest – 38958/16 – ECLI:CE:ECHR:2021:1102JUD003895816

Preventieve hechtenis van geesteszieke dader

Artikel 5 EVRM. Artikel 7 EVRM. Artikel 4 Protocol nr. 7. Klager is in de jaren 90 veroordeeld tot 20 jaar gevangenisstraf voor twee moorden. Klager leed aan een moeilijk behandelbare persoonlijkheidsstoornis en werd verminderd toerekeningsvatbaar verklaard. De rechtbank oordeelde dat klager een bedreiging vormde voor de samenleving en een lange onvoorwaardelijke gevangenisstraf passend was. Klager zat zijn straf uit tot 2010, toen werd hij in voorarrest genomen na een verzoek van de officier van justitie om hem op grond van nieuwe wijzigingen in het Wetboek van Strafrecht voor dezelfde zaak in preventieve hechtenis te plaatsen. In 2012 heropende het Federale Hof de procedure. In 2013 werd de preventieve hechtenis van klager bevolen door de rechtbank van Zürich.

“Veroordeling” in de zin van de rechtspraak van het Hof verwijst zowel naar de vaststelling van een strafbaar feit als de daaruit voortvloeiende oplegging van een sanctie. Het Hof merkt op dat, in tegenstelling tot het eerste proces en bijbehorende uitspraak, het aanhoudingsbevel uit 2013 niet voldoet aan de verdragsvereisten van een op zichzelf staande "veroordeling". Het hof vindt voorts dat de heropeningsprocedure onvoldoende verband heeft gelegd tussen de aanvankelijke veroordeling en de daaropvolgende preventieve hechtenis. De oorspronkelijke strafbare feiten zijn niet opnieuw onderzocht en er zijn geen nieuwe feiten vastgesteld in de procedure. Enkel is

de vraag beantwoord of klager heeft voldaan aan de vereisten voor preventieve hechtenis. Dit betekent dat de preventieve hechtenis feitelijk een extra straf inhoudt wat een schending van artikel 5 oplevert.

Het hof oordeelt voorts dat de aanhouding van klager een "straf" is. Bovendien kan betrokkene op grond van de nieuwe versie van het Wetboek van Strafrecht, voor langere tijd worden vastgehouden. Er is sprake van een schending van artikel 7.

Tenslotte overweegt het hof dat het verdrag uitdrukkelijk de heropening van strafzaken toestaat wanneer nieuwe feiten aan het licht komen die zo belangrijk zijn dat ze mogelijk van invloed zijn op de "uitkomst van de zaak". Het Hof heeft echter vastgesteld dat de zaak niet was heropend in overeenstemming met het Verdrag, op grond waarvan eveneens sprake is van een schending van artikel 4 van Protocol nr. 7.

EHRM – ARREST – 16 november 2021 – Vasil Vasilev t. Bulgarije - persbericht - arrest - 7610/15 – ECLI:CE:ECHR:2021:1116JUD000761015

Afluisteren telefoongesprek - Geheimhouder - Geen openbare zitting

Artikel 6 EVRM. Artikel 8 EVRM. Klager is advocaat. In 2010 is een telefoongesprek tussen hem en zijn cliënt, een voormalige minister van defensie die in het geheim werd gevolgd vanwege een strafzaak, onderschept, opgenomen en getranscribeerd. De transcriptie is in het dossier van de client van klager opgenomen. Klager diende klachten in bij diverse instanties, onder andere inhoudend dat de transcriptie en de opname moesten worden vernietigd. De instanties hebben die klacht afgewezen. Tijdens de strafzaak is de opname op de openbare terechtzitting afgespeeld door de aanklager. De rechtbank heeft in de uitspraak overwogen dat het bevel tot het opnemen van voornoemd telefoongesprek niet afgegeven had mogen worden en dat het bewijsmateriaal dat uit de opname is voortgekomen van het bewijs dient te worden uitgesloten. Deze uitspraak is in stand gebleven.

Klager is vervolgens een rechtszaak gestart teneinde een schadevergoeding te krijgen en om te bewerkstelligen dat de opname en transcriptie worden vernietigd. Deze zaak wordt niet in het openbaar behandeld, omdat de zaak over de voornoemde geheime communicatie gaat. Een verzoek van klager om de zaak in het openbaar te behandelen (de opname is immers toch al op een openbare zitting afgespeeld), wordt afgewezen. Deze beslissing wordt in hoger beroep in stand gelaten. Het verzoek tot schadevergoeding wordt in hoger beroep afgewezen.

Volgens klager is artikel 8 EVRM geschonden, omdat de opname en de transcriptie van het telefoongesprek met zijn cliënt onwettig en onnodig was. Meer specifiek is hij van mening dat de Bulgaarse wet onvoldoende duidelijke regels heeft voor het vernietigen van per ongeluk onderschepte gesprekken tussen advocaten en cliënten.

Daarnaast is volgens klager artikel 6, lid 1 EVRM geschonden, omdat de zaak omtrent de schadevergoeding niet in het openbaar heeft plaatsgevonden.

Het EHRM oordeelt dat artikel 8 EVRM is geschonden, nu de Bulgaarse wet onvoldoende duidelijkheid biedt en concrete procedurele waarborgen voor het vernietigen van per abuis onderschepte informatie tussen advocaten en cliënten ontbreken, waardoor de inbreuk op art. 8 EVRM niet 'in overeenstemming met de wet' is.

Artikel 6, lid 1 EVRM is om twee redenen geschonden.

Ten eerste zijn de zittingen niet in het openbaar gehouden. De aanwezigheid van geheime informatie in het dossier rechtvaardigt niet automatisch dat het publiek van de rechtszaak dient te worden uitgesloten. De rechtbank heeft daarnaast niet overwogen of het redelijkerwijs noodzakelijk was om de zitting achter gesloten deuren te houden, nu het gesprek reeds openbaar was gemaakt in de zaak van de cliënt van klager. Ook maakt de omstandigheid dat het bewijsmateriaal op een geheime manier is verkregen nog niet dat de inhoud daarvan vertrouwelijk is. Zelfs als het noodzakelijk was om de vertrouwelijkheid van het bewijsmateriaal te waarborgen, dan was het nog niet nodig geweest om alle zittingen achter gesloten deuren te houden. Het was derhalve niet strikt noodzakelijk om het publiek de toegang tot de zittingen te onthouden.

Ten tweede is de uitspraak niet openbaar gemaakt. Dat wordt niet gerechtvaardigd door de noodzaak om de vertrouwelijke informatie te beschermen. Het niet publiceren van de uitspraak volgt namelijk uit het automatisch classificeren van de gehele zaak, zonder dat er gekeken is naar de noodzakelijkheid en proportionaliteit daarvan. Daarnaast is de aanwezigheid van vertrouwelijke informatie in het dossier op zichzelf onvoldoende grond om af te zien van publicatie van de gehele uitspraak, nu er mogelijkheden bestaan om maar een deel van de informatie openbaar te maken of te redigeren.

[EHRM – ARREST – 16 november 2021 – Mikeladze e.a. t. Georgië - persbericht – arrest – 54217/16 – ECLI:CE:ECHR:2021:1116JUD005421716](#)

Geen effectief onderzoek naar klacht van buitensporig geweld en discriminerend taalgebruik door de politie levert schending op van het EVRM

Artikel 3 EVRM. Artikel 3 juncto artikel 14 EVRM. Klagers zijn Georgische onderdanen die behoren tot de moslim minderheid in Georgië. Op 22 oktober 2014 werden zij gearresteerd tijdens een bijeenkomst van de moslimgemeenschap in verband met de verbouwing van een oude moskee in een bibliotheek. De klagers klagen dat de politie, vanwege hun discriminerende houding ten opzichte van de Islam, tijdens de arrestatie en detentie buitensporig gebruik hebben gemaakt van geweld en discriminerend taalgebruik. Klagers hebben aangifte gedaan van mishandeling, maar klagen tevens dat het strafrechtelijke onderzoek daarnaar niet effectief was.

Het Hof is van oordeel dat artikel 3 EVRM op zichzelf beschouwd en in samenhang met artikel 14 EVRM ten aanzien van het effectieve onderzoek is geschonden. De nationale autoriteiten hebben geen doeltreffend strafrechtelijk onderzoek ingesteld naar de beschuldigingen van mishandeling op het moment dat drie van de vier klagers op 5 november 2014 hun klachten indienden. Het onderzoek, was niet onafhankelijk, heeft geen gevolg gegeven aan de beschuldigingen van discriminatie en heeft tot op heden (bijna zeven jaar na de start ervan) nog geen sluitende bevindingen opgeleverd.

Ook is het Hof van oordeel dat ten aanzien van één van de klagers artikel 3 EVRM is geschonden met betrekking tot het gebruik van buitensporig geweld. Volgens de politie volgde de klager hun bevelen niet op en verzette hij zich tegen zijn arrestatie. De nationale autoriteiten hebben de oorzaak naar de verwondingen van deze klager echter niet naar tevredenheid uitgelegd en daarom onvoldoende aangetoond dat het gebruik van geweld wettig en strikt noodzakelijk was. Ook hebben zij niet aangetoond dat de verwondingen van klager anders dan door mishandeling zijn veroorzaakt. Echter staat niet buiten redelijke twijfel vast dat sprake was van een discriminerende behandeling tegen deze klager. Er is dus geen sprake van een schending van artikel 14 EVRM in samenhang met artikel 3 EVRM.

Ten aanzien van de andere klagers is het Hof van oordeel dat de inconsistenties in hun verklaringen van dien aard zijn dat zij afbreuk doen aan de samenhang en hoofdlijnen van hun klachten over het gebruik van buitensporig geweld en discriminerend taalgebruik door de politie. Het Hof merkt op dat er ten aanzien van deze klagers geen medisch bewijs is geleverd waaruit de aanwezigheid van verwondingen blijkt, en dat de getuigenverklaringen die relevant zijn voor de beweringen van de klagers tegenstrijdig zijn. Ook is er onvoldoende bewijs om discriminerend taalgebruik van de politie tegen deze klagers buiten redelijke twijfel vast te stellen. Het Hof is aldus van oordeel dat wat het materiële onderdeel betreft er ten aanzien van deze klagers geen schending heeft plaatsgevonden van artikel 3 EVRM, ook niet in samenhang met artikel 14 EVRM.

EHRM – ARREST – 16 november 2021 – Mehmet Çiftçi t. Turkije - [persbericht](#) - [arrest](#) – [53208/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1116JUD005320819](#)

Niet verstrekken van krant in gevangenis – Schending recht op vrijheid van meningsuiting

Artikel 10 EVRM. Klager zit een levenslange gevangenisstraf uit in een zwaarbeveiligde gevangenis in Turkije. Hij wil graag de krant Atilim lezen, maar de administratie van de gevangenis weigert de verstrekking van de krant in de gevangenis. Klager heeft de weigering bij de nationale rechter aangevochten, maar zonder succes. Hij klaagt bij het EHRM op grond van artikel 10 EVRM. Het EHRM overweegt dat het niet verspreiden van de desbetreffende krant in gevangenissen in strijd is met het recht op vrijheid van meningsuiting. EHRM: schending artikel 10 EVRM.

OVERIG

De legitimiteit van voorlopige hechtenis in het licht van artikel 5 EVRM ([NJB](#))

Teneinde verklaringen te vinden voor het schijnbare onvermogen van Nederland om de voorlopige hechtenis in overeenstemming te brengen met mensenrechtelijke normen, wordt in deze scriptie onderzocht in hoeverre de huidige voorlopige hechtenis dan wel de beoogde regeling van voorlopige hechtenis in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering verenigbaar is met artikel 5 EVRM.

EHRM - factsheets en guides

- [Hunger strikes in detention](#) (augustus 2015)
- [Migrants in detention](#) (maart 2021)
- [Prisoners' right to vote](#) (april 2019)
- [Prisoners' health-related rights](#) (juli 2020)
- [Detention and mental health](#) (maart 2020)
- [Detention conditions and treatment of prisoners](#) (oktober 2020)
- [Use of force in the policing of demonstrations](#) (maart 2021)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights](#) (augustus 2021)

Diensten, elektronische communicatiediensten

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 9 augustus 2021 (ECER 1.11.2021) – [C-544/21](#) – [Stadt Mainz](#)

Minimumtarieven – Dienstenrichtlijn – Architectendiensten

Richtlijn 2006/123/EG. Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie. Verzoekster, een in Duitsland gevestigd architectenbureau, vordert van de stad Mainz betaling van nog openstaande honoraria voor architectendiensten.

Heeft de bepaling van de dienstenrichtlijn, die betrekking heeft op minimumtarieven voor verleende diensten, rechtstreekse werking in een geschil tussen twee partijen, met als gevolg dat nationale wetgeving buiten toepassing kan worden gelaten? Schendt nationale wetgeving die minimumtarieven voor bepaalde dienstenlevering vastlegt de vrijheid van vestiging?

Digitale markt en social media

HvJ – ARREST – 25 november 2021 – zaak C-102/20 – StWL Städtische Werke Lauf a.d. Pegnitz – Duitsland – ECLI:EU:C:2021:954 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Reclameboodschap in inbox reclame - Begrip 'gebruik van e-mail met het oog op direct marketing' – Richtlijn 2005/29/EG – Oneerlijke handelspraktijken – Bijlage I, punt 26 – Begrip 'hardnekkig en ongewenst aandringen per e-mail'

Richtlijn 2002/58/EG. Richtlijn 2005/29/EG [niet officiële vertaling] . 'Inbox-reclame': de weergave in de elektronische inbox van reclameboodschappen in een vorm die vergelijkbaar is met die van een echte e-mail, zijn aan te merken als elektronische post voor direct-marketingdoeleinden in de zin van richtlijn 2002/58. Deze berichten geven aanleiding tot verwarringsgevaar dat ertoe kan leiden dat een gebruiker die op de link van de reclameboodschap klikt, tegen zijn of haar wil wordt doorgestuurd naar een internetsite waarop die reclame wordt weergegeven.

Hof: [niet officiële vertaling] Artikel 13, lid 1 van Richtlijn 2002/58/EG moet aldus worden uitgelegd dat "gebruik [...] van elektronische post voor doeleinden van directe prospectie", in de zin van deze bepaling, betrekking heeft op de weergave in de inbox van de gebruiker van een elektronische berichtendienst van reclameboodschappen in een vorm die vergelijkbaar is met die van een echte elektronische post en op dezelfde locatie als laatstgenoemde zonder de willekeurige vaststelling van de ontvangers van de berichten of de bepaling van de mate van de intensiteit van de belasting die op deze gebruiker wordt uitgeoefend die in dit opzicht enige invloed heeft. Het gebruik is alleen toegestaan op voorwaarde dat genoemde gebruiker op duidelijke en nauwkeurige wijze is geïnformeerd over de wijze van verspreiding van dergelijke advertenties, in het bijzonder binnen de lijst met ontvangen privé e-mails, en expliciet zijn toestemming heeft gegeven, dergelijke reclameboodschappen te ontvangen.

Bijlage I, punt 26, bij Richtlijn 2005/29/EG moet aldus worden uitgelegd dat een handeling die bestaat in het weergeven in de inbox van de gebruiker van een elektronische berichtendienst van reclameboodschappen in een vorm die schijnbaar is als een echte elektronische post, valt onder het begrip "herhaalde en ongewenste verzoeken" van gebruikers van elektronische postdiensten in de zin van die bepaling, indien de weergave van dergelijke reclameboodschappen enerzijds een voldoende frequent en regelmatig karakter had om te kwalificeren als "herhaalde verzoeken" en, aan de andere kant, kan worden gekwalificeerd als "ongewenste verzoeken", bij gebrek aan toestemming van deze gebruiker voorafgaand aan deze plaatsing.

RECHTSPRAAK (LID)STATEN

- Case Law: Lloyd v Google, Supreme Court unanimously rejects claimant's representative action – David Barker ([Inforrms](#))
- News: Lloyd v Google, Appeal allowed, representative data breach damages claims blocked ([Inforrms](#))
- Representation of the people: Lloyd v Google in the Supreme Court ([panopticon](#))
- Lloyd v Google: towards a more restrictive approach on privacy protection in the UK? ([Verfassungsblog](#))

CONSULTATIE

Civielrechtelijke aansprakelijkheid – Aanpassing van de regels aan het digitale tijdperk en kunstmatige intelligentie, Raadplegingsperiode 18 Oktober 2021 - 10 Januari 2022 ([EC](#))

OVERIG

- Resolutie van het Europees Parlement van 21 januari 2021 met aanbevelingen aan de Commissie betreffende het recht om offline te zijn (2019/2181(INL)), [PB C 456 van 10.11.2021](#)
- Facebook: Who Bears Responsibility for Them? – Hugh Stephens ([Inforrms](#))
- Digital Services Act: European Parliament discusses website blocking against platforms ([Verfassungsblog](#))

Discriminatie

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 11 november 2021 – zaak C-485/20 – HR Rail – België – ECLI:EU:C:2021:916 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Blijvende ongeschiktheid tijdens proeftijd als gevolg van een handicap – Discriminatie - Ontslag

Samenvatting onder: [Arbeid en sociale zekerheid](#)

[hrrail](#)

NOOT – bij HvJ 21 oktober 2021, [C-824/19 T.C. en U.B.](#)

HvJ-EU: blinden mogen niet volledig worden uitgesloten van deelname aan de berechting in strafzaken. ([BS-26-11-2021](#))

EHRM - facstsheets en guides

[Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#) (december 2020)

Eigendomsrecht

EHRM – ARREST – 25 november 2021 – Mifsud e.a. t. Malta – [persbericht](#) – [arrest](#) – [38770/17](#) – ECLI:CE:ECHR:2021:1125JUD003877017

Genoegdoening na eerder vastgestelde inbreuk op eigendomsbescherming – Teruggave dan wel schadeloosstelling

Artikel 41 EVRM. Op 13 oktober 2020 heeft het Hof geoordeeld dat een ongerechtvaardigde inbreuk is gemaakt op de aan klagers toekomende bescherming van hun eigendomsrechten als gevolg van de onteigening van hun grond. Thans oordeelt het Hof over de door klagers gevorderde schadeloosstelling.

EHRM: zoals ook overwogen in de uitspraak ten principale is restitutie van (een groot deel van) de onteigende grond in de onderhavige omstandigheden de meest aangewezen vorm van genoegdoening. Daartoe strekt dan ook de primaire veroordeling. Subsidiair, voor het geval aan die veroordeling niet wordt voldaan, wordt de verdragsstaat veroordeeld tot betaling van € 500.000,00. De door klagers voorgestane waardering van de grond wordt niet gevolgd omdat de gestelde ontwikkelingsmogelijkheden een voorafgaande aanvraag vereisen, waarvan niet is gebleken.

EHRM – ARREST – 23 november 2021 – Kooperatic Servis Neptun t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest](#) – [40444/17](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1123JUD004044417](#)

Slopen willekeurig gebouw zonder mogelijkheid van beroep – Schending eigendomsrecht – Schending toegang tot de rechter

Artikel 6 EVRM. Een in Moskou gevestigde particuliere onderneming (vennootschap) had een winkelcentrum gebouwd. De gemeentelijke autoriteiten merkten het winkelcentrum aan als 'onwettige constructie' en beval de sloop van het winkelcentrum. Klaagster heeft daarop een procedure aangespannen bij de nationale rechter. Deze verklaarde de vennootschap niet-ontvankelijk en heeft geen uitspraak gedaan over het al dan niet gegrond zijn van de beslissing van de gemeente. EHRM stelt vast dat niet wordt betwist dat het winkelcentrum aan klager toebehoorde en ook niet dat het sloopbesluit niet aan een rechterlijke toetsing was onderworpen. Dit laatste is naar oordeel van het EHRM een schending van het recht op toegang tot de rechter (als aspect van het recht op eerlijk proces). Tevens is het eigendomsrecht van klager geschonden. EHRM: schending.

EHRM – factsheets en guides

[🔗](#) [Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR - protection of property](#) (april 2021)

Energiemarkt

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal – 14 september 2021 (ECER 3.11.2021) – [C-604/21](#) – [Vapo Atlantic](#)

Biobrandstoffen – Bijmenging – Certificaten

Richtlijn 98/34/EG. Richtlijn 98/70/EG. Richtlijn 2009/30/EG. Richtlijn (EU) 2015/1513. Richtlijn 2009/28/EG. Verweerder heeft verzoekster (onderneming die actief is op de Portugese brandstoffenmarkt) een betalingsverplichting opgelegd omdat verzoekster geen bewijs had geleverd van bijmenging van biobrandstoffen in de brandstoffen die tot verbruik zijn uitgeslagen in het tweede kwartaal van 2020.

Kan een nationale marktdeelnemer aanvoeren dat nationale wetgeving buiten toepassing moet worden gelaten, omdat zij niet in overeenstemming met de procedures van artikel 8, lid 1, van richtlijn 98/34/EG zou zijn opgesteld.

KAMERVragen

De gevolgen van een uitspraak van het Europees Hof voor de energietaken van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) ([2021Z22276](#))

Familielevens en familierecht

EHRM – ARREST – 23 november 2021 – S.N. en M.B.N. t. Zwitserland – [persbericht](#) – [arrest](#) – [12937/20](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1123JUD001293720](#)

Echtscheiding – Ouderlijk gezag – Procedures in Zwitserland en Thailand

Artikel 8 EVRM. S.N. (klager 1) kreeg met haar echtgenoot een dochter, M.B.N. (klager 2). Het gezin is naar Thailand verhuisd. Aldaar heeft klager 1 een scheiding aangevraagd. Nog voor de uitkomst daarvan is zij met klager 2 naar Zwitserland vertrokken. Daar heeft zij ook een scheiding aangevraagd en ouderlijke macht en ouderlijk gezag over de dochter aangevraagd. De vader van klager 2 heeft in hetzelfde jaar in Zwitserland verzocht om het kind terug naar Thailand te laten komen. De Zwitserse rechtbank heeft bevolen dat klager 2 terug naar Thailand moest. In hoger

beroep is die uitspraak in stand gelaten. Klager 1 en 2 zijn nog steeds in Zwitserland. Bij het EHRM klagen klager 1 en 2 erover dat artikel 8 EVRM is geschonden, nu de Zwitserse rechters niet voldoende hebben onderzocht of er een serieus risico voor het welzijn van het kind is bij haar terugkeer.

Het EHRM overweegt dat het bevel om terug te keren een inbreuk maakt op het recht op familielevens van klagers, welke inbreuk bij de wet voorzien was in het in het Zwitserse recht geldende Haags Kinderontvoeringsverdrag en het legitieme doel diende van het beschermen van de rechten en vrijheden van het kind en haar vader. Het EHRM dient thans te beoordelen of de inbreuk noodzakelijk is in een democratische samenleving, waarbij van belang is of de Zwitserse rechters een gebalanceerde en redelijke afweging hebben gemaakt van de belangen van alle partijen, waarbij steeds de beste oplossing van het (ontvoerde) kind voorop dient te staan.

Het EHRM oordeelt dat de Zwitserse rechters de implicaties die de terugkeer zouden hebben voor klager 2, daarbij kijkend naar de veiligheid van het kind en de financiële situatie van de moeder, grondig heeft onderzocht. Zo zou het kind nooit alleen hoeven terugkeren, nu klager 1 altijd heeft gezegd dat zij klager 2 bij terugkeer zou vergezellen en de banden van klager 1 met Zwitserland niet zodanig sterk waren dat van haar niet verwacht kon worden dat zij naar Thailand terugkeert. De financiële situatie van klager 1 was voldoende om haar kind te kunnen verzorgen en zij hoefde geen vervolging door de Thaise autoriteiten te vrezen. Verschillende partijen, waaronder professionals die konden beoordelen of het kind bij terugkeer een serieus risico zou lopen, zijn op zitting verschenen en het kind kreeg een vertegenwoordiger toegewezen. De Thaise autoriteiten hebben de Zwitserse autoriteiten voorts toegezegd dat de rechten en veiligheid van het kind altijd gewaarborgd zouden worden, omdat zij gegarandeerd toegang zou hebben tot de openbaar aanklager, een advocaat en juridisch advies en hebben toegezegd dat klager 1 haar rechten als ouder zou kunnen uitoefenen en geen juridische vervolging hoefde te vrezen. Het EHRM is aldus van oordeel dat in de besluitvorming de belangen van het kind zijn gewaarborgd en enig serieus risico voor het kind als bedoeld in artikel 13 van het Haags Kinderontvoeringsverdrag was uitgesloten.

Ook hebben de nationale rechters voldoende gekeken naar de standpunten van klager 2, nu zij op voldoende gronden hebben geoordeeld dat het kind, destijds 7 jaren oud, onvoldoende volwassen was om te kunnen onderscheiden waar de kwestie over ging. Het kind was voorts gehoord bij de rechtbanken en geobserveerd door verschillende professionals, op grond waarvan de rechtbanken tot die beslissing konden komen.

Tot slot is artikel 12 van het Haags Kinderontvoeringsverdrag niet geschonden, nu met het tijdsverloop van 4 maanden tussen de aankomst van het kind in Zwitserland en het moment van het indienen van de klacht door de vader niet is aangetoond dat het kind in haar nieuwe omgeving was gesetteld.

Het EHRM is van oordeel dat de nationale rechters de terugkeer van het kind niet automatisch en mechanisch hebben bevolen. De procedures waren daarentegen op tegenspraak, eerlijk en met zittingen en de Zwitserse rechters hebben hun beslissingen gebaseerd op relevante feiten en hebben de standpunten van alle partijen meegewogen. Ze hebben gedetailleerde beslissingen genomen die de belangen van het kind waarborgen en enig serieus risico voor haar uitsloten. De autoriteiten hebben ook voldoende stappen genomen om de veiligheid van het kind bij terugkeer naar Thailand te waarborgen. De besluitvorming voldoet aldus aan de vereisten van artikel 8 EVRM en de inbreuk van de rechten van de klagers was noodzakelijk in een democratische samenleving. Artikel 8 EVRM is aldus niet geschonden.

EHRM – VERWIJZING NAAR GROTE KAMER – 22 november 2021 - Fedotova e.a. t. Rusland – [persbericht verwijzing](#) - [persbericht](#) – [arrest 13.7.21](#) - [40792/10](#) - [30538/14](#) - [43439/14](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:0713JUD004079210](#)

Schending artikel 8 EVRM wegens ontbreken mogelijkheid om relaties tussen personen van hetzelfde geslacht formeel te erkennen

Artikel 8 EVRM. Klagers, drie paren, hebben een relatie met een persoon van hetzelfde geslacht en wilden hun relatie formaliseren middels een huwelijk. Het verzoek voor een huwelijk werd

afgewezen omdat in de nationale wetgeving staat dat een huwelijk (uitsluitend) gesloten kan worden tussen een man en een vrouw. Tegen die afwijzing hebben zij tevergeefs hoger beroep ingesteld. Zij klagen bij het hof over schending van artikel 8 EVRM. Het EHRM overweegt dat de klagers weliswaar samen mogen wonen, maar de relatie niet kunnen formaliseren waardoor zij niet dezelfde rechten hebben als gehuwden (zoals verschoningsrecht in een strafprocedure of het recht om je partner in het ziekenhuis te bezoeken). Het ontbreken van die rechten wordt niet gecompenseerd door nadere regelgeving.

De Russische autoriteiten stellen zich op het standpunt dat op grond van de sociale zeden de meerderheid van de Russische bevolking relaties van hetzelfde geslacht afkeurt. Het hof stelt in de uitspraak van 13 juli 2021 voorop dat het kunnen uitoefenen van de rechten van het verdrag door een minderheidsgroep niet afhankelijk gesteld mag worden van de erkenning daarvan door de meerderheid. Nu het in Rusland niet mogelijk is om, op wat voor manier dan ook, de relatie tussen personen van het zelfde geslacht te formaliseren, oordeelt het EHRM unaniem dat er sprake is van een schending van artikel 8 EVRM.

Op verzoek van de regering heeft het EHRM besloten de zaak te verwijzen naar de Grote Kamer.

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 19 november 2021 - [ECLI:NL:HR:2021:1721](#)

IPR - Naar vreemd recht overeengekomen bepalingen in huwelijkse voorwaarden

Op 3 februari 2021 heeft het gerechtshof Den Haag op de voet van art. 392 RV prejudiciële vragen aan de Hoge Raad gesteld. De vrouw en de man zijn in 1989 in Iran, voor de tweede keer met elkaar in het huwelijk getreden. Ten tijde van de huwelijksluiting hadden de vrouw en de man uitsluitend de Iraanse nationaliteit. Inmiddels hebben zij ook de Nederlandse nationaliteit.

Bij hun huwelijksakte zijn de vrouw en de man huwelijkse voorwaarden naar Iraans recht overeengekomen. Deze huwelijkse voorwaarden bevatten – volgens een in het geding gebrachte beëdigde vertaling van de huwelijksakte – onder meer de volgende bepaling:

“Met voltrekking van het huwelijk, stelde de vrouw als voorwaarde dat wanneer het verzoek tot de scheiding niet door haar is ingediend, en volgens de overweging van de rechtbank, de oorzaak van de scheiding niet door nakoming [de Hoge Raad leest: niet-nakoming] van de echtelijke verplichtingen door de vrouw of haar immoreel gedrag is, in dit geval is de man verplicht de helft van zijn aanwinst/bezittingen of van gelijke waarde die hij gedurende hun huwelijk met haar verdiend heeft kosteloos aan haar over te dragen. (...)”

De vrouw verzoekt echtscheiding en afwikkeling van de huwelijksvermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk overeenkomstig haar voorstel.

Verzet de Nederlandse openbare orde (art. 10:6 BW) zich tegen toepassing van naar vreemd recht rechtsgeldig overeengekomen bepalingen in huwelijkse voorwaarden en, zo ja, tot welke rechtsgevolgen leidt dit?

HR: De eerste prejudiciële vraag moet aldus worden beantwoord dat met inachtneming van de feiten en omstandigheden van het concrete geval, in het bijzonder de mate van betrokkenheid van Nederland bij dat geval, moet worden beoordeeld of bepalingen in huwelijkse voorwaarden als hiervoor in 3.6.1-3.6.2 bedoeld, kennelijk onverenigbaar zijn met de openbare orde.

Nu vaststaat dat het huwelijksvermogensregime van de vrouw en de man wordt beheerst door het Iraanse recht moet aan de hand van dat recht worden bepaald in hoeverre de vrouw een huwelijksvermogensrechtelijke aanspraak kan ontlenen aan de huwelijkse voorwaarden in het geval dat bepalingen als hiervoor in 3.6.1-3.6.2 bedoeld, op de daar genoemde gronden buiten toepassing blijven.

De tweede prejudiciële vraag moet aldus worden beantwoord dat het buiten toepassing blijven van bepalingen in huwelijkse voorwaarden als hiervoor in 3.6.1-3.6.2 bedoeld, op de grond dat zij leiden tot een resultaat dat kennelijk onverenigbaar is met de openbare orde, op zichzelf niet tot gevolg heeft dat die huwelijkse voorwaarden ook voor het overige buiten toepassing blijven.

- Buitenlandse huwelijkse voorwaarden en onverenigbaarheid met de Nederlandse openbare orde ([cassatieblog](#))

OVERIG

Rechten van kinderen bij uithuisplaatsing ([Leiden law blog](#))

Het Europese Mensenrechtenhof in Straatsburg heeft al over veel kinderbeschermingszaken beslist en heeft het de afgelopen twee jaar druk met beslissingen over uithuisplaatsingen van kinderen. Wat kunnen wij daarvan leren: welke mensen- en kinderrechten staan daarbij voorop?

EHRM - factsheets en case-law guide

- [Children's rights](#) (mei 2021)
- [Gestational surrogacy](#) (mei 2021)
- [International child abductions](#) (juni 2021)
- [Parental rights](#) (mei 2021)
- [Protection of minors](#) (juni 2021)
- [Reproductive rights](#) (juli 2021)
- [Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#) (december 2020)
- [Guide on Article 12 ECHR - right to marry](#) (augustus 2021)

Financiële belangen EU en Europese subsidies

CONSULTATIE

Hypothecair krediet – evaluatie van de EU-regels, Feedback- en raadplegingsperiode 22 November 2021 - 28 Februari 2022 ([EC](#))

OVERIG

- Rapport over implementatie PIF-richtlijn. ([BS-12-11-2021](#))
- Onderzoek naar koop pleziervaartuigen met EU-middelen. ([BS-16-11-2021](#))

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie (B – C - S)

HvJ – ARREST – 30 november 2021 – zaak C-3/20 – LR Generaalprokuratura – Letland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:969 – [persbericht](#) – [samenvatting](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

President nationale centrale bank – Strafrechtelijke vervolging? – Unierechtelijke immuniteit

Artikelen 11, a), 17 en 22, lid 1 van Protocol nr. 7 betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Unie. Artikel 130 VWEU. Artikel 7 van Protocol nr. 4 betreffende de statuten van het Europees Stelsel van centrale banken en van de Europese Centrale Bank. Mag de president van een nationale centrale bank die tegelijkertijd lid is van de raad van bestuur van de ECB, strafrechtelijk worden vervolgd op het niveau van de betrokken lidstaat of verzet een Unierechtelijke immuniteit zich daartegen? Deze vraag is aan de orde in deze zaak die betrekking heeft op een strafprocedure die in Letland tegen de voormalige president van de centrale bank wordt gevoerd wegens corruptie en het witwassen van geld.

Het Hof oordeelt dat wanneer een strafrechtelijke autoriteit vaststelt dat de president van de centrale bank van een lidstaat de handelingen waarnaar die autoriteit een onderzoek voert, duidelijk niet heeft verricht in zijn officiële hoedanigheid, kan de tegen hem ingestelde procedure worden voortgezet, aangezien de vrijstelling van rechtsvervolging dan niet van toepassing is. Die

president handelt bijvoorbeeld niet in zijn officiële hoedanigheid wanneer hij fraude of corruptie pleegt of geld witwast.

- EU-Hof: vrijstelling van rechtsvervolgning geldt niet wanneer op corruptie wijzende handelingen niet in de officiële hoedanigheid als lid van een EU-orgaan zijn verricht ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Duitsland – 1 oktober 2021 (ECER 23.11.21) – [C-634/21 - SCHUFA Holding](#)

AVG - Kredietinformatiebureaus - Kredietscores

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

[schufa](#)

NOOT – bij HvJ 6 oktober 2021, [C-544/19 ECOTEX BULGARIA](#)

HvJ-EU: Verbod op contante betalingen bij bestrijding fraude niet in strijd met EU-recht. ([BS-15-11-2021](#))

REGELGEVING NL

- Wet van 13 oktober 2021 tot wijziging van de Wet op het financieel toezicht ter implementatie van Richtlijn (EU) 2019/1160 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 tot wijziging van Richtlijnen 2009/65/EG en 2011/61/EU met betrekking tot de grensoverschrijdende distributie van instellingen voor collectieve belegging (PbEU 2019, L 188) (Wet implementatie richtlijn grensoverschrijdende distributie van beleggingsinstellingen en icbe's) ([Staatsblad 2021, 518](#))
- Besluit implementatie richtlijn grensoverschrijdende distributie van beleggingsinstellingen en icbe's ([Staatsblad 2021, 588](#))
- Implementatiebesluit prudentieel toezicht beleggingsondernemingen ([Staatsblad 2021, 571](#))

CONSULTATIE

- Wet inzake beursnotering — publieke kapitaalmarkten aantrekkelijker maken voor EU-bedrijven en toegang tot kapitaal vergemakkelijken voor het mkb, Feedback- en raadplegingsperiode 19 November 2021 - 11 Februari 2022 ([EC](#))
- Wet inzake beursnotering — publieke kapitaalmarkten aantrekkelijker maken voor EU-bedrijven en toegang tot kapitaal vergemakkelijken voor het mkb, Feedback- en raadplegingsperiode 19 November 2021 - 11 Februari 2022 ([EC](#))

OVERIG

- Joint Statement on the European Payments Initiative (EPI) ([Kamerstuk 22112, nr. 3224](#))
- Nota European Payments Initiative ([Kamerstuk 22112, nr. 3224](#))
- The ECB Cannot Ignore its Secondary Mandate ([Verfassungsblog](#))

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

HvJ – ARREST – 11 november 2021 – zaak C-340/20 – Bank Sepah – Frankrijk – ECLI:EU:C:2021:903 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Beperkende maatregelen ten aanzien van Iran – Bevriezing tegoeden – Conservatoir beslag

Verordening (EG) nr. 423/2007. Kan een schuldeiser van een persoon of entiteit op wie maatregelen tot bevriezing van tegoeden en economische middelen van toepassing zijn in het kader van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de Europese Unie, zonder voorafgaande toestemming van de bevoegde nationale autoriteit conservatoire maatregelen zonder directe onttrekkende werking en ter waarborging van de invordering van zijn schuldvorderingen, zoals gerechtelijke zekerheidstelling of conservatoir beslag, op bevroren activa toepassen?

Hof: Artikel 7, lid 1, van verordening (EG) nr. 423/2007, gelezen in samenhang met artikel 1, onder h) en j), van verordening nr. 423/2007, artikel 16, lid 1, van verordening (EU) nr. 961/2010, gelezen in samenhang met artikel 1, onder h) en i), van verordening nr. 961/2010, en artikel 23, lid 1, van verordening (EU) nr. 267/2012, gelezen in samenhang met artikel 1, onder j) en k), van verordening nr. 267/2012, staan eraan in de weg dat op tegoeden of economische middelen die in het kader van het gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid zijn bevroren, zonder voorafgaande toestemming van de bevoegde nationale autoriteit conservatoire maatregelen worden toegepast die de betrokken schuldeiser het recht geven om ten opzichte van andere schuldeisers met voorrang te worden betaald, zelfs wanneer er door die maatregelen geen goederen aan het vermogen van de schuldenaar worden onttrokken.

Voor de beantwoording van de eerste prejudiciële vraag is het niet van belang dat de grond van de schuldvordering die moet worden geïnd bij de persoon van wie of de entiteit waarvan de tegoeden zijn bevroren, niets van doen heeft met Iraanse nucleaire en ballistische activiteiten en dateert van vóór resolutie 1737 (2006) van 23 december 2006 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties.

HvJ – ARREST – 23 november 2021 – zaak C-833/19 P – Raad/Hamas – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2021:950 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Terrorisme – Beperkende maatregelen – Hamas

Verordening (EG) nr. 2580/2001. Artikel 297, lid 2, VWEU. Gemeenschappelijk standpunt 2001/931/GBVB. Hamas komt op tegen de beperkende maatregelen die de Raad van de EU heeft vastgesteld naar aanleiding van VN-resolutie 1373 (2001). In eerste aanleg (in 2019) heeft het Gerecht van de EU de maatregelen tegen Hamas nietig verklaard (zaak T-308/18) op formele gronden (de motivering van de maatregelen was niet door de voorzitter en de secretaris-generaal van de Raad ondertekend). De Raad heeft hogere voorziening ingesteld bij het Hof dat thans uitspraak doet.

Het Hof bevestigt de handelingen van de Raad waarbij Hamas is gehandhaafd op de Europese lijst van terroristische organisaties. Het Gerecht had de handhaving van Hamas op deze lijst niet nietig mogen verklaren op grond van de overweging dat de Raad de individuele motiveringen van deze handelingen niet met een handtekening had geauthenticeerd.

Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 4 september 2019, Hamas/Raad in zaak T-308/18 wordt vernietigd voor zover daarin het in eerste aanleg aangevoerde achtste middel is toegewezen en besluit (GBVB) 2018/475, uitvoeringsverordening (EU) 2018/468, besluit (GBVB) 2018/1084, en uitvoeringsverordening (EU) 2018/1071, nietig zijn verklaard voor zover die handelingen Hamas, met inbegrip van Hamas-Izz al-Din al-Qassem, betreffen. Het door Hamas in zaak T-308/18 ingestelde beroep wordt verworpen.

GERECHT EU – ARREST – 24 november 2021 – zaak T-256/19 – Assi/Raad – ECLI:EU:T:2021:818 – [arrest](#)

Beperkende maatregelen tegen Syrië

Uitvoeringsbesluit (GBVB) 2019/87. Besluit 2013/255/GBVB. Uitvoeringsverordening (EU) 2019/85. Verordening (EU) nr. 36/2012. Het Gerecht verklaart Besluit (GBVB) 2020/719 en uitvoeringsverordening (EU) 2020/716 nietig voor zover zij betrekking hebben op Bashar Assi. Het beroep wordt verworpen voor het overige.

GERECHT EU – ARREST – 24 november 2021 – zaak T-257/19 – Al Zoubi/Raad – ECLI:EU:T:2021:819 – [arrest](#)

Beperkende maatregelen tegen Syrië

Uitvoeringsbesluit (GBVB) 2019/87. Besluit (GBVB) 2019/806. Besluit (GBVB) 2020/719. Besluit 2013/255/GBVB. Uitvoeringsverordening (EU) 2019/85. Uitvoeringsverordening (EU) 2019/798. Uitvoeringsverordening (EU) 2020/716. Verordening (EU) nr. 36/2012.

Het Gerecht verklaart Uitvoeringsbesluit (GBVB) 2019/87, uitvoeringsverordening (EU) 2019/85, besluit (GBVB) 2019/806, uitvoeringsverordening (EU) 2019/798, besluit (GBVB) 2020/719 en uitvoeringsverordening (EU) 2020/716 nietig voor zover zij Khaldoun Al Zoubi betreffen.

GERECHT EU – ARREST – 24 november 2021 – zaak T-258/19 – Foz/Raad – ECLI:EU:T:2021:820 – [arrest](#)

Beperkende maatregelen tegen Syrië

Uitvoeringsbesluit (GBVB) 2019/87. Besluit (GBVB) 2019/806. Besluit (GBVB) 2020/719. Besluit 2013/255/GBVB. Uitvoeringsverordening (EU) 2019/85. Uitvoeringsverordening (EU) 2019/798. Uitvoeringsverordening (EU) 2020/716. Verordening (EU) nr. 36/2012. Het Gerecht verwerpt het beroep.

GERECHT EU – ARREST – 24 november 2021 – zaak T-259/19 – Aman Dimashq/Raad – ECLI:EU:T:2021:821 – [arrest](#)

Beperkende maatregelen tegen Syrië

Uitvoeringsbesluit (GBVB) 2019/87. Besluit (GBVB) 2019/806. Besluit (GBVB) 2020/719. Besluit 2013/255/GBVB. Uitvoeringsverordening (EU) 2019/85. Uitvoeringsverordening (EU) 2019/798. Uitvoeringsverordening (EU) 2020/716. Verordening (EU) nr. 36/2012. Het Gerecht verwerpt het beroep.

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)

HvJ – ARREST – 11 november 2021 – zaak C-388/20 – Dr. August Oetker Nahrungsmittel – Duitsland – ECLI:EU:C:2021:913 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Voedingswaarde-etikettering muesli – Vrijwillige informatie – Voedingswaarde na bereiding met extra ingrediënten

Verordening (EU) nr. 1169/2011. Onder welke voorwaarden is het geoorloofd om op de voorkant van de verpakking van een levensmiddel vrijwillige informatie over de voedingswaarde te verstrekken die geen betrekking heeft op het levensmiddel zoals dat wordt verkocht, maar op porties van dat levensmiddel nadat dit met extra ingrediënten is bereid.

Hof: Artikel 31, lid 3, tweede alinea, van verordening (EU) nr. 1169/2011 moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling uitsluitend van toepassing is op levensmiddelen die moeten worden bereid en waarvoor de bereidingswijze vooraf is vastgesteld.

HvJ – ARREST – 25 november 2021 – zaak C-488/20 – Delfarma – Polen – ECLI:EU:C:2021:956 – [persbericht](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Parallelinvoer van geneesmiddelen – Automatisch aflopen vergunning

Artikelen 34 et 36 VWEU. Richtlijn 2001/83/EG. Het Hof oordeelt dat het EU-recht zich verzet tegen nationale wetgeving op grond waarvan een vergunning voor parallelinvoer van een geneesmiddel automatisch afloopt één jaar na het verstrijken van de vergunning voor het in de handel brengen van het referentiegeneesmiddel, zonder dat wordt onderzocht of er gevaar voor de gezondheid en het leven bestaat van mensen. Die automatische afloop gaat verder dan nodig is om de gezondheid en het leven van mensen te beschermen. Het arrest is vooralsnog alleen beschikbaar in het Frans. Het persbericht is wel in het Engels.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 12 juli 2021 (ECER 12.11.21) - [C-469/21](#) – [CGCOF](#)

Databank geneesmiddelen – Knooppunt

Richtlijn 2011/62/EU. Gedelegeerde Verordening (EU) 2016/161. Volgens gedelegeerde verordening 2016/161 is het beheer van de controlebewerkingen de taak van de actoren in de geneesmiddelenketen, te weten fabrikanten, distributeurs en apotheken. Het instrument voor de opslag van alle informatie over verstrekking van geneesmiddelen is de gegevensbank, die door elke lidstaat moet worden opgericht. In elke lidstaat mag slechts één gegevensbank aanwezig zijn. Naast een gegevensbank bestaan er in elke lidstaat ook een of meerdere beheersinstrumenten waarmee de controle wordt verricht, de knooppunten. Bij het bestreden koninklijke besluit is een nieuw knooppunt aangewezen dat wordt beheerd door het Ministerie van Volksgezondheid. Volgens de bepaling van dit besluit moet dit knooppunt door apotheken worden gebruikt wanneer zij geneesmiddelen verstrekken die worden gefinancierd door het nationale gezondheidsstelsel. Het knooppunt zal worden geïntegreerd in de nationale gegevensbank. Volgens verzoeker druisen de bestreden bepalingen in tegen verordening 2016/161. Staat de verordening het toe dat een knooppunt dat eigendom is van en wordt beheerd door de overheid wordt opgezet als instrument ten behoeve van het gebruik van de gegevensbank? De verwijzende rechter leidt uit de verordening af dat het systeem dat bij die verordening wordt opgezet voor de controlebewerkingen ten aanzien van geneesmiddelen berust op zelfbeheer door de actoren in de geneesmiddelenketen. Dat lijkt uit te sluiten dat de overheid op dit gebied middels direct beheer de hoofdrol op zich kan nemen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 17 september 2021 (ECER 5.11.21) - [C-606/21](#) - [Doctipharma](#)

Geneesmiddelen - Online verkoop – Informatiemaatschappij - Volksgezondheid

Richtlijn 2001/83/EG. Richtlijn 2000/31/EG. Vragen spitsen zich met name toe op de classificatie van de verkoop van medicijnen via een website die aanbod van apothekers verbindt met klanten voor medicijnen zonder doktersvoorschrift. Betwijfeld wordt of deze een dienst van de informatiemaatschappij is in de zin van de richtlijn elektronische handel, en of nationale wetgeving dergelijke handel kan verbieden wanneer de websitebeheerder geen apotheker is, uit hoofde van artikel 85 *quater* geneesmiddelenrichtlijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 22 september 2021 (ECER 5.11.21) - [C-595/21 LSI – Germany](#)

Uniemerik - Benaming levensmiddel - Etikettering

Samenvatting onder: [LEI](#)

Godsdienstvrijheid (B)

EHRM – ARREST – 23 november 2021 – Centre of societies for Krishna Consciousness in Russia en Frolov t. Rusland - [persbericht](#) – [arrest](#) – [37477/11](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1123JUD003747711](#)

“Anti-sekteproject” en verhindering van het houden van een openbare religieuze bijeenkomst leveren een schending op van het EVRM

Artikel 9 EVRM. Artikel 9 jo. 11 EVRM. De eerste klager betreft het centrum voor Krishna bewustzijn in Rusland, een religieuze organisatie. Deze klager klaagt erover dat de autoriteiten hebben gefaald om vijandige uitingen tegen de Krishna-beweging te onderdrukken. De autoriteiten hebben een “anti-sekteproject” gehouden en hadden een brochure gepubliceerd waarin stond “pas op voor sekten!”. De tweede klager, een aanhanger van het Vaishnavisme, klaagt erover dat de nationale autoriteiten hem verhinderen om openbare religieuze bijeenkomsten te houden en de leer van het Vaishnavisme te promoten.

De nationale autoriteiten hebben de Krishna-beweging voorgesteld als een geldzuchtige totalitaire sekte die destructief is voor de Russische samenleving. De beweging werd beschuldigd van psychologische manipulatie en zombificatie van de jeugd. Er is aldus sprake van een inmenging in het recht op vrijheid van godsdienst. Volgens de nationale autoriteiten was de inmenging echter voorgeschreven bij de wet en was er sprake van legitieme doelen. Het Hof is echter van oordeel dat de nationale autoriteiten hun beoordelingsmarge hebben overschreden en dat inmenging niet nodig was in een democratische samenleving. Er is geen aanwijzing dat de autoriteiten tijdens het “anti-sekteproject” rekening hebben gehouden met de noodzaak om de belangen van de verschillende religieuze groeperingen te verzoenen en ervoor te zorgen dat ieders geloof zou worden gerespecteerd. Volgens het Hof heeft de publicatie een grimmig en negatief beeld geschetst van nieuwe religieuze bewegingen. De gebruikte denigrerende en emotioneel geladen termen suggereren niet dat rekening is gehouden met de plicht van de staat om zich te onthouden van het beoordelen van de legitimiteit van religieuze overtuigingen of de manieren waarop de overtuigingen tot uiting komen. Daarnaast waren de beschuldigingen tegen de overtuigingen van het centrum voor Krishna bewustzijn ongegrond. Er is aldus sprake van een schending van artikel 9 EVRM.

Ten aanzien van de tweede klager is het Hof van oordeel dat de afwijzing van de autoriteiten van een openbare religieuze bijeenkomst een schending van artikel 11 EVRM in samenhang met artikel 9 EVRM vormt. De gronden voor afwijzing waren, volgens het Hof onvoorzienbaar en niet bij wet voorgeschreven. De klager had de kennisgevingen binnen de wettelijke termijnen verzonden, maar de autoriteiten hadden het evenement verboden omdat dit niet in overeenstemming zou zijn met de doeleinden van een openbaar evenement zoals gedefinieerd in de wet. Daarnaast zou de bijeenkomst onverenigbaar zijn met het respect voor de religieuze overtuigingen van anderen. De nationale autoriteiten hadden geen bezwaar tegen het geplande evenement, maar wel tegen het religieuze karakter daarvan. Volgens het Hof komt dit neer op een op inhoud gebaseerde beperking van de vrijheid van vergadering. De nationale wet bevat daarnaast geen vereiste dat publieksevenementen alleen toegestane doeleinden mogen nastreven en voorziet evenmin in de beoordelingsvrijheid van de autoriteiten om te bepalen welke doeleinden toegestaan zijn en welke niet. De nationale rechter heeft geen enkele reden gegeven voor het oordeel dat de bevordering van het Vaishnavisme en een gezonde levensstijl buiten de reikwijdte van de wettelijke definitie valt. Ook de aard van de vermeende onverenigbaarheid hebben ze niet gespecificeerd, aldus het Hof.

EHRM – ARREST – 23 november 2021 – Corley e.a. t. Rusland - [persbericht](#) – [arrest](#) - 292/06 en [43490/06](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1123JUD000029206](#)

Meerdere schendingen bij gedwongen uitzettingen uit Rusland van twee buitenlandse missionarissen

Artikel 7 EVRM. Artikel 9 EVRM. Artikel 1, Eerste Protocol EVRM. De zaak betreft de plotselinge en gedwongen uitzetting uit Rusland van twee missionarissen van de Unification Church. De klagers doen een beroep op meerdere rechten uit het EVRM en de protocollen.

Het Hof oordeelt dat sprake is van meerdere schendingen, waaronder van artikel 1, Eerste protocol nr 7 en art. 9 EVRM. Het Hof overweegt in het bijzonder dat de autoriteiten de procedure opzettelijk hadden bespoedigd en hadden afgezien van de wettelijke formaliteiten en daarmee de klagers de mogelijkheid hadden ontzegd om voorafgaand aan hun uitzetting hun procedurele rechten uit te oefenen. Omdat niets erop wees dat de klagers zich bezighielden met andere activiteiten dan missiewerk (en er derhalve geen aanwijzingen waren voor overtreding van de verblijfsregels), oordeelt het Hof bovendien dat hun gedwongen vertrek een schending oplevert van hun recht op vrijheid van religie. Gelet op de betrokkenheid van de veiligheidsdiensten bij hun uitzettingen, concludeert het Hof dat de uitzettingen waren ingegeven om de verspreiding van de leer van de Unification Church in Rusland tegen te gaan.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 18 november 2021 – Shortall e.a. t. Ierland – [persbericht](#) – [beslissing](#) - 50272/18 - [ECLI:CE:ECHR:2021:1019DEC005027218](#)

Religieuze verklaring – Vervulling ambt – Godsdienstvrijheid – Daadwerkelijk slachtoffer schending verdragsrecht

Artikel 9 EVRM. Alle klagers, op één na, zijn politici. Geen van de klagers is religieus, maar klagers geven aan agnost of humanist te zijn. Allen geven aan in aanmerking te komen of te willen komen voor het presidentschap of het lidmaatschap van de Ierse Raad van State, een orgaan dat de president adviseert. Voor zowel het presidentschap als het lidmaatschap van de Ierse Raad van State schrijft de Ierse grondwet voor dat een verklaring dient te worden afgelegd voordat het presidentschap of het lidmaatschap kan aanvangen. In deze verklaring is een religieuze zinsnede opgenomen, waarin wordt gesproken over Gods aanwezigheid die de weg wijst en die steun biedt. Klagers geven aan dat de religieuze elementen in de verklaring indruisen tegen hun overtuigingen en daarmee voor hen een belemmering vormt om te opteren voor een dergelijk ambt danwel dat zij bij het aanvaarden van het ambt een verklaring moeten afleggen die indruist tegen hun geweten.

Met betrekking tot de verklaring als vereiste voor het lidmaatschap van de Ierse Raad van State merkt het Hof op dat de vraag of klagers direct worden geraakt zich alleen voordoet als de klagers kunnen aantonen dat benoeming een realistisch scenario is. Dat is niet het geval omdat geen van de klagers tot nu toe is gevraagd voor het lidmaatschap, noch wordt een benoeming van een van de klagers in overweging genomen. Of deze mogelijkheid ten aanzien van de klagers zich zal voordoen, is dan ook speculeren. Er is te weinig bewijs dat er sprake is van een schending die klagers persoonlijk raakt en klagers hebben niet aangetoond daadwerkelijk slachtoffer te zijn van een schending. De klacht is op dit punt ongegrond.

Ten aanzien van het presidentschap geeft het Hof aan dat voordat de klagers als slachtoffer van een schending kunnen worden aangemerkt, klagers ook bewijs moeten leveren dat ze een daadwerkelijke intentie hebben om president te worden en daar realistische verwachtingen over hebben. Aangezien klagers niet of slechts in het algemeen interesse hebben zich daadwerkelijk kandidaat te stellen, bestaat er geen concreet risico dat zij slachtoffer worden van een schending van het Verdrag. Daarbij geeft het Hof ook nog aan dat staten een wijde beoordelingsmarge hebben ten aanzien van vragen betreffende de verhouding tussen de staat en godsdienst. De klacht wordt dan ook afgewezen.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 9 november 2021 – De Wilde t. Nederland – beslissing - 9476/19 - ECLI:CE:ECHR:2021:1109DEC000947619

Paspoort – Foto met vergiet – Godsdienstvrijheid - Discriminatie

Artikel 9 EVRM. Klagster is een zogenaamde "Pastafariër", een volgeling van de "Church of the Flying Spaghetti Monster". Het is haar standpunt dat de voorschriften van haar religie haar verplichten om altijd en overal een vergiet, een geperforeerde kom van een type dat meer algemeen als keukengerei wordt gebruikt, op haar hoofd te dragen, behalve thuis. Zij heeft een nieuw rijbewijs en een nieuwe identiteitskaart aangevraagd waarbij zij een identiteitsfoto heeft overgelegd waarop ze een vergiet op haar hoofd droeg. Zij is van oordeel dat zij op religieuze gronden het recht had om gebruik te maken van de uitzondering op de eis dat het hoofd onbedekt was op identiteitsfoto's. Haar aanvraag is afgewezen omdat ze niet voldeed aan de Paspoortuitvoeringsregeling.

Het Hof heeft geoordeeld dat de klacht niet binnen de reikwijdte van artikel 9 EVRM valt; hieruit volgt dat er geen vraag kan rijzen op grond van artikel 14 in samenhang met die bepaling. Dienovereenkomstig is deze klacht ratione materiae onverenigbaar met de bepalingen van het Verdrag in de zin van artikel 35 § 3 (a) en moet ze worden afgewezen overeenkomstig artikel 35 § 4.

EHRM – factsheets en guides

- [Conscientious objection \(juli 2021\)](#)
- [Freedom of religion \(oktober 2019\)](#)
- [Religious symbols and clothing \(december 2018\)](#)
- [Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion \(april 2021\)](#)

Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen

OVERIG

- [New sanction regimes put the spotlight on human rights abuses. \(BS-12-11-2021\)](#)
- Resolutie van het Europees Parlement van 20 januari 2021 over mensenrechten en democratie in de wereld en het beleid van de Europese Unie op dit gebied — jaarverslag 2019, [PBC 456 van 10.11.2021](#)
- Just Satisfaction Awarded by the Court : Statistics ([ECHR blog](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – right to an effective remedy \(april 2021\)](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability \(april 2021\)](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - binding force and execution of judgments \(augustus 2021\)](#)

Wiki

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Handel en anti-dumping

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 11 november 2021 – zaak C-79/20 P – Yieh United Steel / Commissie – ECLI:EU:C:2021:915 – [conclusie](#)

Antidumpingrecht - Koudgewalste platte producten van roestvrij staal.

Uitvoeringsverordening (EU) 2015/1429. Verordening (EG) nr. 1225/2009 [thans verordening (EU) 2016/1036]. Wat is op het gebied van antidumpingrecht de draagwijdte van het vereiste dat voor de berekening van de normale waarde, die vervolgens voor de vaststelling van dumping wordt gebruikt, normaal de verkoop van het „voor gebruik in het binnenland bestemde” soortgelijke product wordt gebruikt? Veronderstelt dit vereiste dat een subjectief element bij de producent-verkoper van het betrokken product wordt aangetoond?

A-G geeft het Hof in overweging: Het derde middel van de hogere voorziening van Yieh United af te wijzen, aangezien het ongegrond is.

Handicap

OVERIG

- Besluit van de Commissie van 27 oktober 2021 tot oprichting van de deskundigengroep “Platform handicap” ([PB C 4571 van 11.11.2021](#))
- Resolutie van het Europees Parlement van 10 maart 2021 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2000/78/EG tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep in het licht van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap ([PB C 474 van 24.11.2021](#))
- Human Rights Forum on the rights of the people with disabilities ([FRA](#))

Huiselijk geweld

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Bulgarije – 29 september (ECER 24.11.21) – [C-621/21 - Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri](#)

Verdrag van Istanbul - Geweld tegen vrouwen

Samenvatting onder: [Asiel en migratie](#)

OVERIG

- Online Training on Combating Violence Against Women and Domestic Violence and the ECHR ([ECHR blog](#))
- EU rights and equality agency heads: EU countries must work together to eradicate violence against women ([FRA](#))

[c62121](#)

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 11 november 2021 – zaak C-531/20 – NovaText – Duitsland – ECLI:EU:C:2021:917 – [conclusie](#)

Handhaving van intellectuele-eigendomsrechten – Gerechtskosten – Andere kosten

Richtlijn 2004/48/EG. In het arrest United Video Properties heeft het Hof zich gebogen over de problemen die de artikelen van richtlijn 2004/48/EG doen rijzen met betrekking tot de betaling van proceskosten en andere kosten in geschillen over intellectuele-eigendomsrechten (waaronder ook industriële-eigendomsrechten). Het Bundesgerichtshof verzoekt het Hof om – wederom – artikel 3, lid 1, en artikel 14 van richtlijn 2004/48 uit te leggen en om de gevolgen van het arrest United Video Properties te verduidelijken.

Volgens de verwijzende rechter is deze nieuwe tussenkomst van het Hof nodig om de verenigbaarheid met het Unierecht te kunnen nagaan van de regels die in de Bondsrepubliek Duitsland de verliezende partij verplichten tot vergoeding van de kosten die zijn gemaakt voor de bijstand van een octrooigemachtigde (*Patentanwalt*), hoewel deze bijstand niet noodzakelijk was voor een doeltreffende procesvoering in een merkenrechtelijk geschil.

A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 3 en 14 van richtlijn 2004/48/EG verzetten zich tegen een nationale regeling die de verliezende partij verplicht tot vergoeding van de kosten die de in het gelijk gestelde partij voor de bijstand van een octrooigemachtigde bij een gerechtelijke procedure op het gebied van het merkenrecht heeft gemaakt, los van de vraag of de bijstand van die octrooigemachtigde noodzakelijk was voor een doeltreffende procesvoering.

 Conclusie A-G over kosten octrooigemachtigde ([Boek9.nl](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 11 november 2021 – zaak C-559/20 – Koch Media – Duitsland – ECLI:EU:C:2021:918 – [conclusie](#)

Handhaving intellectuele-eigendomsrechten - Advocatenkosten voor een buitengerechtelijke aanmaning

Richtlijn 2004/48/EG. Een in Duitsland gevestigde onderneming, die houdster is van intellectuele-eigendomsrechten op een computerspel, heeft een advocaat ingeschakeld om een persoon die inbreuk had gemaakt op deze rechten te sommeren de inbreuk te staken. Deze persoon heeft gevolg gegeven aan die buitengerechtelijke aanmaning.

Overeenkomstig het Duitse recht moet een inbreukmaker in beginsel de kosten betalen voor de bijstand van een advocaat ter verdediging van een houder van intellectuele-eigendomsrechten. Het bedrag van deze kosten kan evenwel worden geplafonneerd wanneer de onrechtmatige gedraging door een natuurlijke persoon is verricht voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit vallen.

In casu is de inbreukmaker van mening dat de gevorderde kosten (984,60 EUR) buitensporig hoog zijn en daarom verzet hij zich tegen de betaling van die kosten.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 14 van richtlijn 2004/48/EG heeft ook betrekking op de kosten (honoraria) voor de bijstand van een advocaat die voor een houder van intellectuele-eigendomsrechten zijn ontstaan om een inbreukmaker aan te manen om de inbreuk op die rechten te staken, wanneer er sprake is van een buitengerechtelijke stap die voorafgaat aan de instelling van een rechtsvordering met hetzelfde doel.

Artikel 14 van richtlijn 2004/48 staat niet in de weg aan een nationale regeling waarbij, voor de berekening van de op de inbreukmaker verhaalbare honoraria voor de bijstand van een advocaat bij de buitengerechtelijke aanmaning tot staking, de waarde van de vordering wordt geplafonneerd tot 1 000 EUR wanneer de inbreuk op de rechten is gepleegd door een natuurlijke persoon voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit vallen, mits de nationale regeling de rechter toestaat in een concreet geval om redenen van billijkheid van deze plafonnering af te wijken.

Om te bepalen of de op de inbreukmaker verhaalbare honoraria voor de bijstand van een advocaat redelijk en evenredig zijn, moet de rechter alle relevante factoren in acht nemen. Daarbij kan het onder meer gaan om de recente aard van het beschermde werk, de duur van de publicatie en de omstandigheid dat de inbreuk bestond in de beschikbaarstelling van dat beschermde werk aan het publiek door het te plaatsen op een vrij toegankelijk online uitwisselingsplatform zonder digital rights management waar het gratis kan worden gedownload.

B Conclusie A-G over advocaatkosten in buitengerechtelijke stap. ([IEF20340](#))

GERECHT EU – ARREST – 10 november 2021 – zaak T-193/20 – Eternit / EUIPO - Eternit Österreich – ECLI:EU:T:2021:782 – arrest

Gemeenschapsmodel – Nietigheidsprocedure – Panelen voor de bouw – Geen eigen karakter – Geïnformeerde gebruiker

Verordening (EG) nr. 6/2002. Het betreft een beroep tegen de beslissing van het EUIPO van 5 februari 2020 (zaak R 1661/20183) inzake een nietigheidsprocedure tussen Eternit Österreich en Eternit. De nietigheidsafdeling komt enerzijds tot de conclusie dat interveniënte niet had aangetoond dat het litigieuze model overeenkomstig artikel 8, lid 1, van de verordening van bescherming was uitgesloten, en heeft anderzijds het litigieuze model nietig verklaard omdat het geen eigen karakter in de zin van artikel 6 van verordening nr. 6/2002 had ten opzichte van een ouder model. Tot staving van haar beroep voert verzoekster één middel aan: schending van artikel 25, lid 1, onder b), van verordening nr. 6/2002 juncto artikel 6 van deze verordening. Dit middel bestaat uit drie onderdelen inzake beoordelingsfouten van de kamer van beroep, ten eerste, bij de omschrijving van de betrokken sector en de geïnformeerde gebruiker, ten tweede, bij de bepaling van de mate van vrijheid van de ontwerper in deze sector en, ten derde, bij de conclusie inzake de algemene indruk die de conflicterende modellen wekken. Het gerecht verwerpt het beroep.

B Litigieuze model wekt déjà-vu-indruk. ([IEF20348](#))

GERECHT EU – ARREST – 10 november 2021 – zaak T-443/20 – Sanford/EUIPO - Avery Zweckform – ECLI:EU:T:2021:767 – arrest

Gemeenschapsmodel – Nietigheidsprocedure – Ingeschreven gemeenschapsmodel dat een etiket weergeeft – Ouder model – Bewijs van de openbaarmaking

Verordening (EG) nr. 6/2002. Verzoekster voert in essentie drie middelen aan. Het eerste middel betreft schending van artikel 63, lid 2, van de verordening, voor zover bepaalde bewijzen te laat voor de kamer van beroep zijn overgelegd. Volgens het tweede middel is artikel 7, lid 1, van deze verordening geschonden, voor zover ten onrechte werd geoordeeld dat het oudere model openbaar was gemaakt. Het derde middel ziet op schending van artikel 25, lid 1, onder b), van verordening nr. 6/2002, gelezen in samenhang met artikel 6 ervan, voor zover ten onrechte werd geoordeeld dat de conflicterende modellen bij de geïnformeerde gebruiker dezelfde algemene indruk wekken en dat het litigieuze model bijgevolg geen eigen karakter heeft. Het Gerecht verwerpt het beroep.

GERECHT EU – ARREST – 10 november 2021 – zaak T-353/20 – AC Milan/EUIPO – InterES – ECLI:EU:T:2021:773 – persbericht – arrest

Uniemerik – Embleem voetbalclub AC Milan - Inschrijving voor schrijfwaren

Verordening (EG) No 207/2009 (thans verordening (EU) 2017/1001). Het Gerecht bevestigt dat het teken dat het embleem van de voetbalclub AC Milan vertegenwoordigt, niet internationaal kan worden ingeschreven als merk ter aanduiding van de Unie voor schrijfwaren en kantoorbenodigdheden. De hoge mate van "aural" overeenstemming en gemiddelde visuele overeenstemming van dit teken met het vroege Duitse woordmerk MILAN leidt tot

verwarringsgevaar bij de consumenten, waardoor hun gelijktijdige bescherming in de Unie wordt uitgesloten. Het Gerecht verwerpt het beroep. (niet officiële vertaling)

- AC Milan wapen kan niet als merk worden geregistreerd. ([Boek9.nl](#))
- Gerecht EU: AC Milan tegen EUIPO en InterES ([IEF20318](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING - 21 juli 2021 (ECER 26.11.21) – C-628/21 – Castorama Poslka et Knor

Reproducties van afbeeldingen

Richtlijn 2004/48/EG. De rechthebbende in het hoofdgeding, is eigenaar van webwinkels met siervoorwerpen. In het kader van haar commerciële activiteit verkoopt zij machinaal door haar vervaardigde reproducties van afbeeldingen, aangeduid als A, B en C. De rechthebbende beroept zich erop dat zij de ontwerper van de gereproduceerde afbeeldingen is en dat deze afbeeldingen werken in de zin van het auteursrecht zijn.

Moet de richtlijn aldus worden uitgelegd dat artikel 8, lid 1, gelezen in samenhang met artikel 4, lid 1, van richtlijn betrekking heeft op een maatregel ter bescherming van intellectuele-eigendomsrechten die slechts kan worden genomen wanneer in de procedure wordt vastgesteld dat de rechthebbende houder van een intellectuele-eigendomsrecht is?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 22 september 2021 (ECER 5.11.21) - C-595/21 LSI – Germany

Uniemerk - Benaming levensmiddel - Etiketring

Verordening (EU) nr. 1169/2011. Verordening (EG) nr. 882/2004. Verzoekster produceert het product “BiFi The Original Turkey” en brengt het als voorverpakt levensmiddel via de detailhandel op de markt. Bij de productie worden palmvet en raadzaadolie gebruikt. “BiFi The Original” is een woord- en beeldmerk volgens het Duitse merkenrecht en een beeldmerk volgens het Unierecht. Volgens de verwijzende rechter is het voor de concrete vormgeving van de etikettering overeenkomstig verordening 1169/2011 van belang hoe het begrip “benaming van het product” van die verordening moet worden uitgelegd. Verzoekster is van mening dat “benaming van het product” synoniem is met de benaming van het levensmiddel. Volgens verweerster moeten deze rechtsbegrippen fundamenteel van elkaar worden onderscheiden. Kan de “benaming van het product” ook bestaan uit twee bestanddelen, waarvan het ene merkenrechtelijk beschermd is?

Insolventie

HvJ – ARREST – 25 november 2021 – zaak C-25/20 – ALPINE BAU – Slovenië – ECLI:EU:C:2021:963 – conclusie – arrest

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Termijn voor indiening

Verordening (EG) nr. 1346/2000. Het onderhavige verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 32, lid 2, van de verordening, die, gezien de datum waarop de hoofdinsolventieprocedure is geopend, ratione temporis van toepassing is op het geding. De verwijzende rechter vraagt het Hof of de curator van een in Oostenrijk ingeleide hoofdinsolventieprocedure, die in een tegen dezelfde schuldenaar lopende secundaire procedure in Slovenië de vorderingen tracht in te dienen die hij reeds in de eerste procedure heeft ingediend, gebonden is aan de termijnen (en de gevolgen van niet-inachtneming daarvan) waarin de Sloveense wettelijke regeling voorziet.

Hof: [niet officiële vertaling] *Artikel 32, lid 2, van verordening (EG) nr. 1346/2000, gelezen in samenhang met de artikelen 4 en 28 van die verordening, moet aldus worden uitgelegd dat de indiening, in secundaire insolventieprocedures, van vorderingen die reeds in de hoofdinsolventieprocedure zijn ingediend, door de curator van laatstgenoemde procedure, is*

onderworpen aan de bepalingen met betrekking tot de termijnen voor het indienen van vorderingen en de gevolgen van laattijdige indiening, bepaald door de wet van de staat waar deze procedure is geopend.

- 📌 CJEU on law governing time limits for lodging claims in secondary insolvency proceedings in the case ALPINE BAU, C-25/20 ([conflict of laws](#))

Institutioneel

HvJ – ARREST – 16 november 2021 – zaak C-479/21 PPU – Governor of Cloverhill Prison e.a. – Ierland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:929 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Overlevering – Brexit – Terugtrekkingsakkoord – Handels- en samenwerkingsovereenkomst – Toepasselijkheid op Ierland

Samenvatting onder: [Overlevering en uitlevering](#)

HvJ – ARREST – 30 november 2021 – zaak C-3/20 – LR Ģenerālprokuratūra – Letland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:969 – [persbericht](#) – [samenvatting](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

President nationale centrale bank – Strafrechtelijke vervolging? – Unierechtelijke immuniteit

Samenvatting onder: [Financiële markt, Bankenuie](#)

[c47921](#)

HvJ – BESCHIKKING – 26 november 2021 – zaak T-272/21 R II – Puigdemont i Casamajó e.a. / Parlement – ECLI:EU:T:2021:834 – [persbericht](#) – [beschikking](#)

Parlementaire immuniteit Puigdemont

Artikel 278 VWEU. Artikel 279 VWEU. Besluiten P9_TA(2021)0059, P9_TA(2021)0060 en P9_TA(2021)0061. De vicevoorzitter van het Gerecht van de Europese Unie wijst het nieuwe verzoek om opheffing van de parlementaire immuniteit van de heer Carles Puigdemont i Casamajó, de heer Antoni Comín i Oliveres en mevrouw Clara Ponsatí i Obiols af.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 25 november 2021 – zaak C-161/20 – Commissie/Raad – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:957 – [conclusie](#)

Externe vertegenwoordiging EU binnen een internationale organisatie

Artikel 17, lid 1 VEU. De onderhavige zaak betreft twee verschillende kwesties. De eerste heeft betrekking op de externe vertegenwoordiging van de Europese Unie binnen een internationale organisatie waarvan de Unie geen lid of waarnemer is. De tweede heeft betrekking op de aard, exclusief of gedeeld, van de externe bevoegdheid van de Unie met betrekking tot een discussie over een toekomstig instrument op een gebied dat tot op zekere hoogte onder het EU-recht valt. De A-G geeft het Hof in overweging het beroep te verwerpen.

- 📌 The external representation of the European Union in the International Maritime Organization: A Question of Labelling rather than of EU Competence ([EU law analysis](#))

GERECHT EU – ARREST – 10 november 2021 – zaak T-495/19 – Roemenië / Commissie – ECLI:EU:T:2021:781 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Besluit Commissie om voorgesteld burgerinitiatief te registreren - Beroep mogelijk tegen dat besluit?

Verordening (EU) nr. 211/2011. Het Gerecht verwerpt het beroep van Roemenië tegen het besluit waarbij de Commissie het voorgestelde burgerinitiatief „Cohesiebeleid voor de gelijkheid van de regio's en het behoud van de regionale culturen” heeft geregistreerd. Het Gerecht spreekt zich voor het eerst uit over de vraag of beroep kan worden ingesteld tegen een besluit van de Commissie om een dergelijk voorstel te registreren.

IPR

HvJ – ARREST – 25 november 2021 – zaak C-289/20 – IB – Frankrijk – ECLI:EU:C:2021:955 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Gewone verblijfplaats in twee of meer lidstaten – Echtscheidingsverzoek

Verordening (EG) nr. 2201/2003. De vragen gaan over de gevolgen die er zouden zijn indien zou worden toegestaan dat een van de echtgenoten (of beiden) in twee of meer lidstaten zijn (hun) „gewone verblijfplaats” heeft (hebben).

Het Hof verduidelijkt de betekenis en de strekking van het begrip „gewone verblijfplaats” van een echtgenoot. Dit begrip impliceert dat een echtgenoot slechts één gewone verblijfplaats kan hebben, ook al verdeelt hij zijn leven tussen twee lidstaten.

Hof: [niet officiële vertaling] Artikel 3, lid 1, onder a), van Verordening (EG) nr. 2201/2003 moet aldus worden uitgelegd dat een echtgenoot die zijn leven verdeelt over twee lidstaten zijn gewone verblijfplaats in slechts één van deze lidstaten kan hebben, zodat slechts de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan die gewone verblijfplaats is gelegen, bevoegd zijn om uitspraak te doen over het verzoek tot ontbinding van de huwelijksband.

- B CJEU on multiple places of (habitual) residence under the Brussels II bis Regulation in the case IB, C-289/20 ([conflict of laws](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Griekenland – 25 juni 2021 (ECER 26.11.21) – [C-590/21](#) – [Charles Taylor Adjusting](#)

Scheepsongeval - Verzekering – Strijd met openbare orde

Verordening (EG) nr. 44/2001. Verordening (EU) nr. 1215/2012. De zaak gaat over een scheepsongeval waarbij een schip met lading is gezonken. Toen dit schip verloren ging, was het verzekerd door drie verzekeraars. De verzekeraars hebben aanvankelijk geweigerd de schade te vergoeden. Meerdere procedures zijn gestart en er is ook schikkingsovereenkomst gesloten. De Engels rechter heeft een uitspraak gedaan. De beslissing bevatte met name het oordeel dat de procedures die in Griekenland waren ingeleid tegen onder anderen eisers tot cassatie een inbreuk vormden op alle schikkingsovereenkomsten. Bij de twee bevelen is erkend dat het instellen en voortzetten van de procedures tegen eisers tot cassatie in Griekenland een schending vormde van de termen van de schikkingsovereenkomsten aangaande het volledige en definitieve karakter van de schikking en de exclusieve forumkeuze en is hen een verplichting tot schadevergoeding opgelegd. Verweersters in cassatie hebben vervolgens beroep ingesteld bij de alleensprekende Griekse rechter in tweede aanleg waarin zij betogen dat de gevorderde erkenning en uitvoerbaarverklaring van voornoemde beslissing en voornoemde bevelen kennelijk zowel op nationaal als op Unierechtelijk niveau in strijd zijn met de materiële en procesrechtelijke openbare orde.

De vraag is o.a. of de uitdrukking kennelijke strijd met de openbare orde van de Unie en met de nationale openbare orde, aldus moet worden opgevat dat deze ook ziet op beslissingen en

bevelen van rechterlijke instanties van de lidstaten die voor de rechtzoekende moeilijkheden en belemmeringen opwerpen om bij een gerecht in een andere lidstaat een voorziening in rechte te verkrijgen of een daar reeds aanhangige procedure voort te zetten.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 13 oktober 2021 (ECER 26.11.21) – [C-639/21](#) – [Geos et Geos International Consulting](#)

Rechterlijke bevoegdheid - Mede-werkgeverschap

Verordening (EG) nr. 44/2001. Verordening (EU) nr. 1215/2012. P.B. is door de vennootschap Geos International Consulting Limited in dienst genomen als netwerkbeheerder. Deze vennootschap, die in het VK is gevestigd, is de dochteronderneming van de vennootschap naar Frans recht Geos. De werknemer heeft tijdens de arbeidsverhouding verschillende opdrachten uitgevoerd in Afghanistan. Na een waarschuwing te hebben ontvangen, werd de werknemer in 2018 door de Britse vennootschap ontslagen. Bij verzoekschrift, waarin deze werknemer heeft aangevoerd dat er van gezamenlijke werkgevers sprake was, heeft hij bij de Franse arbeidsrechter een vordering ingesteld strekkende tot hoofdelijke veroordeling van de vennootschappen Geos International Consulting Limited en Geos tot betaling aan hem van verschillende bedragen.

Moet de verordening aldus worden uitgelegd dat in het geval waarin wordt gesteld dat een vennootschap die op het grondgebied van een lidstaat is gevestigd en die door een werknemer voor een gerecht van die lidstaat wordt gedaagd, medewerkgever is van die werknemer die door een andere vennootschap in dienst is genomen, dit gerecht ter bepaling van zijn bevoegdheid om zich uit te spreken over de tegen de twee vennootschappen ingestelde vorderingen, niet verplicht is vooraf te beoordelen of er sprake is van mede-werkgeverschap?

NOOT – bij Gerechtshof Amsterdam 4 augustus 2021, [ECLI:NL:RBAMS:2021:4531](#)

Court Amsterdam on the impact of the lex fori prorogati's consumer laws for choice of court. A high net value Australian businessman sails away from Dutch jurisdiction. ([GAVL](#))

OVERIG

GEDIP Recommendation to the European Commission on the private international law aspects of the future EU instrument on corporate due diligence and accountability ([conflict of laws](#))

Klokkenluiders

EHRM – ARREST – 9 november 2021 – Špadijer t. Montenegro – [persbericht](#) - [arrest](#) – [31549/18](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1109JUD003154918](#)

Gevangenenbewaarder– Wettelijk systeem biedt onvoldoende bescherming aan klokkenluider - Schending artikel 8 EVRM

Samenvatting onder: [Arbeid en sociale zekerheid](#)

OVERIG

- Huis voor Klokkenluiders: Implementatie EU-richtlijn klokkenluiders 'gemiste kans'. ([BS-17-11-2021](#))
- De Klokkenluidersrichtlijn: meer bescherming voor klokkenluiders? ([BS-18-11-2021](#))

Landbouw en visserij (B)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië - 13 oktober 2021 (ECER 26.1121) – [C-636/21](#) – [Regione Lombardia](#)

Vogelgriep - Staatsteun in landbouwsector

Verordening (EU) nr. 1308/2013. Uitvoeringsverordening (EU) 2019/1323. Richtsnoeren van de Europese Unie voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden 2014-2020. Een landbouwer was eigenaar van drie pluimveebedrijven. Vanwege een uitbraak van aviaire influenza (vogelgriep) heeft hij de activiteiten van die bedrijven tussen oktober en december 2017 meerdere malen moeten stopzetten. Vervolgens heeft hij de bedrijven in november 2019 aan zijn kinderen overgedragen. In 2020 heeft hij op grond van een ministerieel besluit een steunaanvraag ingediend. Deze aanvraag is afgewezen, omdat hij op de datum van indiening ervan geen eigenaar van pluimveebedrijven was en dus niet voldeed aan het vereiste van artikel 3 van dat ministerieel besluit.

Verzet de verordening zich tegen een nationale regeling volgens welke uitsluitend ondernemingen die hun activiteiten op de datum van indiening van de aanvraag niet hebben gestaakt toegang hebben tot maatregelen ter compensatie van door aviaire influenza veroorzaakte schade?

LHBTI-rechten

EHRM – VERWIJZING NAAR GROTE KAMER – 22 november 2021 - [Fedotova e.a. t. Rusland](#) – [persbericht verwijzing](#) - [persbericht](#) – [arrest 13.7.21](#) - [40792/10](#) - [30538/14](#) - [43439/14](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:0713JUD004079210](#)

Schending artikel 8 EVRM wegens ontbreken mogelijkheid om relaties tussen personen van hetzelfde geslacht formeel te erkennen

Samenvatting onder: [Familierecht](#)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Value Judgments ([Verfassungsblog](#))

On 26 October 2021, the Bulgarian Constitutional Court issued a binding interpretative decision on the definition of the concept of “sex”. The Court held that “sex” can only have a binary biological meaning. Instead of engaging in a legal debate in relation to the discussed matter, the Constitutional Court chose to interpret the law through “values established in the society” that are derived from “other normative systems, such as religion, morality and custom”. The result is a judgment which not only neglects the rights and freedoms of transgender people, but also relies on a reasoning that could undermine women’s rights.

[fedotova](#)

NOOT – bij EHRM 6 juli 2021, [A.M. e.a. t. Rusland](#)

[A.M. and Others v. Russia: ECtHR stands up for trans parents.](#)
([strasbourgobservers](#))([strasbourgobservers](#))

NOOT – bij EHRM 16 september 2021, [X. t. Polen](#)

- [X v. Poland: A victory, yet not a triumph for homosexual parents in Strasbourg.](#) ([strasbourgobservers](#))
- [Stating the Obvious](#) ([Verfassungsblog](#))

OVERIG

EASO publishes new updated COI Research Guide on LGBTIQ (2021) ([EASO](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Homosexuality: criminal aspects](#) (juni 2014)
- [Sexual orientation issues](#) (september 2021)

Luchtvaart (c)

HvJ – ARREST – 18 november 2021 – zaak C-413/20 – Belgische Staat – België – ECLI:EU:C:2021:938 – geen conclusie – arrest

Bewijs bevoegdheid piloot voor commercieel luchtvervoer – Berekening instrumenttijd - Simulatortijd - Voltooien opleiding

Verordening (EU) nr. 1178/2011. Het betreft een geding tussen de Belgische Staat enerzijds en voormalige leerlingen en Bluetail Flight School SA anderzijds over het recht van de voormalige leerlingen om een bewijs van bevoegdheid als piloot voor commercieel luchtvervoer te verkrijgen.

Hof: Aanhangsel 3, deel A, punt 9, onder e), van bijlage I bij verordening (EU) nr. 1178/2011 moet aldus worden uitgelegd dat het niet mogelijk is om voor de berekening van de 115 uur instrumenttijd als bedoeld in deze bepaling meer dan 55 uur simulatortijd mee te tellen.

Aanhangsel 3, deel A, punt 10, van bijlage I bij verordening nr. 1178/2011, moet aldus worden uitgelegd dat, wanneer een kandidaat de vaardigheidstest heeft afgelegd alvorens alle vereiste opleidingsuren te hebben volbracht, hem pas het bewijs van bevoegdheid CPL(A) kan worden verleend nadat hij zijn opleiding heeft voltooid en de betreffende vaardigheidstest opnieuw heeft afgelegd.

Wiki

[Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging

HvJ – ARREST – 11 november 2021 – zaak C-819/19 – Stichting Cartel Compensation en Equilib Netherlands – Nederland – Rechtbank Amsterdam – ECLI:EU:C:2021:904 – conclusie – arrest

Luchtvaartkartel – Schadevergoeding – Overgangsrecht

Artikelen 81, 84 en 85 EG. Artikel 53 van de EER-Overeenkomst. Stichting Cartel compensation vraagt schadevergoeding van een groot aantal luchtvaartmaatschappijen waaronder KLM, Lufthansa, BA, Air France wegens deelname aan prijsafspraken (hetgeen is vastgesteld door de Europese Commissie in een besluit). De Rechtbank vraagt of zij bevoegd is om artikel 81 EG toe te passen in het private geschil tussen partijen.

Hof: De artikelen 81, 84 en 85 EG en artikel 53 EER moeten aldus worden uitgelegd dat een nationale rechter bevoegd is om in een privaatrechtelijk geschil betreffende een na de inwerkingtreding van verordening (EG) nr. 1/2003 bij hem ingestelde vordering tot schadevergoeding, artikel 81 EG en artikel 53 EER toe te passen op gedragingen van ondernemingen in de sector van het luchtvervoer tussen een lidstaat en een ander derde land dan Zwitserland die hebben plaatsgevonden vóór 1 mei 2004, op gedragingen van ondernemingen in de sector van het luchtvervoer tussen een lidstaat en Zwitserland die hebben plaatsgevonden vóór 1 juni 2002, en op gedragingen van ondernemingen in de sector van het luchtvervoer tussen een tot de EER behorend land dat geen lidstaat is en een derde land die

hebben plaatsgevonden vóór 19 mei 2005, ook al is met betrekking tot die gedragingen geen besluit krachtens artikel 84 EG dan wel artikel 85 EG vastgesteld, voor zover die gedragingen de handel tussen lidstaten respectievelijk de handel tussen de partijen bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte ongunstig konden beïnvloeden.

- E EU-Hof: ondanks een mededingingsrechtelijke overgangsperiode mogen nationale rechters schadevergoeding voor een verboden prijskartel toekennen ([ECER](#))

HvJ – ARREST – 18 november 2021 – zaak C-306/20 – Visma Enterprise – Letland – ECLI:EU:C:2021:935 – geen conclusie – arrest

Verticale overeenkomsten – Distributeur - Bevoegdheid van het Hof – Zuiver interne situatie

Artikel 101, leden 1 en 3, VWEU. Het betreft een geding tussen „Visma Enterprise” en de Letse mededingingsautoriteit over het besluit van deze laatste om Visma Enterprise een geldboete op te leggen wegens een inbreuk op het Letse mededingingsrecht.

Hof: Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat overeenkomsten tussen een leverancier en een distributeur op grond waarvan de distributeur die als eerste een potentiële transactie met de eindgebruiker registreert, gedurende zes maanden vanaf die registratie „voorrang [krijgt] om de verkoop [...] tot stand te brengen” mits die gebruiker geen bezwaar daartegen maakt, niet kunnen worden aangemerkt als overeenkomsten die „ertoe strekken” de mededinging te verhinderen, beperken of vervalsen in de zin van die bepaling, tenzij die overeenkomsten, gelet op de voorwaarden, de doelen en de context ervan, als dermate schadelijk voor de mededinging kunnen worden beschouwd dat zij wel zo kunnen worden gekwalificeerd.

Als dergelijke overeenkomsten de mededinging niet „naar strekking” beperken in de zin van artikel 101, lid 1, VWEU, moet de nationale rechter nagaan of, in het licht van alle relevante omstandigheden van het hoofdgeding, te weten onder meer de economische en juridische context waarin de betrokken ondernemingen opereren, de aard van de betrokken goederen of diensten en de wijze waarop de betrokken markt daadwerkelijk functioneert en is gestructureerd, die overeenkomsten kunnen worden beschouwd als voldoende merkbare beperking van de mededinging op grond van de werkelijke of potentiële gevolgen ervan.

Artikel 101, lid 3, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een overeenkomst tussen een leverancier en een distributeur op grond waarvan de distributeur die als eerste een potentiële transactie met de eindgebruiker registreert, gedurende zes maanden vanaf die registratie „voorrang [krijgt] om de verkoop [...] tot stand te brengen” mits die gebruiker geen bezwaar daartegen maakt, in het geval dat die overeenkomst „naar strekking” of „naar gevolg” de mededinging verhindert, beperkt of vervalst in de zin van artikel 101, lid 1, VWEU, slechts kan worden vrijgesteld krachtens lid 3 van dat artikel indien zij voldoet aan de daar gestelde cumulatieve voorwaarden.

Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het bestaan van een door deze bepaling verboden overeenkomst niet kan worden uitgesloten op de enkele grond dat de met de toepassing van deze bepaling belaste autoriteit de partijen bij die overeenkomst gedifferentieerd aansprakelijk stelt voor de inbreuk.

GERECHT EU – ARREST – 10 november 2021 – zaak T-612/17 – Google en Alphabet / Commission – ECLI:EU:T:2021:763 – persbericht – arrest

Misbruik machtspositie Google

Artikel 102 VWEU. Artikel 54 EER. Google en Alphabet komen op tegen het besluit van de Europese Commissie van 27 juni 2017 waarbij een boete van 2,42 miljard euro werd opgelegd vanwege misbruik van machtspositie inzake de Google shopper prijsvergelijking.

Het Gerecht verwerpt grotendeels het beroep van Google tegen het besluit van de Commissie tot vaststelling dat Google misbruik heeft gemaakt van haar machtspositie door haar eigen

prijsvergelijkingsdienst te bevoordelen boven concurrerende prijsvergelijkingsdiensten. Het Gerecht handhaaft de aan Google opgelegde boete van € 2,42 miljard.

 Gerecht EU handhaaft miljardenboete Google ([IT3715](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 29 september 2021 (ECER 3.11.21) – [C-605/21](#) – [Heureka Group](#)

Misbruik machtspositie - Verjaring

Richtlijn 204/104/EU. Verzoekster vordert vergoeding voor de gedeerde winst die zij zou hebben geleden ten gevolge van het misbruik dat verweerster heeft gemaakt van haar machtspositie door haar eigen prijsvergelijkingsdienst op de best mogelijke plaats in de algemene zoekresultaten te plaatsen en weer te geven ten nadele van verzoeksters prijsvergelijkingsdienst. De vordering is ingesteld naar aanleiding van het besluit van de Commissie in de zaak Google Search (Shopping), waarbij is vastgesteld dat verweerster in de periode van februari 2013 tot en met 27 juni 2017 door de litigieuze gedraging artikel 102 VWEU had geschonden. Volgens verweerster zijn de vorderingen van verzoekster verjaard.

De verwijzende rechter vraagt of artikel 10 van richtlijn 204/104 materieel of procesrechtelijk van aard is. Tevens twijfelt de rechter over de verenigbaarheid van nationaalrechtelijke bepalingen inzake het kennis nemen van schade en verjaringstermijnen met de relevante bepalingen van het Unierecht.

OVERIG

Commissie kondigt herziening mededingingsbeleid aan ten behoeve van herstel en transitie van de interne markt ([ECER](#))

Mensenhandel en dwangarbeid

NOOT – bij EHRM 7 oktober 2021, [Zoletic e.a. t. Azerbeidzjan](#)

Hidden in Plain Sight: Failure to Investigate Allegations of Abuse on Public Construction Projects in Zoletic and Others v. Azerbaijan. ([strasbourgobservers](#))

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – 11 november 2021 – zaak C-938/19 – [Energieversorgingscenter Dresden-Wilschdorf – Duitsland](#) – [ECLI:EU:C:2021:908](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Broeikasgasemissierechten - Hoogrenderende warmte-krachtkoppelininstallatie - Hulpinrichtingen - Begrip installatie

Richtlijn 2003/87/EG. Besluit 2011/278/EU. De zaak gaat over de weigering om een deel van de rechten voor de derde handelsperiode (2013 tot en met 2020) die door EDW waren aangevraagd voor een hoogrenderende warmte-krachtkoppelininstallatie kosteloos toe te wijzen. De partijen in het geding voor de verwijzende rechter zijn het oneens over de afbakening van de installatie van EDW, en met name over de vraag of die installatie ook hulpinrichtingen (en meer specifiek absorptiekoelmachines) omvat die geen broeikasgassen uitstoten, alsook over de gevolgen daarvan voor de kosteloze toewijzing van emissierechten.

Afgezien van deze technische details biedt deze zaak het Hof met name de gelegenheid om de werkingssfeer van richtlijn 2003/87, zoals vastgesteld in artikel 2, lid 1, van die richtlijn, te verduidelijken en om nadere uitlegging te geven aan het begrip „installatie” in artikel 3, onder e), van de richtlijn, meer in het bijzonder wat betreft het criterium van de „gevolgen voor de emissies en de verontreiniging”.

Hof: Artikel 2, lid 1, en artikel 3, onder e), van richtlijn 2003/87/EG verzetten zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan hulpinrichtingen die geen broeikasgassen uitstoten, mogen worden opgenomen binnen de grenzen van een aan de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten op het niveau van de Europese Unie onderworpen installatie, mits zij voldoen aan de criteria van artikel 3, onder e), van die richtlijn, zoals gewijzigd, en met name gevolgen kunnen hebben voor de emissies en de verontreiniging die samenhangt met de in bijlage II bij die richtlijn, zoals gewijzigd, genoemde broeikasgassen.

Het gecorrigeerde aandeel bedoeld in het gegevensverzamelingsjabloon dat de Europese Commissie krachtens artikel 7, lid 5, van besluit 2011/278/EU van de Commissie van 27 april 2011 tot vaststelling van een voor de hele Unie geldende overgangsregeling voor de geharmoniseerde kosteloze toewijzing van emissierechten overeenkomstig artikel 10 bis van richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad, heeft uitgewerkt, vormt één enkel aandeel dat met name voor de berekening van het aantal kosteloos aan een warmtebenchmark-subinstallatie toe te wijzen emissierechten moet worden berekend en toegepast aan de hand van een alomvattende benadering van de warmtestromen van die subinstallatie, zelfs wanneer de uit een niet aan de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten op het niveau van de Europese Unie onderworpen installatie geïmporteerde meetbare warmte aan een bepaalde warmtestroom kan worden toegerekend.

Artikel 6, lid 1, derde alinea, van besluit 2011/278 moet aldus worden uitgelegd dat een proces van een warmtebenchmark-subinstallatie geen betrekking heeft op een bedrijfstak of deeltak die wordt geacht aan een significant CO₂-weglekrisico te zijn blootgesteld indien dit proces het verbruik van warmte betreft voor de productie van kou die wordt geëxporteerd en verbruikt bij een entiteit die niet aan de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten op het niveau van de Europese Unie is onderworpen en die deel uitmaakt van een bedrijfstak of deeltak die wordt geacht aan een significant CO₂-weglekrisico te zijn blootgesteld, aangezien deze entiteit niet de gebruiker van de warmte is.

HvJ – ARREST – 11 november 2021 – zaak C-315/20 – Regione Veneto – Italië – ECLI:EU:C:2021:912 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Overbrenging van afvalstoffen - Gemengd stedelijk afval

Verordening (EG) nr. 1013/2006. Richtlijn 2008/98/EG. Beschikking 2000/532/EG. Europese afvalcatalogus (EAC). Centraal staat de vraag of de indeling die in een lidstaat aan gemengd stedelijk afval in de zin van de Europese afvalcatalogus (EAC) is gegeven na een mechanische verwerking die de oorspronkelijke eigenschappen ervan niet wezenlijk heeft veranderd, al dan niet van invloed is op de toepassing van de regeling van de Europese Unie inzake de overbrenging van dat afval naar een andere lidstaat.

Hof: Artikel 3, lid 5, en artikel 11 van verordening (EG) nr. 1013/2006 moeten aldus worden uitgelegd dat de bevoegde autoriteit van verzending, gelet op de beginselen van zelfvoorziening en nabijheid, zich met name op basis van de in artikel 11, lid 1, onder i), van deze verordening genoemde grond kan verzetten tegen een overbrenging van gemengd stedelijk afval dat na met het oog op energierugwinning een mechanische verwerking te hebben ondergaan waarbij de oorspronkelijke eigenschappen ervan evenwel niet wezenlijk zijn veranderd, is ingedeeld onder codenummer 19 12 12 van de lijst van afvalstoffen in de bijlage bij beschikking 2000/532/EG.

HvJ – ARREST – 25 november 2021 – zaak C-271/20 – Aurubis – Duitsland – ECLI:EU:C:2021:959 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Broeikasgasemissierechten – Begrip ‚brandstofbenchmark-subinstallatie‘ – Flash smelting – Autotherme reactie

Besluit 2011/278/EU. De „brandstofbenchmark-subinstallatie” is een van de categorieën van industriële installaties waaraan kosteloos emissierechten kunnen worden toegewezen overeenkomstig richtlijn 2003/87. Bij deze richtlijn wordt een regeling vastgesteld voor de handel in broeikasgasemissierechten voor ondernemingen die binnen de Europese Unie actief zijn.

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding betreffende de hoeveelheid emissierechten die Aurubis kosteloos zijn toegewezen voor haar activiteiten op het gebied van de productie van primair koper. Het arrest is vooralsnog alleen beschikbaar in het Duits en Frans.

Hof: [niet officiële vertaling] Artikel 3, onder (d) van Besluit 2011/278/EU moet aldus worden uitgelegd dat het begrip "subinstallatie met brandstofbenchmark" binnen een installatie die primair koper produceert en waarvan de activiteit valt onder bijlage I van Richtlijn 2003/87/EG, betrekking heeft op een flash-smelter die de zwavel oxideert die aanwezig is in de gebruikte grondstof, die bestaat uit een koperconcentraat. Besluit 2011/278/EU moet aldus worden uitgelegd dat de kosteloze emissierechten waarop de exploitant van een installatie in de derde handelsperiode (2013 tot 2020) recht heeft, na 31 december 2020 nog aan laatstgenoemde mogen worden toegekend door tenuitvoerlegging van een rechterlijke beslissing die na die datum is gegeven.

REGELGEVING EU

- Europese Commissie presenteert voorstel voor een herziening van de verordening inzake de overbrenging van afvalstoffen ([ECER](#))
- Nieuwe voorgestelde EU-wetgeving moet ontbossing en de aantasting van bossen tegengaan ([ECER](#))

OVERIG

- Controles op illegaal overbrengen van afval over landsgrenzen heen. ([BS-11-11-2021](#))
- Ook bestuursorganen onderdeel van ‘het publiek’ bij Aarhus-besluiten. ([omgevingsweb](#))
- Europese Commissie presenteert vernieuwde bodemstrategie ([ECER](#))
- Europese Commissie: OLAF moet nog grotere rol spelen bij het tegengaan van afvalhandel en het bestrijden van klimaatverandering. ([BS-25-11-2021](#))
- Uitvoeringsbesluit (EU) 2021/1969 van de Commissie van 27 oktober 2021 over het verzoek tot registratie van het Europees burgerinitiatief “Oproep tot actie — Milieubescherming op alle beleidsgebieden” overeenkomstig Verordening (EU) 2019/788 van het Europees Parlement en de Raad ([PB L 401 van 12.11.2021](#))
- Expanding Human Rights Obligations to Facilitate Climate Justice? A Note on Shortcomings and Risks ([EJILtalk](#))
- What can law mean for climate change? ([pluricourts](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Environment](#) (juli 2021)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#) (augustus 2021)

Ne bis in idem (B – S)

NOOT – bij EHRM 31 augustus 2021, Milošević t. Kroatië

Boete + naheffing accijns = dubbele bestraffing. (BS-18-11-2021)

EHRM – factsheets en guides

- [Right not to be tried or punished twice](#) (juli 2021)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#) (30 april 2021)

Onderwijs

OVERIG

- R. van Schoonhoven, Recht op onderwijs en het onderwijsrecht, in: [AA 2021/1001](#)
- Schulschließung als Grundrechtseingriff; Zum Bundesnotbremsen-Beschluss des Ersten Senats des Bundesverfassungsgerichts ([Verfassungsblog](#))
- Ein Recht nur für Kinder? ([Verfassungsblog](#))
Kinder und Jugendliche haben ein Recht auf schulische Bildung aus Art. 2 Abs. 1 in Verbindung mit Art. 7 Abs. 1 GG. Das hat das Bundesverfassungsgericht in seinem Beschluss zur Verfassungsmäßigkeit pandemiebedingter Schulschließungen heute festgestellt und damit erstmals bestätigt, dass es Grundrechte gibt, die nur und explizit für Nicht-Erwachsene gelten.

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 2 of Protocol No. 1 to the ECHR – right to education](#) (augustus 2021)

Overlevering en uitlevering (S)

HvJ – ARREST – 16 november 2021 – zaak C-479/21 PPU – Governor of Cloverhill Prison e.a. – Ierland – **Grote Kamer** – [ECLI:EU:C:2021:929](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Overlevering – Brexit – Terugtrekkingsakkoord – Handels- en samenwerkingsovereenkomst – Toepasselijkheid op Ierland

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. Protocol (nr. 21) bij het VEU. Artikel 50 VEU. Artikel 217 VWEU. Jogens S.D. en S.N. zijn Europese aanhoudingsbevelen uitgevaardigd door een rechterlijke autoriteit van het VK. Ze zijn allebei aangehouden in Ierland. Het Hof wordt verzocht om vast te stellen of Ierland verplicht is om door het VK uitgevaardigde Europese aanhoudingsbevelen ten uitvoer te leggen, ook al heeft die staat zich uit de Europese Unie teruggetrokken.

Op het eerste gezicht lijken de bepalingen van het terugtrekkingsakkoord van 2020 en de handels- en samenwerkingsovereenkomst van 2021 de tenuitvoerlegging van de betrokken aanhoudingsbevelen te omvatten.

Protocol (nr. 21) bij het VEU en het VWEU, dat is vastgesteld in het kader van het Verdrag van Lissabon van 2007 en dat van kracht is sinds 1 december 2009, bepaalt echter dat Ierland niet gebonden is door de maatregelen van de Unie op het gebied van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht, tenzij die lidstaat daartoe uitdrukkelijk opteert. Ierland heeft niet verklaard te willen deelnemen aan de desbetreffende bepalingen van het akkoord en de overeenkomst. Bijgevolg moet worden onderzocht of Ierland, als gevolg van de terugtrekking van het VK uit de Unie, had moeten verklaren te willen deelnemen aan de bepalingen inzake het Europees aanhoudingsbevel

om die van toepassing te laten zijn. Dat hangt er dan weer van af of protocol nr. 21 op die bepalingen van toepassing is.

Protocol nr. 21 is echter niet van toepassing indien de Europese Unie dat akkoord en die overeenkomst terecht heeft gebaseerd op haar externe bevoegdheden tot het sluiten van een terugtrekkingsakkoord (artikel 50, lid 2, VEU) en een associatieovereenkomst (artikel 217 VWEU), in plaats van op een bevoegdheid die verband houdt met de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht. In dit verband is het van cruciaal belang dat die twee overleveringsregelingen, met name voor Ierland, geen nieuwe verplichtingen in het leven roepen, maar slechts bestaande verplichtingen verlengen.

Hof: Artikel 50 VEU, artikel 217 VWEU en Protocol (nr. 21 moeten aldus worden uitgelegd dat artikel 62, lid 1, onder b) Terugtrekkingsakkoord, gelezen in samenhang met artikel 185, vierde alinea, en artikel 632 Handels- en samenwerkingsovereenkomst, is bindend voor Ierland.

- The CJEU Gets Brexit Done: New Judgment on Extradition from Ireland to the UK after Brexit ([EU law analysis](#))
- Extradition from Ireland to the UK after Brexit: the scope of EU powers ([EU law analysis](#))

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK - Nederland – Rechtbank Amsterdam – na prejudiciële verwijzing – arrest HvJ in zaken C-428/21 en C/429/21 - 18 november 2021 - ECLI:NL:RBAMS:2021:6618

Verzoek tot toestemming tot vervolging wegens andere strafbare feiten dan die welke tot de overlevering hebben geleid – Effectieve rechterlijke bescherming – Recht van de betrokkene om te worden gehoord

Kaderbesluit 202/584/JBZ. Verzoek van de Hongaarse rechterlijke autoriteit om toestemming te verlenen voor uitbreiding van de vervolging als bedoeld in artikel 14, eerste lid, aanhef en onder f, Overleveringswet. Vervolg op [ECLI:NL:RBAMS:2021:3681](#). De voorhanden zijnde stukken, inclusief het verhoor in Hongarije, zijn toereikend om - met volledige eerbiediging van de rechten van verdediging van de overgeleverde persoon - een beslissing te nemen. De overgeleverde persoon is niet expliciet gehoord over het verzoek om toestemming te verlenen voor uitbreiding van de vervolging. In het verhoor dat op 25 juni 2020 is afgenomen en dat met alle rechtswaarborgen was omgeven, is de dagvaarding van de overgeleverde persoon aan de orde gekomen, heeft de rechter hem gewezen op het specialiteitsbeginsel, heeft hij zich expliciet, na overleg met zijn advocaat, over de bescherming van het specialiteitsbeginsel uitgelaten en heeft hij de mogelijkheid gehad om voor de uitvoerende rechterlijke autoriteit zijn eventuele opmerkingen en bezwaren kenbaar te maken. Om over het onderhavige verzoek te kunnen beslissen met inachtneming van de rechten van de overgeleverde persoon, behoeft de rechtbank geen nadere informatie meer. Naar het oordeel van de rechtbank is voldaan aan de eisen van een effectieve rechterlijke bescherming voor de overgeleverde persoon. Aan toestemming voor uitbreiding van de vervolging staan geen weigeringsgronden in de weg. De rechtbank verleent de in artikel 14, eerste lid, aanhef en onder f, OLW bedoelde toestemming.

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK - Nederland – Rechtbank Amsterdam – na prejudiciële verwijzing – arrest HvJ in zaken C-428/21 en C/429/21 - 18 november 2021 - ECLI:NL:RBAMS:2021:6617

Verzoek tot verdere overlevering (doorlevering) aan andere lidstaat – Effectieve rechterlijke bescherming – Recht van de betrokkene om te worden gehoord

Kaderbesluit 202/584/JBZ. Verzoek van de Belgische rechterlijke autoriteit om toestemming te verlenen voor verdere overlevering als bedoeld in artikel 14, tweede lid, aanhef en onder c, Overleveringswet. Vervolg op [ECLI:NL:RBAMS:2021:3680](#).

De voorhanden zijnde stukken, inclusief het verhoor in België, bevatten de gegevens zoals bedoeld in artikel 8, eerste lid, van het Kaderbesluit 2002/584/JBZ en zijn toereikend om - met volledige eerbiediging van de rechten van verdediging van de overgeleverde persoon - een beslissing te nemen op het verzoek om verdere overlevering (doorlevering). De rechtbank ziet geen aanleiding om aanvullende gegevens over het standpunt van de overgeleverde persoon aan de uitvaardigende rechterlijke autoriteit te vragen. Tevens is naar het oordeel van de rechtbank voldaan aan de eisen van een effectieve rechterlijke bescherming voor de overgeleverde persoon. Aan toestemming tot verdere overlevering staan geen weigeringsgronden in de weg. De rechtbank verleent de in artikel 14, tweede lid, aanhef en onder c, OLW bedoelde toestemming.

NOOT – bij HvJ 26 oktober 2021, C-428/21 PPU en C-429/21 PPU, HM en TZ tegen OM

HvJ-EU: overgeleverde persoon heeft het recht om gehoord te worden bij verzoek om toestemming tot verdere overlevering of tot vervolging voor andere strafbare feiten. (BS-19-11-2021).

Europees Parlement

Resolutie van het Europees Parlement van 20 januari 2021 over de tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, PB C 456 van 10.11.2021

EHRM factsheet

[🔗](#) Extradition and life imprisonment (juni 2018)

Paspoort

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 9 november 2021 - Willems t. Nederland - beslissing - 57294/16 - ECLI:CE:ECHR:2021:1109DEC005729416

Paspoort – Weigering vingerafdruk

Artikel 8 EVRM. Artikel 2, Vierde Protocol EVRM. Klager heeft een paspoort aangevraagd, maar geweigerd zijn vingerafdruk te geven. Zijn aanvraag voor een paspoort is daarom niet verder in behandeling genomen. Klager klaagt dat zijn recht op privacy wordt geschonden en zijn vrijheid van verplaatsing. Het Hof oordeelt dat de inmenging een kwestie was van strikte internationale wettelijke verplichting voor de verwerende staat. De klacht is kennelijk ongegrond en daarom niet ontvankelijk.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 9 november 2021 – De Wilde t. Nederland – beslissing - 9476/19 - ECLI:CE:ECHR:2021:1109DEC000947619

Paspoort – Foto met vergiet – Godsdienstvrijheid - Discriminatie

Samenvatting onder: Godsdienstvrijheid

Prejudiciële procedure HvJ

HvJ – ARREST – 23 november 2021 – zaak C-564/19 – I.S. – Hongarije – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2021:949 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Bevoegdheid lagere rechter tot stellen van prejudiciële vragen - Noodzakelijk voor wijzen van vonnis – Tuchtprocedure tegen lagere rechter vanwege prejudiciële verwijzing - Voorrang Unierecht - Register van vertalers en tolken

Artikel 267 VWEU. Richtlijn 2010/64/EU. Richtlijn 2012/13/EU. Richtlijn 2016/343/EU. Artikel 48, lid 2, Handvest EU. Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU. Hoe kan worden uitgemaakt of de prejudiciële beslissing waarom een verwijzende rechterlijke instantie het Hof verzoekt noodzakelijk is voor „het wijzen van haar vonnis” ? Dat is één van de vragen die een Hongaarse rechter voorlegt aan het Hof. Bovendien rijst de vraag of het EU-recht (richtlijn 2010/64/EU - recht op vertolking en vertaling in strafprocedures) lidstaten verplicht een register van onafhankelijke, naar behoren gekwalificeerde vertalers en tolken aan te leggen, of – bij gebreke daarvan – op een andere manier dienen te waarborgen dat de adequaatheid van de vertolking in gerechtelijke procedures kan worden gecontroleerd.

Het Hof oordeelt dat het Unierecht zich ertegen verzet dat een hoogste nationale rechterlijke instantie naar aanleiding van een hogere voorziening die door de procureur-generaal in het belang van de wet is ingesteld, vaststelt dat een door een lagere rechter ingediend verzoek om een prejudiciële beslissing onrechtmatig is omdat de gestelde vragen niet relevant en noodzakelijk zijn voor de beslechting van het hoofdgeding. De voorrang van het Unierecht verplicht een nationale rechter om elke nationale rechterlijke praktijk buiten beschouwing te laten die afbreuk doet aan de bevoegdheid om het Hof van Justitie vragen voor te leggen.

Hof: Artikel 267 VWEU staat eraan in de weg dat de hoogste rechterlijke instantie van een lidstaat na een hogere voorziening in het belang van de wet vaststelt dat een verzoek om een prejudiciële beslissing dat een lagere rechterlijke instantie op grond van die bepaling aanhangig heeft gemaakt bij het Hof, onrechtmatig is op grond dat de gestelde vragen niet relevant en niet noodzakelijk zijn voor de beslechting van het hoofdgeding, zonder dat evenwel wordt afgedaan aan de rechtsgevolgen van de in dat verzoek vervatte beslissing. Deze lagere rechterlijke instantie is op grond van het beginsel van voorrang van het Unierecht verplicht om een beslissing van de hoogste rechterlijke instantie van de betrokken lidstaat naast zich neer te leggen.

Artikel 267 VWEU staat eraan in de weg dat tegen een nationale rechter een tuchtprocedure wordt ingeleid op grond dat hij het Hof om een prejudiciële beslissing heeft verzocht krachtens die bepaling.

Artikel 5 van richtlijn 2010/64/EU verplicht lidstaten ertoe concrete maatregelen te nemen om te verzekeren dat de kwaliteit van de verstrekte vertolking en de opgestelde vertalingen voor de verdachte of beklagde toereikend is om de tegen hem ingebrachte beschuldiging te kunnen begrijpen en dat deze vertolking door de nationale rechterlijke instanties kan worden gecontroleerd.

Artikel 2, lid 5, van richtlijn 2010/64, artikel 4, lid 5, en artikel 6, lid 1, van richtlijn 2012/13/EU, gelezen in het licht van artikel 48, lid 2, Handvest EU staan eraan in de weg dat een persoon bij verstek wordt veroordeeld wanneer hij wegens een ontoereikende vertolking niet in een taal die hij begrijpt in kennis is gesteld van de tegen hem ingebrachte beschuldiging, of wanneer de kwaliteit van de verstrekte vertolking niet kan worden bepaald en het dus onmogelijk is om vast te stellen dat hij in een taal die hij begrijpt in kennis is gesteld van de tegen hem ingebrachte beschuldiging.

- Hongarije moet rechters toestaan advies te vragen bij het Europees Hof ([Europa-nu](#))
- The Sanctity of Preliminary References ([Verfassungsblog](#))

NOOT – bij HvJ 6 oktober 2021, [C-569/19 Consorzio Italian Management](#)

HvJ-EU verduidelijkt de omvang van de verplichting om prejudiciële vragen aan het EU-Hof te stellen. ([BS-17-11-2021](#))

NOOT – bij HvJ 6 oktober 2021, [C-561/19 \(Consorzio Italian ..\)](#)

- HvJ-EU verduidelijkt verwijzingsplicht laatste instanties. ([BS-22-11-2021](#))
- Stellen prejudiciële vragen ook mogelijk als in zelfde zaak al eerder prejudiciële vragen zijn gesteld. ([VN-Vandaag-2021/2780](#))

Wiki

[Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#)

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – 16 november 2021 – Văcean t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) - [47695/14](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1116JUD004769514](#)

Reputatieschade – Recht op privéleven

Samenvatting onder: [Vrijheid van meningsuiting en media](#)

EHRM – ARREST – 16 november 2021 - Sargava t. Estland - [persbericht](#) – [arrest](#) - [698/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:1116JUD000069819](#)

Ontbreken procedurele waarborgen bescherming beroepsgeheim advocaat levert schending artikel 8 op.

Artikel 8 EVRM. Klager is advocaat en partner bij een advocatenkantoor. Klager werd verdacht van lidmaatschap van een criminele organisatie en in 2018 hebben de autoriteiten toestemming gegeven voor een huiszoeking in zijn advocatenkantoor, huis en auto. In het kader van de tegen hem ingestelde strafrechtelijke procedure heeft klager tevergeefs aangevoerd dat de inbeslagname van en onderzoek naar de inhoud van zijn laptop en mobiele telefoon onrechtmatig was. De procedure tegen hem loopt nog.

Het Hof is van oordeel dat de inbeslagname van en het onderzoek naar de laptop en mobiele telefoon van klager een inmenging in zijn recht op eerbiediging van zijn “correspondentie” vormen. Het Hof aanvaardt dat kan worden gezegd dat de inmenging een algemene rechtsgrondslag heeft gehad in het nationale recht. Volgens nationale regelgeving van de Orde van Advocaten zijn alle gegevensdragers van advocaten met betrekking tot het verlenen van juridische diensten in hun geheel onschendbaar. Het Hof aanvaardt echter dat het nationale recht enige steun biedt voor de conclusie dat de onschendbaarheidsregel moet wijken wanneer een advocaat zelf wordt verdacht van een strafbaar feit. Wat betreft de waarborgen die het nationale recht biedt om willekeurige of onevenredige inmenging in het beroepsgeheim van de advocaat te voorkomen, merkt het Hof het volgende op. Ondanks enkele waarborgen is de belangrijkste zorg van het Hof het ontbreken van een praktisch kader voor de bescherming van het beroepsgeheim van de advocaat in zaken als de onderhavige. De centrale vraag is hoe geprivilegieerd materiaal wordt onderscheiden en gescheiden van materiaal waar de advocaat-cliënt vertrouwelijkheid niet kan worden ingeroepen. Het Hof merkt op dat het nationale recht geen specifieke procedure of waarborgen lijkt te bevatten om het onderzoek van elektronische gegevensdragers aan te pakken en te voorkomen dat communicatie die onder het beroepsgeheim valt, in het gedrang komt. De onderzoeksrechter had geen voorzieningen getroffen om het eventueel door het beroepsgeheim beschermde geprivilegieerde materiaal veilig te stellen. Verder zijn de laptop en telefoon van klager op basis van trefwoorden doorzocht, maar hierbij gebruikte men ruim geformuleerde

trefwoorden en ook komt deze methode niet voort uit de wet, maar was deze methode een keuze van de opsporingsautoriteit. Het ontbreken van procedurele waarborgen die specifiek betrekking hebben op de bescherming van het beroepsgeheim van de advocaat, is in strijd met de vereisten die voortvloeien uit het criterium dat de inmenging in overeenstemming moet zijn met de wet in de zin van artikel 8, tweede lid. Er is sprake van een schending van artikel 8.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 9 november 2021 - Willems t. Nederland - beslissing - 57294/16 - ECLI:CE:ECHR:2021:1109DEC005729416

Paspoort – Weigering vingerafdruk

Samenvatting onder: Paspoort

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Finland – 21 september 2021 (ECER 2.11.2021) – C-579/21 – Pankki S

Verwerking persoonsgegevens – Loggegevens medewerkers verwerkingsverantwoordelijke – Inzage in persoonsgegevens

Verordening (EU) 2016/679. Verzoeker is in loondienst werkzaam geweest bij een Finse bank en was tevens klant van diezelfde bank. Medewerkers van de bank hebben de klantgegevens van verzoeker verwerkt, omdat zijn naam naar voren kwam bij de verwerking van gegevens van een andere klant van de bank. Verzoeker was ten aanzien van die klant de relatiemanager namens de bank, maar had ook een persoonlijke schuld bij die klant, waardoor er een ongeoorloofd belangenconflict aanwezig kon zijn. Verzoeker heeft de bank verzocht om inzage tot de loggegevens van de betreffende medewerkers in het gegevensverwerkingssysteem van de bank. De bank heeft het verzoek afgewezen.

Strekt het recht op inzage in persoonsgegevens zich ook uit tot de loggegevens van de medewerkers die de persoonsgegevens van de betrokkene hebben verwerkt? [vacean](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 18 november 2021 – gevoegde zaken C-793/19 en C-794/19 – SpaceNet en Telekom Deutschland – Duitsland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:939 – persbericht – conclusie

Telecommunicatie – Bewaren verkeers- en locatiegegevens

Richtlijn 2002/58/EG. Artikel 4, lid 2, VEU. Artikelen 6, 7, 8 en 11 en artikel 52, lid 1 EU Handvest. Verscheidene rechters stellen het Hof vragen over de interpretatie van de richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie (2002/58) en de verplichting voor aanbieders van openbaar beschikbare elektronische-communicatiediensten om verkeers- en locatiegegevens van de eindgebruikers van deze diensten te bewaren. In 2018 hebben rechters van enkele lidstaten zich tot het Hof gewend met verzoeken om een prejudiciële beslissing over de vraag of bepaalde arresten van het HvJ (van 2014, 2016 en 2018) de autoriteiten van de staat een noodzakelijk instrument ter waarborging van de nationale veiligheid en ter bestrijding van criminaliteit en terrorisme zouden kunnen ontnemen.

Vier van die verzoeken om een prejudiciële beslissing hebben geleid tot de arresten Privacy International en La Quadrature du Net e.a., beide gewezen op 6 oktober 2020, die in wezen de rechtspraak in het arrest Tele2 Sverige hebben bevestigd, zij het met enkele aanvullende nuances.

Gezien de herkomst (de Grote kamer van het Hof) en de inhoud van die arresten alsook de wens om in samenspraak met de verwijzende rechters uitvoerig uiteen te zetten welke redenen de daarin aangevoerde argumenten ondanks alles rechtvaardigen, mocht worden verwacht dat voornoemde twee „recapitulerende” arresten van 6 oktober 2020 het debat zouden hebben beslecht. Daarom zou elk nieuw verzoek om een prejudiciële beslissing over hetzelfde onderwerp

normaliter leiden tot een met redenen omklede beschikking als bedoeld in artikel 99 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof.

Vóór 6 oktober 2020 waren er bij het Hof evenwel al drie andere verzoeken om een prejudiciële beslissing ingekomen (de twee in de onderhavige procedure gevoegde verzoeken en het verzoek in zaak C-140/20) waarin de rechtspraak inzake artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58 opnieuw in twijfel is getrokken.

Het Hof heeft de verwijzende rechters gewezen op de arresten van 6 oktober 2020 voor het geval zij hun verzoeken om een prejudiciële beslissing zouden willen intrekken. Nadat zij die verzoeken hadden gehandhaafd is ervoor gekozen om artikel 99 van het Reglement voor de procesvoering niet toe te passen en de vraag te laten beantwoorden door de Grote kamer van het Hof.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58/EG, gelezen in samenhang met de artikelen 7, 8, 11 en artikel 52, lid 1, EU Handvest en artikel 4, lid 2, VEU, verzet zich tegen een nationale regeling die aanbieders van openbaar beschikbare elektronische-communicatiediensten preventief verplicht tot de algemene en ongedifferentieerde bewaring van verkeers- en locatiegegevens van eindgebruikers van die diensten voor andere doeleinden dan de bescherming van de nationale veiligheid tegen een werkelijke en actuele of voorzienbare ernstige bedreiging.

- Data Retention: AG opinions on the latest CJEU cases on national laws ([EU law analysis](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 18 november 2021 – zaak C-140/20 – Commissioner of the Garda Síochána e.a. – Ierland – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:942 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Telecommunicatie – Bewaren verkeers- en locatiegegevens

Richtlijn 2002/58/EG. Artikel 4, lid 2, VEU. Artikelen 6, 7, 8 en 11 en artikel 52, lid 1 Handvest EU. Een samenvatting staat onder de hier bovengenoemde zaak.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58/EG, gelezen in samenhang met de artikelen 7, 8 en 11 en artikel 52, lid 1, Handvest EU en artikel 4, lid 2, VEU, moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling die:

– aanbieders van openbaar beschikbare elektronische-communicatiediensten preventief verplicht om op preventieve, algemene en ongedifferentieerde basis de verkeers- en locatiegegevens van de eindgebruikers van die diensten te bewaren voor andere doeleinden dan de bescherming van de nationale veiligheid tegen een werkelijke en actuele of voorzienbare bedreiging;

– de toegang van de bevoegde autoriteiten tot de bewaarde verkeers- en locatiegegevens niet afhankelijk stelt van een voorafgaande toetsing door een rechterlijke instantie of door een onafhankelijke administratieve entiteit.

Een nationale rechterlijke instantie mag de werking in de tijd van een onwettigverklaring van een nationale regeling die, ten behoeve van in het bijzonder de bescherming van de nationale veiligheid en de bestrijding van criminaliteit, aanbieders van elektronische-communicatiediensten een verplichting tot algemene en ongedifferentieerde bewaring van verkeers- en locatiegegevens oplegt die onverenigbaar is met artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58, gelezen in samenhang met de artikelen 7, 8 en 11 en artikel 52, lid 1, EU Handvest, niet beperken.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 18 november 2021 – gevoegde zaken C-339/20 en C-397/20 – VD en SR – Frankrijk – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:940 – persbericht – conclusie

Telecommunicatie – Bewaren verkeers- en locatiegegevens - Handel met voorwetenschap – Marktmanipulatie.

Richtlijn 2003/6/EG. Verordening (EU) nr. 596/2014. Richtlijn 2002/58/EG. Artikelen 6, 7, 8 en 11 en artikel 52, lid 1 Handvest EU. Een samenvatting staat onder de hier bovengenoemde zaak.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 12, lid 2, onder a) en d), van richtlijn 2003/6/EG, en artikel 23, lid 2, onder g) en h), van verordening (EU) nr. 596/2014, verzetten zich tegen een nationale regeling die elektronische-communicatieondernemingen verplicht tot de algemene en ongedifferentieerde bewaring van verkeersgegevens in het kader van het onderzoek van handel met voorwetenschap of marktmanipulatie of -misbruik.

Een nationale rechterlijke instantie kan de gevolgen van de onverenigbaarheid met het Unierecht van een nationale regeling die aanbieders van elektronische-communicatiediensten een verplichting tot de algemene en ongedifferentieerde bewaring van verkeersgegevens oplegt die onverenigbaar is met artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie (richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie), gelezen in samenhang met de artikelen 7, 8 en 11 en artikel 52, lid 1, Handvest EU, en die de administratieve autoriteit die is belast met het voeren van onderzoeken naar marktmisbruik, mogelijk maakt om zonder voorafgaande toetsing door een rechterlijke instantie of een ander onafhankelijk bestuursorgaan verbindinggegevens te verkrijgen, niet beperken in de tijd.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Duitsland – 1 oktober 2021 (ECER 23.11.21) – C-634/21 - SCHUFA Holding

AVG - Kredietinformatiebureaus - Kredietscores

Verordening (EU) 2016/679. De vraag is o.a. of de activiteit van kredietinformatiebureaus, te weten het vaststellen van kredietscores voor betrokken personen en het doorgeven daarvan zonder verdere aanbeveling of commentaar aan derden die met de betrokkene contracten sluiten of juist hiervan afzien, waarbij zij zich voornamelijk baseren op deze kredietscore, binnen de werkingssfeer van artikel 22, lid 1, AVG valt.

EDPB

Guidelines 05/2021 on the Interplay between the application of Article 3 and the provisions on international transfers as per Chapter V of the GDPR ([EDPB](#))

- Duidelijkheid over regels bij import van data uit de EU ([AP](#))

LITERATUUR

Q.R. Kroes, De botte bijl van het privacytoezicht; Over de strengere uitleg van de drie belangrijkste rechtmatigheidsgrondslagen onder de AVG in: [NJB 2021/2886](#)

OVERIG

- AP adviseert Eerste Kamer: neem Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS) niet aan. ([BS-09-11-2021](#))
- Advies RvS - Regels omtrent gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden) ([Kamerstuk 35447, nr. H](#))

- Wetsvoorstel wettelijke grondslag voor verwerking persoonsgegevens NCTV naar Tweede kamer. ([BS-10-11-2021](#))
- Europese privacytoezichthouders willen verbod op het online volgen van mensen ([AP](#))
- AP adviseert Eerste Kamer: neem WGS [Wet gegevensbescherming samenwerkingsverbanden] niet aan ([AP](#))
- European Data Protection authorities speak up on targeted advertisement ([ECLB](#))
- (Smarten)geld zetten op de AVG? ([NJB](#))

Wiki

- [Wiki AVG](#)

EHRM - factsheets en guides

- [Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection \(april 2021\)](#)
- [EHRM Factsheet Personal data protection \(mei 2021\)](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces

[EHRM – ARREST – 25 november 2021 – Baljak e.a. t. Kroatië – persbericht – arrest – 41295/19 – ECLI:CE:ECHR:2021:1125JUD004129519](#)

Recht op een eerlijk proces – Onderzoek naar verdwijning en dood tijdens oorlogssituatie

Artikel 6, lid 1 EVRM In 1995 begon het Kroatische leger een aanval, waarbij een familielid van klagers gevangen werd genomen en werd meegenomen naar een onbekende locatie, waarna nooit meer van hem is vernomen. In 2002 werd zijn lichaam aangetroffen in een graf met andere mannen die destijds waren meegenomen. In zijn hoofd werd een schotwond geconstateerd. Er is geen onderzoek gestart naar de dood van het familielid.

In 2005 hebben klagers een burgerlijke vordering ingediend tegen de staat, waarin zij claimen dat het familielid door Kroatische soldaten is gedood en waarin zij een schadevergoeding vorderen. De vordering is in 2015 afgewezen door de Kroatische rechtbank, die oordeelde dat klagers niet hebben bewezen dat het familielid door Kroatische soldaten is gedood. Zo hebben getuigen niet gezien hoe het familielid is gedood en de enkele omstandigheid dat hij door Kroatische soldaten gevangen was genomen en later in een graf is gevonden, sluit de mogelijkheid niet uit dat hij door vijandige troepen is gedood, nu hij zich in oorlogsgebied bevond. Er moet worden verondersteld dat sprake is van oorlogsschade en klagers hebben het tegendeel niet bewezen. Dat oordeel is in hoger beroep en in cassatie in stand gebleven.

Klagers betogen dat artikel 6, lid 1 EVRM is geschonden, omdat de beslissing arbitrair is geweest. Klager was onder de controle van Kroatische soldaten, er was een duidelijk verband tussen zijn detentie en zijn dood en de bewijslast met betrekking tot wat hem is overkomen zou bij de autoriteiten moeten liggen. Tot slot betogen klagers dat het doden van gevangenen onwettig was en een oorlogsmisdaad is, dus dat er geen sprake kan zijn van oorlogsschade.

Het EHRM oordeelt als volgt. Onder Kroatisch recht is de staat verantwoordelijk voor schade veroorzaakt door het leger, behalve als het oorlogsschade betreft. Van schade veroorzaakt door het leger tussen 17 augustus 1990 en 30 juni 1996 wordt vermoed dat het oorlogsschade betreft, tenzij het tegendeel bewezen is.

Het EHRM heeft in meerdere rechtszaken te maken gehad met klachten in verband met personen die na gevangenneming door soldaten waren verdwenen. Zij werden geacht te zijn overleden en de staat werd daarvoor verantwoordelijk gehouden. In die situaties lag de bewijslast bij de autoriteiten om een bevredigende en overtuigende uitleg te geven dat het slachtoffer de situatie had overleefd dan wel door andere omstandigheden was overleden.

In onderhavige zaak is er geen strafrechtelijk onderzoek gedaan naar de verdwijning en het overlijden van het familielid. Dat kan klagers niet worden verweten. Niet betwist is dat het familielid

vermist raakte terwijl hij onder controle was van Kroatische soldaten en dat er niets van hem is vernomen totdat zijn lichaam in een massagraf werd gevonden met een schotwond in het hoofd, samen met andere mannen die op hetzelfde moment als hij waren meegenomen. In deze omstandigheden is er sprake van een sterk vermoeden van causaliteit tussen zijn verdwijning en zijn dood. De bewijslast voor de stelling dat de Kroatische soldaten hem niet hebben gedood, ligt, gezien de jurisprudentie van het EHRM, in dat geval bij de autoriteiten. De Kroatische rechters hebben een onhaalbare bewijslast bij klagers neergelegd, die met name onacceptabel is in het licht van de ernst van de betreffende delicten. Artikel 6, lid 1 EVRM is daarmee geschonden.

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

EHRM – factsheets en guides

[🔗](#) [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(civil limb\)](#) (december 2020)

EHRM – ARREST – 18 november 2021 – Marinoni t. Italië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [27801/12](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1118JUD](#)

Civiele aansprakelijkheid na strafrechtelijke vrijspraak

Samenvatting onder: [Vrijheid van meningsuiting en media](#) [marinoni](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 9 november 2021 – Ignat t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [17325/16](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1109JUD001732516](#)

Veroordeling na vrijspraak in eerste aanleg en zonder getuigen in hoger beroep opnieuw te horen leidt i.c. niet tot schending artikel 6 EVRM

Artikel 6 EVRM. De klager doet een beroep op artikel 6 EVRM en stelt dat zijn strafproces oneerlijk is geweest. De klager was in eerste aanleg vrijgesproken wegens medeplichtigheid aan beïnvloeding, namelijk het faciliteren van het leven van een gedetineerde in ruil voor geld. Het nationale hof vernietigde deze uitspraak en oordeelde dat de rechtbank bewijsmateriaal onjuist had geïnterpreteerd, met name videobeelden van een poging tot een geldwissel en telefoon transcripten tussen de klager en een voormalig gedetineerde die betrokken was bij de geldwissel. De klager werd in hoger beroep veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar en vier maanden.

Met een beroep op artikel 6 EVRM stelt de klager dat het strafproces tegen hem oneerlijk is omdat het nationale hof hem heeft veroordeeld op basis van hetzelfde bewijsmateriaal dat de rechtbank ertoe had gebracht hem vrij te spreken, en zonder deze getuigen opnieuw te horen.

Het Hof overweegt dat de klager voldoende in de gelegenheid is gesteld zijn verweren te voeren en dat het verschil in eerste en tweede aanleg betrekking heeft op de *beoordeling* van het bewijs en niet zozeer op de *betrouwbaarheid* van de betreffende getuigen. Het Hof oordeelt daarom dat deze zaak moet worden onderscheiden van andere zaken waarin verdachten in laatste aanleg worden veroordeeld terwijl ze in eerste aanleg zijn vrijgesproken, zonder dat de verdachte of belastende getuigen opnieuw worden gehoord. Het Hof concludeert dat sprake is van een eerlijk proces en dat artikel 6 EVRM niet is geschonden.

EHRM – ARREST – 25 november 2021 – Sassi en Benchellali t. Frankrijk - [persbericht](#) – [arrest](#) – [10917/15](#) en [10941/15](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1125JUD001091715](#)

Strafrechtelijke procedures en veroordelingen zijn niet gebaseerd op inlichtingen verzameld gedurende de detentie van klagers in Guantánamo Bay

Artikel 6 EVRM. Klagers zaten in detentie op de Amerikaanse marinebasis Guantánamo Bay alvorens zij werden gerepatrieerd naar Frankrijk. Tijdens hun detentie op Guantánamo Bay in 2002 werden zij op drie momenten bezocht door agenten in het kader van een “driepartijenmissie”. In juli 2004 werden de klagers gerepatrieerd naar Frankrijk. Bij aankomst werden zij direct in hechtenis genomen. Volgens de klagers zijn hun verklaringen, afgelegd tijdens hun detentie op Guantánamo Bay in het kader van de “driepartijenmissie” gebruikt voor de strafprocedure en hun veroordeling in Frankrijk.

Het Hof merkt, met betrekking tot het verloop van de procedure in Frankrijk, op dat de klagers 13 keer zijn verhoord terwijl zij in hechtenis zaten. Daarbij hebben de klagers de vragen over hun achtergrond en motieven gedetailleerd beantwoord. Uit de informatie in het dossier blijkt niet dat de Franse autoriteiten tijdens de verhoren op de hoogte waren van de inhoud van de in Guantánamo Bay verzamelde informatie. Daarnaast konden de klagers gedurende de hele procedure hun argumenten naar voren brengen en gebruik maken van de rechtsmiddelen die volgens de Franse wet tot hun beschikking stonden.

Het Hof merkt op dat de verklaringen van de klagers opgenomen in het kader van de “driepartijenmissie” tijdens hun detentie op Guantánamo Bay in het dossier zijn toegelaten, zodat deze openstonden voor discussie tussen de partijen. Dit is gebeurd na behandeling van een prejudiciële beslissing omtrent het verzoek tot geheimhouding van die stukken. Daarnaast merkt het Hof op dat gelet op alle stukken in het dossier de nationale rechter zich, bij de veroordeling van de klagers, in lange gemotiveerde beslissingen heeft gebaseerd op ander belastend bewijs voornamelijk berustend op verzamelde informatie elders en op de gedetailleerde verklaringen van de klagers afgelegd bij de politie en gedurende het gerechtelijk onderzoek. De nationale rechter heeft zich dus niet gebaseerd op de verklaringen zoals afgelegd in Guantánamo Bay. Nu de verklaringen die zijn afgelegd tijdens de “driepartijenmissie” in Guantánamo Bay niet zijn gebruikt als basis voor de strafprocedure of om de klagers te veroordelen is het Hof van oordeel dat de procedure tegen de klagers over het algemeen eerlijk is geweest. Er is dus geen sprake van een schending van artikel 6 EVRM.

EHRM – ARREST – 25 november 2021 – Mucha t. Slowakije - [persbericht](#) – [arrest](#) – [63703/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1125JUD006370319](#)

Veroordeling door dezelfde rechters die de ‘plea-bargain’ overeenkomsten van de medeplegers hadden goedgekeurd – Veroordeling mede gebaseerd op verklaringen van deze medeplegers – onafhankelijk gerecht - Schending artikel 6 EVRM

Artikel 6 EVRM. Klager, een Slovaaks onderdaan, is in Slowakije veroordeeld tot een gevangenisstraf van 23 jaar voor diverse feiten gepleegd binnen de georganiseerde misdaad. De veroordeling was mede gebaseerd op getuigenverklaringen afgelegd door leden van de betreffende criminele organisatie (medeplegers) die een *plea-bargain* overeenkomst hadden gesloten. De veroordeling van klager is vervolgens uitgesproken door dezelfde rechters die de *plea-bargain* overeenkomsten van de mededaders hadden beoordeeld en daarbij al uitspraken hadden gedaan over de rol van klager bij specifieke strafbare feiten.

De klacht van klager heeft betrekking op het feit dat dezelfde rechters zowel klager hebben veroordeeld als de *plea-bargain* afspraken van zijn mededaders hebben beoordeeld. Klager stelt dat de onafhankelijkheid van de betreffende rechters niet is gewaarborgd en zijn onschuldpresumptie is geschonden. Het hof overweegt dat de twijfels van de verdachte wat betreft een onafhankelijke en onpartijdige behandeling van zijn zaak terecht zijn nu dezelfde combinatie van rechters in de zaken van de medeverdachten de *plea-bargain* overeenkomsten hebben beoordeeld en al hadden geoordeeld dat klager verantwoordelijk was voor specifieke strafbare feiten.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 28 september 2021 – Dragnea t. Roemenië
 – [persbericht](#) (4.11.2021) – [beslissing](#) - [75317/17](#) -
 ECLI:CE:ECHR:2021:0928DEC007531717

Ontbrekende handtekeningen rechters – Bezwaar tegen de tenuitvoerlegging van een uitspraak valt niet binnen de werkingssfeer van artikel 6, eerste lid, EVRM

Artikel 6, eerste lid, EVRM. Klager is voormalig voorzitter van het parlement en voormalig voorzitter van de sociaaldemocratische partij. In 2015 is klager tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van een jaar veroordeeld wegens misbruik van bevoegdheid tijdens een verkiezingscampagne. Zowel klager als de andere partijen hebben beroep aangetekend tegen het vonnis. Het beroep van klager is afgewezen. Het beroep van de vervolgende instanties is toegewezen en het gerechtshof heeft met inachtneming van de motivering van de eerdere uitspraak, klager veroordeeld tot een gevangenisstraf van 2 jaar. Deze uitspraak is ondertekend door drie van de vijf betrokken rechters, te weten door de rechter in opleiding die bij de zaak was betrokken en de president van het Hof, die de uitspraak heeft ondertekend namens twee van de bij de zaak betrokken rechters. Deze twee rechters waren op het moment van uitspreken van de uitspraak reeds met pensioen. Onder de uitspraak staat ook vermeld dat de president de uitspraak heeft ondertekend namens de twee gepensioneerde rechters. Klager heeft bezwaar tegen de tenuitvoerlegging van het vonnis aangetekend op grond van de afwezigheid van de handtekeningen van twee rechters, waardoor het vonnis niet meer de uitkomst is van de beraadslaging van alle leden van het gerechtshof. Het Hof heeft dit bezwaar verworpen.

Het Hof wijst het verzoek af. Het Hof constateert dat klager bezwaar heeft aangetekend dat zich beperkt tot de tenuitvoerlegging van de uitspraak vanwege onregelmatigheden betreffende de ondertekening van de uitspraak. Het Hof in Roemenië heeft echter geen uitspraak gedaan over een ingestelde vervolging, maar heeft slechts geoordeeld over de bezwaren tegen de tenuitvoerlegging van het vonnis. De betreffende bezwaarprocedure in het Roemeense recht, kan niet worden aangemerkt als een gewoon of buitengewoon rechtsmiddel die een zaak over een strafvervolging heropent of waarbij een nieuw oordeel over de ingestelde vervolging of over een eerdere veroordeling wordt gegeven. Het verzoek van klager valt dan ook niet binnen de werkingssfeer van artikel 6, eerste lid, EVRM in samenhang gelezen met artikel 35, derde lid, onder a, EVRM.

HvJ – ARREST – 23 november 2021 – zaak C-564/19 – I.S. – Hongarije – Grote Kamer –
 ECLI:EU:C:2021:949 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Bevoegdheid lagere rechter tot stellen van prejudiciële vragen - Noodzakelijk voor wijzen van vonnis – Tuchtprocedure tegen lagere rechter vanwege prejudiciële verwijzing - Voorrang Unierecht - Register van vertalers en tolken

Samenvatting onder: [Prejudiciële procedure HvJ](#)

NOOT – bij EHRM 8 juni 2021, [Dijkhuizen t. Nederland](#)

M. Lochs, Dijkhuizen t. Nederland (EHRM, 61591/16) – Het aanwezigheidsrecht in hoger beroep, in: [EHRC Updates](#)

NOOT – bij EHRM 24 juni 2021, [Hasalikova t. Slowakije](#)

Not vulnerable enough? A missed opportunity to bolster the vulnerable accused's position in Hasáliková v. Slovakia. ([strasbourgobservers](#))

NOOT – bij HvJ 6 oktober 2021, [C-338/20 Prokuratura Rejonowa Łódź-Bałuty](#)

Rights of the defence and mutual recognition of financial penalties: judgment by the CJEU in the case of Prokuratura Rejonowa Łódź-Bałuty ([Johan Callewaert](#))

NOOT – bij Hoge Raad 20 april 2021, [ECLI:NL:HR:2021:576](#)

Arrest Hoge Raad over toepassing kader uit 'post-Keskin' in ontnemingszaken ([intro](#), alleen intern)

OVERIG

Een taal die wij verstaan ([NJB](#))

Bij het recht op een eerlijk proces is de vertalings- en tolkenbijstand niet het eerste wat in ons opkomt. Toch is een van de meest elementaire voorwaarden dat alle deelnemers elkaar kunnen verstaan en begrijpen

EHRM - factsheets en guides

- [Police arrest and assistance of a lawyer](#) (september 2019)
- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#) (augustus 2021) ^{new}

Productveiligheid

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Oostenrijk – 29 september 2021 (ECER 11.11.21) - [C-626/21 - Funke](#)

Productveiligheid - Verkoopverbod vuurwerk na onderzoek - RAPEX

Richtlijn 2001/95/EG. Verordening (EG) nr. 765/2008. Uitvoeringsbesluit (EU) 2019/417. Aan een handelaar is een verkoopverbod van het knalvuurwerk opgelegd. Hij is krachtens de wet op de pyrotechniek verplicht om deze artikelen terug te roepen. De toezichthouder heeft vervolgens een Rapex-kennisgevingsprocedure ingeleid en de betreffende kennisgevingen bij de Commissie gedaan. Verzoekster, de importeur van het vuurwerk waarop de Rapex-kennisgevingen betrekking hebben, heeft bij de toezichthouder verzocht om aanvulling van de Rapex-kennisgevingen alsmede om inzage in het dossier van de Rapex-kennisgevingsprocedure.

De vraag is of een marktdeelnemer rechtstreeks aan de Rapex-richtsnoeren het recht kan ontlenuen om een verzoek tot aanvulling van een Rapex-kennisgeving in te dienen en of de marktdeelnemer afdoende rechterlijke bescherming geniet tegen de belemmeringen die voortvloeien uit een Rapex-kennisgeving.

Rechtsbeginselen EU

HvJ – ARREST – 23 november 2021 – zaak C-564/19 – I.S. – Hongarije – **Grote Kamer – [ECLI:EU:C:2021:949](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

Bevoegdheid lagere rechter tot stellen van prejudiciële vragen - Noodzakelijk voor wijzen van vonnis – Tuchtprocedure tegen lagere rechter vanwege prejudiciële verwijzing - Voorrang Unierecht - Register van vertalers en tolken

Samenvatting onder: [Prejudiciële procedure HvJ](#)

Rechtsstaat en rechterlijke macht

EHRM – ARREST – 8 november 2021 – Dolińska, Ficek en Ozimek t. Polen – [persbericht](#) – [arrest - 49868/19](#) en [57511/19](#) – ECLI:CE:ECHR:2021:1108JUD004986819

Onafhankelijkheid rechterlijke macht – Benoemingsprocedure rechters – Nationale Raad voor de Rechtspraak – Beïnvloeding door bestuur en wetgevende macht

Artikel 6 EVRM. Klagers zijn allebei rechter. De ene klager is werkzaam in een lokale rechtbank, de ander in een districtsgerecht. Beide klagers hebben gesolliciteerd voor rechterlijke functies in andere gerechten. Hoewel ze alle noodzakelijke informatie met betrekking tot hun functioneren hebben aangeleverd en hoewel bekend was dat ze uitstekend functioneerden en geschikt zouden zijn voor het werk in een ander gerecht zijn ze beiden niet door de Nationale Raad voor de Rechtspraak voorgedragen voor de respectievelijke functies waarvoor ze hadden gesolliciteerd. Beide klagers hebben beroep aangetekend bij het Hooggerechtshof. De Kamer van de Bijzondere Beoordeling en Publieke Aangelegenheden van het Hooggerechtshof verklaarde beide beroepen ongegrond.

Schending van artikel 6, eerste lid, EVRM. Het Hof bekijkt eerst of er sprake is van een 'burgerlijk recht of verplichting' in de zin van artikel 6, eerste lid, van het Verdrag. Klagers hebben op grond van de Poolse wetgeving het recht op gelijke benoeming in openbare dienst. Dat recht is gekoppeld aan een procedureel recht op toetsing door een rechter van beslissingen door de Nationale Raad voor de Rechtspraak. Omdat de procedure de professionele carrière van klagers betreft, en gelet op de mogelijkheden op promotie en de gevolgen daarvan voor hun salaris, is er sprake van een burgerlijk recht.

Het Hof kijkt bij de beoordeling of er sprake is van een schending van artikel 6, eerste lid, naar de uitgangspunten die zijn geformuleerd in het arrest *Guðmundur Andri Ástráðsson* tegen IJsland.

Daarbij beoordeelt het Hof of sprake is van een duidelijke schending van het nationale recht, die nadelige gevolgen heeft voor de procedure van de benoeming van de leden van de Nationale Raad voor de Rechtspraak. Dat is inderdaad het geval omdat de leden van de Nationale Raad voor de Rechtspraak op een andere wijze dan voorheen zijn benoemd. De leden worden niet meer door de rechters zelf benoemd. Als gevolg van een wetwijziging en nieuwe jurisprudentie van het Poolse Constitutionele Hof, is bij de benoeming sprake van bemoeienis van de uitvoerende en wetgevende macht. De Nationale raad voor de rechtspraak kan daardoor niet meer onafhankelijk opereren en daardoor wordt de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht niet gewaarborgd. Dit komt onder meer tot uiting bij de betrokkenheid van de Nationale Raad voor de Rechtspraak bij de benoemingen van rechters.

De tweede schending van het nationale recht betreft de benoeming van rechters in de Kamer van de Bijzondere Beoordeling en Publieke Aangelegenheden door de Poolse president. Bij deze benoeming was er sprake van een voordracht van de Nationale Raad voor de Rechtspraak, die is vernietigd door de hoogste bestuursrechter. Deze Kamer van de Bijzondere Beoordeling en Publieke Aangelegenheden houdt zich bezig met alle aspecten van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de rechtspraak. Het feit dat de leden zijn benoemd door de Poolse president, ondanks de uitspraak van de hoogste bestuursrechter, betekent een tweede schending van het nationale recht. Aangezien er sprake is van twee schendingen van het nationale recht, is voldaan aan de voorwaarden die zijn gesteld in het arrest *Guðmundur Andri Ástráðsson*.

Tenslotte onderzoekt het Hof of de schendingen van het nationale recht zodanig ernstig zijn dat er sprake is van een schending van het recht op een onafhankelijk gerecht dat is ingesteld bij wet. Daarbij kijkt het Hof naar het doel van de geschonden wet en of die als doel had om bemoeienis van het bestuur en/of de wetgevende macht met de rechtspraak te voorkomen en of de inbreuk de essentie van het recht op een gerecht dat is ingesteld bij wet, schendt.

In het onderhavige geval is sprake van schendingen, waardoor de wetgevende macht en het bestuur invloed hadden op benoemingen van rechters. Er is dan ook geen sprake van een onafhankelijk gerecht, ingesteld bij wet in de zin van artikel 6, eerste lid, EVRM. Dat levert per definitie een schending op van artikel 6, eerste lid, EVRM.

- L'indépendance de la Justice, une question polonaise? (*libertés chéries*)
- The Polish Chamber of Extraordinary Review and Public Affairs not an “independent and impartial tribunal established by law”: judgment by the ECHR in the case of Dolińska-Ficek and Ozimek v. Poland (*Johan Callewaert*)

EHRM – ARREST – 23 november 2021 – Turan t. Turkije - [persbericht](#) - [arrest](#) – 75805/16 – ECLI:CE:ECHR:2021:1123JUD007580516

Militaire coup – Voorlopige hechtenis Turkse rechters

Artikel 5, lid 1 EVRM. Meer dan 400 Turkse magistraten zijn tijdens de militaire coupoging in 2016 in voorlopige hechtenis genomen. Zij klagen dat het nationale recht niet is nageleefd, dat zij zonder relevante en voldoende gronden in hechtenis zijn genomen, dat die hechtenis te lang duurde, dat de beoordeling ervan niet voldeed aan procedurele normen, en dat het nationale recht onvoldoende compensatie biedt voor deze rechtenschendingen.

Het EHRM oordeelt dat artikel 5, lid 1 EVRM is geschonden vanwege de onrechtmatigheid van de detentie, voorafgaand aan een gerechtelijke procedure, zowel wat betreft de rechters, de leden van het constitutioneel hof, de hoogste bestuursrechters als de openbaar aanklagers. De genomen maatregelen waren weliswaar in overeenstemming met het nationale recht, maar waren niet strikt noodzakelijk gezien de omstandigheden van het geval.

HvJ – ARREST – 16 november 2021 – gevoegde zaken C-748/19 t/m C-754/19 – Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim – Polen – **Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:931 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

Onafhankelijkheid van de rechterlijke macht – Door de minister van Justitie gedetacheerde rechters

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU. Richtlijn (EU) 2016/343. Deze zaken stellen cruciale problemen aan de orde met betrekking tot de ontvankelijkheid van prejudiciële vragen. De zaken werpen eveneens een belangrijke inhoudelijke vraag op: mag de minister van Justitie, die tegelijkertijd de procureur-generaal is, op basis van niet openbaar gemaakte criteria rechters voor onbepaalde tijd bij de hoogste rechterlijke instanties detacheren en deze detachering te allen tijde naar eigen inzicht beëindigen?

Het Hof oordeelt dat het Unierecht zich verzet tegen de in Polen geldende regeling op grond waarvan de minister van Justitie, die ook de procureur-generaal is, rechters kan detacheren bij een hogere strafrechtelijke instantie en die detachering op ieder moment en zonder motivering kan beëindigen. Het vereiste van onafhankelijkheid van rechters gebiedt namelijk dat de regels inzake een dergelijke detachering de noodzakelijke waarborgen bieden om elk risico uit te sluiten dat deze detachering wordt gebruikt als middel om politieke controle uit te oefenen op de inhoud van rechterlijke beslissingen, met name op strafrechtelijk gebied.

Hof: Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen in het licht van artikel 2 VEU, en artikel 6, leden 1 en 2, van richtlijn (EU) 2016/343, verzetten zich tegen nationale bepalingen volgens welke de minister van Justitie van een lidstaat, op grond van criteria die niet openbaar zijn gemaakt, ten eerste, een rechter voor bepaalde of onbepaalde tijd kan detacheren bij een hogere strafrechtelijke instantie, en ten tweede, die detachering op elk moment en bij een ongemotiveerd besluit kan beëindigen, ongeacht of het een detachering voor bepaalde of onbepaalde tijd betreft.

- EU-Hof: bevoegdheden van de Poolse minister van Justitie bij de detachering van rechters zijn onverenigbaar met het EU-recht ([ECER](#))

HvJ – ARREST – 23 november 2021 – zaak C-564/19 – I.S. – Hongarije – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2021:949 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Bevoegdheid lagere rechter tot stellen van prejudiciële vragen - Noodzakelijk voor wijzen van vonnis – Tuchtprocedure tegen lagere rechter vanwege prejudiciële verwijzing - Voorrang Unierecht - Register van vertalers en tolken

Samenvatting onder: [Prejudiciële procedure HvJ](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Polen – 23 juli 2021 (ECER 29.11.21) – C-521/21 - Rzecznik Praw Obywatelskich

Wraking rechter in handelszaak – Benoeming rechter door Raad voor de Rechtspraak – Onafhankelijkheid rechter - Verenigbaarheid met Poolse Grondwet

Richtlijn 2011/7/EU. In de onderhavige zaak heeft verzoeker verzocht om veroordeling van verweerder tot betaling van een schuldvordering die voortvloeit uit een door partijen gesloten dienstenovereenkomst. Deze overeenkomst is een handelstransactie in de zin van richtlijn 2011/7. Verweerder heeft de met de behandeling van de zaak belaste rechter gewraakt. In zijn verzoek heeft hij aangevoerd dat deze rechter niet op rechtsgeldige wijze tot rechter is benoemd, aangezien het besluit om haar tot benoeming voor te dragen is gegeven door de Poolse nationale raad voor de rechtspraak (KRS), waarvan de verenigbaarheid met de Poolse grondwet door de hoogste bestuursrechter van Polen (NSA) in twijfel is getrokken.

NOOT – bij HvJ 6 oktober 2021, C-487/19 W.Z.

EU law requirements of an independent and impartial tribunal previously established by law: judgment of the CJEU in the case of W.Ż. ([Johan Callewaert](#))

NOOT – bij EHRM 19 oktober 2021, [Todorova t. Bulgarije](#)

Yellow Light for Disciplining Inconvenient Judges? ([Verfassungsblog](#))

The case of the disciplinary proceedings against the Bulgarian judge Miroslava Todorova (Requête no 40072/13) which has recently been examined by the European Court of Human Rights (ECtHR) caught the eye of those following the rule of law decay in the European Union. On the surface, it appears that the recent ECtHR judgment on Todorova's case is a mere example of the 'Justice delayed is justice denied' legal maxim – after all, the application was submitted in 2013 and the Court ruled against Bulgaria only in 2021. However, a closer look reveals that the ECtHR found in favor of Bulgaria on the two most worrisome questions.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- The Honest (though Embarrassing) Coming-out of the Polish Constitutional Tribunal ([Verfassungsblog](#))
- On A Road to Nowhere; The Polish Constitutional Tribunal assesses the European Convention on Human Rights ([Verfassungsblog](#))

KAMERVRAGEN

- Antwoord op vragen van de leden Kamminga en Agnes Mulder over het bericht 'Hof Polen: Pools recht weegt zwaarder dan Europees Recht' ([2021-2022, nr. 574](#))
- Antwoord op vragen van het lid Piri over het bericht 'Polen ligt met volle kracht op ramkoers met Europa' ([2021-2022, nr. 573](#))

OVERIG

- Verdere versterking onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit van de Rechtspraak. ([BS-15-11-2021](#))
- Deze Poolse rechter laat zich niet intimideren ([NRC](#))
- The Multiple EU Rule of Law Crises ([Verfassungsblog](#))
- President EU-Hof luidt noodklok over rechtsstaat ([NJB](#))
- VerfassungsPod #2: EU v. Polen ([Verfassungsblog](#))

- De Rule of Law in Nederland ([NJB](#))

Het advies van de Venice Commission maakt pijnlijk duidelijk hoe actueel de 32 jaar oude observatie in het Harmonisatiewet-arrest nog steeds is: dat de veronderstelling waarop het toetsingsverbod berust, nl. dat de parlementaire procedure voor de totstandkoming van wetten afdoende waarborg voor hun rechtsgehalte inhoudt, niet steeds opgaat.

- Plaumann and the Rule of Law ([Verfassungsblog](#))
Most recently, the CJEU sanctioned Poland with daily penalty payments for failing to suspend the operation of its Supreme Court's disciplinary chamber. The disciplinary chamber's interference with the independence of judges can have a profound impact on the preliminary reference mechanism as a means for individuals to seek the review of EU law. This must be addressed to safeguard the right to an effective legal remedy under Article 47 CFREU. One possible response may be to modify the Plaumann-test insofar as necessary to protect the functioning of the EU's 'complete system of legal remedies'.
- A Tale of Primacy, part III ([Verfassungsblog](#))
The third act, but not the end, of the ongoing „game of Courts” between the Romanian Constitutional Court and the European Court of Justice came on 9 November 2021, with a letter by the Romanian Constitutional Court to assist the acting minister of justice with a reply to the EU Commission's concern about primacy of EU law.
- A Blatant Attack on Free Media ([Verfassungsblog](#))
In a recent and shocking judgment of the first instance, a criminal court in Warsaw has found the Polish journalist Ewa Siedlecka guilty of criminal libel (defamation) for commenting on the organized campaign of hatred against independent Polish judges.

Wiki

- [Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Independence of the justice system](#) (juli 2021)

Recht op leven

EHRM – ARREST – 18 november 2021 – M.H. t. Kroatië – persbericht – arrest – [15670/18](#) en [43115/18](#) – ECLI:CE:ECHR:2021:1118JUD001567018

Meerdere schendingen met betrekking tot Afghaanse familie wiens dochter stierf bij de Kroatische grens na afwijzing asielaanvraag

Samenvatting onder: [Asiel en migratie](#)

EHRM – ARREST – 30 november 2021 - Derenik Mktchyan en Gayane Mkrtyan t. Armenië – persbericht – arrest – 69736/12 - ECLI:CE:ECHR:2021:1130JUD006973612

Dood van leerling op school leidt niet tot een schending ten aanzien van het recht op leven - Schending ten aanzien van het procedurele onderzoek

Artikel 2 EVRM. Klagers hebben de Armeense nationaliteit. De zaak betreft het overlijden van hun tienjarige zoon en kleinzoon na een ruzie op school. De leraar had de klas verlaten waarna twee klasgenoten de jongen mishandelden. Volgens de klagers is de jongen overleden doordat de autoriteiten van de school hun plicht om het leven van de jongen te beschermen niet naar behoren hadden vervuld terwijl hij onder hun toezicht stond. Daarnaast klaagden zij dat de nationale autoriteiten hebben nagelaten om een effectief onderzoek naar de dood van hun zoon, respectievelijk kleinzoon uit te voeren.

De doodsoorzaak van de jongen was de ontwikkeling van acute ademhalingsproblematiek en hartfalen als gevolg van een epileptische aanval die mogelijk verband hield met de mishandeling. De autoriteiten van de school waren op de hoogte van de gezondheidsproblemen van de jongen, namelijk syncope. Er was echter niet vastgesteld dat hij aan epileptische aanvallen leed en de autoriteiten op school waren ook niet verzocht daaraan extra aandacht te besteden. Terwijl de school in principe verplicht is om toezicht te houden op de leerlingen tijdens de periode die zij onder haar hoede doebrengen, kan niet worden verwacht dat het onderwijzend personeel permanent toezicht houdt op elke leerling om onmiddellijk te kunnen reageren op onvoorspelbaar gedrag. Het Hof beoordeelt de zaak aan de hand van de Osman-toets en is van oordeel dat er op de dag van het incident geen factoren aanwezig waren die erop wezen dat extra aandacht of speciale maatregelen door het personeel van de school nodig waren gelet op de gezondheid van de jongen of vanwege eerdere geweldsincidenten in de klas. Gelet daarop kan niet worden gezegd dat de docent de veiligheid van de jongen in gevaar heeft gebracht enkel door de klas te verlaten. Het Hof komt niet toe aan de beoordeling van het tweede onderdeel van de Osman-toets. Er is aldus geen sprake van een schending van artikel 2 EVRM.

Ten aanzien van het procedurele onderzoek is het hof van oordeel dat niet aan de vereisten van artikel 2 EVRM is voldaan. Het onderzoek naar de omstandigheden van het incident en de dood van de jongen bevat ernstige tekortkomingen en vertragingen. Het horen van getuigen, verzamelen van bewijsmateriaal en het instellen van een strafrechtelijke procedure is niet tijdig gedaan en er is sprake van omissies in de allereerste fasen voorafgaand aan de instelling van de strafprocedure. Het onderzoek is er niet in geslaagd om de hele keten van gebeurtenissen die heeft geleid tot de dood van de jongen goed te onderzoeken. Ook de bredere kwestie van de verantwoordelijkheid van de schoolautoriteiten voor het incident is onvoldoende onderzocht. Het hof neemt in dit verband wel een schending aan.

NOOT – bij EHRM 31 augustus 2021, Estemirova t. Rusland

Schending art. 2 EVRM vanwege onvoldoende onderzoek naar strafbare feiten (BS-30-11-2021)

NOOT – bij EHRM 21 september 2021, Carter t. Rusland

Guest Post: Turning Water into Wine - The Concealed Metamorphosis of the Effective Control Extraterritoriality Criterion in Carter v. Russia (ECHR blog)

EHRM – factsheets en guides

Guide on article 2 ECHR on right to life (augustus 2021)

Staatsteun

HvJ – ARREST – 11 november 2021 – zaak C-933/19 P – Autostrada Wielkopolska / Commissie en Polen – ECLI:EU:C:2021:905 – geen conclusie – arrest

Staatssteun – Concessie van een tolsnelweg

Artikel 107, lid 1, en Artikel 108, lid 2, VWEU. Autostrada Wielkopolska S.A. verzoekt om vernietiging van het arrest van het Gerecht EU van 24 oktober 2019, in zaak T778/17, houdende verwerping van haar beroep tot nietigverklaring van besluit (EU) 2018/556 van de Commissie van 25 augustus 2017 betreffende steunmaatregel SA.35356 (2013/C) (ex 2013/NN, ex 2012/N) die Polen ten uitvoer heeft gelegd voor Autostrada Wielkopolska.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

GERECHT EU – ARREST – 10 november 2021 – zaak T-678/20 – Solar Electric e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2021:780 – arrest

Staatssteun – Markt voor elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen – Verplichting naar Frans recht elektriciteit af te nemen tegen hogere prijs dan marktprijs

Verordening (EU) 2015/1589. Het betreft een verzoek krachtens artikel 263 VWEU tot nietigverklaring van het besluit van de Commissie van 3 september 2020 tot afwijzing van de klacht van verzoeksters van 20 juni 2020 betreffende onrechtmatige staatssteun voor hun fotonvoltaïsche installaties.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië - 13 oktober 2021 (ECER 26.1121) - C-636/21 – Regione Lombardia

Vogelgriep - Staatsteun in landbouwsector

Samenvatting onder: [LandbouwC63621](#)

REGELGEVING EU

Commissie keurt zesde wijziging van de Tijdelijke kaderregeling staatssteun goed ([ECER](#))

Strafrecht

HvJ – ARREST – 11 november 2021 – zaak C-852/19 – Gavanozov II – Bulgarije – ECLI:EU:C:2021:902 – conclusie – arrest

Justitiële samenwerking in strafzaken – Europees onderzoeksbevel – Doorzoeking van een woning en een kantoor – Rechtsmiddel tegen nationale onderzoeksmaatregel

Richtlijn 2014/41/EU. Artikel 47 EU Handvest. Tegen Gavanozov is in Bulgarije een strafprocedure ingeleid wegens delicten inzake btw. Bij die delicten blijken lege vennootschappen betrokken te zijn geweest, waaronder een in Tsjechië gevestigde vennootschap, alsook de vertegenwoordiger ervan, die thans getuige is in de strafprocedure.

De verwijzende rechter in het hoofdgeding, heeft doorzoeking van het kantoor van de Tsjechische vennootschap, doorzoeking van de woning van de getuige, inbeslagneming van bepaalde documenten, indien zij daar worden aangetroffen, en het verhoor van de getuige per videoconferentie gelast. Aangezien die bewijzen in Tsjechië moeten worden verkregen, acht de verwijzende rechter het noodzakelijk een Europees onderzoeksbevel (EOB) uit te vaardigen.

De Bulgaarse wetgeving voorziet echter niet in rechtsmiddelen tegen de nationale onderzoeksmaatregel noch tegen een op grond daarvan uitgevaardigd EOB. Aangezien het nationale rechtstelsel niet voorziet in een daadwerkelijk rechtsmiddel om de rechtmatigheid van doorzoeken en inbeslagnemingen aan te vechten, heeft het EHRM herhaaldelijk geoordeeld dat die lidstaat de minimumnormen van artikel 13 EVRM schendt. Is in die context het feit dat in de *uitvaardigende* lidstaat niet in *enig* rechtsmiddel is voorzien verenigbaar met richtlijn 2014/41/ en met het EU Handvest?

Hof: Artikel 14 van richtlijn 2014/41/EU, gelezen in samenhang met artikel 24, lid 7, van deze richtlijn en artikel 47 EU Handvest, moet aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan de regeling van een lidstaat die een Europees onderzoeksbevel uitvaardigt die niet voorziet in een rechtsmiddel tegen de uitvaardiging van een Europees onderzoeksbevel strekkende tot uitvoering van doorzoeken en inbeslagnemingen alsmede tot het houden van een getuigenverhoor per videoconferentie.

Artikel 6 van richtlijn 2014/41, gelezen in samenhang met artikel 47 EU Handvest en artikel 4, lid 3, VEU, moet aldus worden uitgelegd dat het eraan in de weg staat dat de bevoegde autoriteit van een lidstaat een Europees onderzoeksbevel strekkende tot uitvoering van doorzoeken en inbeslagnemingen alsmede tot het houden van een getuigenverhoor per videoconferentie uitvaardigt, wanneer de regeling van die lidstaat niet voorziet in enig rechtsmiddel tegen de uitvaardiging van een dergelijk Europees onderzoeksbevel.

NOOT – bij EHRM 13 juli 2021, Todorov e.a. t. Bulgarije

EHRM: Verbeurdverklaring van vermeend crimineel vermogen onder de Proceeds of Crime Act levert schending op. (BS-15-11-2021)

NOOT – bij HvJ 21 oktober 2021, C-845/19 en C-863/19, D.R. en T.S.

HvJ-EU: een derde heeft bij inbeslagname van zijn goederen het recht om deel te nemen aan de inbeslagnameprocedure. (BS-16-11-2021)

NOOT – bij EHRM 6 juli 2021, Norman t. Verenigd Koninkrijk

Vervolg en veroordeling gevangenisbewaarder voor verstrekken van informatie aan journalist in ruil voor geld: geen schending EVRM. (BS-23-11-2021)

OVERIG

- Artikel: Het Europees Openbaar Ministerie in Nederland. (BS-08-11-2021)
- EOM: Duits-Oostenrijkse operatie tegen douanefraude. (BS-08-11-2021)
- Encro-hacking: Internationale samenwerking en verstrekking van bewijs. (BS-10-11-2021)
- HvJ-EU: Unierecht sluit strafbaarstelling van self-laundering niet uit. (BS-11-11-2021)
- Aanknopingspunten voor verdere discussie over rol en positie OM bij EU-samenwerking in strafzaken. (BS-19-11-2021)
- Europese Commissie keurt herziene mededeling over staatssteun voor projecten van gemeenschappelijk Europees belang goed (ECER)
- Artikel: Autonomie en privacy als rechtsgronden van het zwijgrecht en het nemo tenetur-beginsel? (BS-29-11-2021)
- Eerste veroordeling Europees Openbaar Ministerie. (BS-29-11-2021)
- Het aanwezigheidsrecht in hoger beroep. (BS-30-11-2021)
- Cybercriminaliteit: Raad van Europa versterkt zijn juridisch arsenaal. (BS-30-11-2021)

EHRM – factsheets en guides

- [Domestic violence](#) (juli 2021)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#) (september 2019)
- [Protection of minors](#) (juni 2021)
- [Secret detention sites](#) (maart 2019)
- [Trafficking in human beings](#) (April 2019)
- [Violence against women](#) (mei 2021)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#) (30 april 2021)

Terrorisme en witwassen (s)

EHRM - factsheets en guides

- [Terrorism and the European Convention on Human Rights](#) (april 2021)
- [Guide to the case-law of the ECHR on terrorism](#) (december 2020)

Verkiezingen en kiesrecht

EHRM – ARREST – 30 november 2021 – *Mirunescu t. Roemenië* – [persbericht](#) – [arrest](#) – [17504/18](#) - ECLI:CE:ECHR:2021:1130JUD001750418

Uitoefening kiesrecht door gedetineerden – Registratie woonadres – Beperking niet-proportioneel

Artikel 3, Eerste Protocol EVRM. Klager is in 2016 onherroepelijk veroordeeld tot een gevangenisstraf van 15 jaar vanwege deelname aan georganiseerde misdaad. Klager is niet uit het kiesrecht ontzet. Vanaf 2013 zit klager zijn gevangenisstraf uit. Hij is verschillende keren overgeplaatst naar andere gevangenissen. Eind 2016 heeft hij een verzoek gedaan zijn woonplaats te wijzigen en heeft hij, conform de van toepassing zijnde wetgeving, een bevestigende verklaring van een huiseigenaar overgelegd dat hij daar kon worden geregistreerd. Ook heeft hij een nieuwe identiteitskaart aangevraagd op zijn nieuwe adres. In 2016, na de registratie op zijn nieuwe adres, heeft klager niet kunnen stemmen voor de verkiezingen, omdat zijn nieuwe adres niet in het kiesdistrict was waar de gevangenis stond waar klager zijn straf uitzit. Klager heeft daarover een klacht ingediend, maar de aanklager heeft besloten geen onderzoek te doen, omdat zijn klacht geen betrekking had op een strafbaar feit. Klagers beroep tegen deze beslissing is afgewezen.

Schending van artikel 3, Eerste Protocol. Het Hof constateert dat klagers kiesrecht niet is beperkt door het gerecht dat hem heeft veroordeeld tot een gevangenisstraf, maar dat het recht hem in feite is afgenomen doordat de Kieswet het alleen toestaat om te stemmen in het kiesdistrict waar iemand is ingeschreven als ingezetene. Aangezien klager zijn gevangenisstraf uitzit in een gevangenis die buiten het kiesdistrict ligt waar hij is ingeschreven, kon hij zijn stem niet uitbrengen. Er is daarom sprake van een beperking van klagers kiesrecht.

De vraag is of deze beperking buitenproportioneel of willekeurig is en of deze beperking in de weg staat aan het uiten van de mening van kiezers via de stembus.

In dit geval vindt het Hof de beperking van het kiesrecht niet proportioneel. Klager had als gedetineerde geen zeggenschap over zijn verblijfplaats en kon daardoor niet zelf voldoen aan de territoriale vereisten die de kieswetgeving stelt. Ook constateert het Hof dat in geen enkele van de andere landen die partij zijn bij het verdrag, gevangenen op deze wijze worden beperkt in het kiesrecht. In Roemenië is in twaalf van de 42 kiesdistricten geen penitentiaire inrichting gelegen, waardoor gevangenen die zijn geregistreerd in één van deze kiesdistricten, automatisch worden verhinderd te stemmen. Staten moeten maatregelen treffen om te verzekeren dat de grondrechten kunnen worden uitgeoefend. De wetgeving voor registratie van ingezetenschap schrijft voor dat een huurovereenkomst dient te worden overlegd voorafgaand aan registratie. Dat is geen haalbare eis voor gedetineerden, waardoor er sprake is van een disproportionele

verplichting voor gedetineerden. Ook is speculatief in hoeverre gedetineerden overplaatsing naar een gevangenis in hun kiesdistrict kunnen aanvragen en bestaat deze mogelijkheid überhaupt niet als in het betreffende kiesdistrict geen gevangenis is. Daarbij komt dat voor politie- en defensiepersoneel die in het buitenland zijn gestationeerd, geldt dat zij hun stem kunnen uitbrengen voor een ander kiesdistrict dan waar zij als ingezetene zijn ingeschreven. Het Hof constateert dan ook dat het kiesrecht geen alternatieve mogelijkheden bevat die voor gedetineerden minder vergaande beperkingen opleveren van het grondrecht, waardoor er sprake is van een schending van artikel 3, Eerste Protocol.

OVERIG

- Europese Commissie doet voorstel voor transparante politieke reclame en actualisering van verkiezingsregels ([ECER](#))
- The proposed EU regulation of political advertising ([EU law analysis](#))
- New EU rules on political advertising: Here you go, read the fine print – Judit Bayer ([Informs](#))
- Modern Political Propaganda: Definition, Examples & How To Spot It ([liberties](#))
- Targeted Political Ads Should Be Minimized: Policy Paper ([liberties](#))
- A Mugemangango v. Belgium Sequel in the Making ([Verfassungsblog](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#) (april 2021)

Vervoer en reizen

CONSULATIE

Bestuurders van bussen en touringcars – EU-regels voor rij- en rusttijden, Raadplegingsperiode 23 November 2021 - 15 Februari 2022 ([EC](#))

Vrijheid van meningsuiting en media

EHRM – ARREST – 16 november 2021 – Assotsiatsiya NGO Golos e.a. t. Rusland - persbericht – arrest – 41055/12 – ECLI:CE:ECHR:2021:1116JUD004105512

Verkiezingscampagnes – Publiceren informatie over verkiezingen en campagnes – Periode van niet-publiceren – Noodzakelijkheids criterium

Artikel 10 EVRM. De klagers zijn een non-gouvernementele organisatie die zich bezighoudt met de monitoring van verkiezingscampagnes en twee natuurlijke personen met de Russische nationaliteit die werkzaam waren bij de non-gouvernementele organisatie. Ten tijde van de verkiezingscampagne voor de verkiezingen van het Russische parlement in 2011 heeft de organisatie een website gelanceerd waarop schendingen van het kiesrecht waren te vinden. Een groep leden van het parlement klaagde enkele dagen voor de verkiezingen bij het Openbaar ministerie dat de website negatieve informatie over hun partij verspreidde, wat in strijd is met de in wetgeving neergelegde bepaling dat enkele dagen voor de verkiezingen geen informatie over verkiezingscampagnes, peilingen en onderzoek daarnaar mag worden gepubliceerd. De aanklager is vervolgens een procedure begonnen, wat leidde tot het opleggen van een boete voor de overtreding. In de rechterlijke procedures is het beroep tegen deze boete afgewezen. In 2014 is de NGO aangemerkt als 'buitenlands agent' en later is de NGO ontbonden en geschrapt uit het rechtspersonenregister.

Schending van artikel 10 EVRM. Ten aanzien van de klagers die natuurlijke personen zijn, overweegt het Hof dat hun klacht niet-ontvankelijk is, omdat de maatregel niet henzelf betrof, maar de NGO. De klacht van de non-gouvernementele organisatie is wel ontvankelijk.

Door het opleggen van de boete is sprake van een beperking van artikel 10 EVRM. De veroordeling tot het betalen van een boete was gebaseerd op nationale wetgeving en dus voorzien bij wet. De maatregel is opgelegd ter bescherming van de rechten van anderen. De vraag is of de beperking noodzakelijk was in een democratische samenleving. Er dient daarbij sprake te zijn een dringende maatschappelijke behoefte. De verdragsstaten hebben in dat kader een bepaalde beoordelingsruimte. Het Hof constateert dat in de juridische procedure een rapport is opgemaakt waarbij prints zijn gemaakt van de website van de NGO. In de rechterlijke procedures is niet duidelijk geworden dat een deel van de gepubliceerde informatie toegankelijk is gemaakt in de periode waarin niet mocht worden gepubliceerd. Ook hebben de nationale rechters niet duidelijk gemaakt waarom de informatie uit de prints onder de reikwijdte van de wetgeving valt. Het Hof komt tot de conclusie dat in de nationale rechterlijke procedures niet duidelijk is geworden waarom de beperking noodzakelijk was in een democratische samenleving. Ook stelt het hof dat de reikwijdte van de wetgeving over de periode van niet-publicatie door de nationale rechters een disproportionele beperking vormt van het recht op meningsuiting. Er is volgens het Hof ook weinig ruimte voor beperking van de vrijheid van meningsuiting tijdens verkiezingscampagnes. De mogelijkheid om een korte periode van niet-publicatie in te lassen voorafgaand aan verkiezingen, valt in principe binnen de beoordelingsruimte van de staat, maar in deze zaak heeft de staat de beoordelingsruimte overschreden door de beperking van de verspreiding van alle informatie met betrekking tot verkiezingen toe te staan.

EHRM – ARREST – 18 november 2021 – Marinoni t. Italië – persbericht – arrest – 27801/12 – ECLI:CE:ECHR:2021:1118JUD

Civiele aansprakelijkheid na strafrechtelijke vrijspraak

Artikel 6, lid 2 EVRM. Artikel 10 EVRM. Klager is auteur van een boek over de fascistische Republiek van Salò, die in een gedeelte van Italië in de periode 1943-1945 bestond. Het boek biedt onder meer een reconstructie van gebeurtenissen, waarbij de historische weergave en de persoonlijke ervaringen en herinneringen van de auteur uit de privésfeer elkaar overlappen. Enkele passages zijn gewijd aan de familie M. die met de familie van de auteur in hetzelfde huis woonden en tegenover elkaar stonden in hun steun voor de Republiek. Nabestaanden van de familie M. hebben na publicatie van het boek in 2005 aangifte gedaan wegens smaad. Na vrijspraak in eerste aanleg is klager in hoger beroep civielrechtelijk aansprakelijk geoordeeld, hetgeen in cassatie overleefde.

EHRM: tegen de vrijspraak is hoger beroep ingesteld, zodat deze naar nationaal recht geen bindende kracht heeft gekregen. Door aan de hand van dezelfde criteria als in eerste aanleg te oordelen dat klager civielrechtelijk aansprakelijk is, zonder daarbij afbreuk te doen aan de eerder gegeven vrijspraak is mede gezien de bijzondere aard van de procedure de onschuldpresumptie niet met voeten getreden. Geen schending van artikel 6, lid 2 EVRM.

Het boek is grotendeels historisch van aard en valt wat dat betreft binnen de verhoogde bescherming van artikel 10 EVRM. Het draagt niettemin een zeker hybride karakter, waar het ook persoonlijke ervaringen en herinneringen van de auteur betreft; de twee in de nationale procedure gelaakte passages betreffen laatstgenoemd karakter. De in dat verband vastgestelde aansprakelijkheid is niet disproportioneel omdat bedoelde passages niet bijdragen aan het publieke debat en bovendien onvoldoende feitelijke basis kennen. Geen schending van artikel 10 EVRM.

EHRM – ARREST – 16 november 2021 – Văcean t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [47695/14](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1116JUD004769514](#)

Reputatieschade – Recht op privéleven

Artikel 8 EVRM. Terwijl hij kandidaat is in een benoemingsprocedure wordt klager in diverse media, onder meer in een interview en in een aantal online-publicaties, als verdachte van diefstal aangemerkt. Hij wordt uiteindelijk wel benoemd, maar zijn claim wegens reputatieschade wordt in hoogste instantie afgewezen.

EHRM: onvoldoende is onderzocht de vraag of de betreffende media-uitingen een werkelijke bijdrage aan het publieke debat leverden alsook de strekking van de opmerkingen in het interview. Daarbij heeft de afweging van het recht op vrijheid van meningsuiting (persvrijheid) en het recht van klager op een privéleven niet volgens de door het hof ontwikkelde criteria plaatsgevonden. Schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 25 november 2021 – Biancardi t. Italië - [persbericht](#) – [arrest](#) – [77419/16](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:1125JUD007741916](#)

Reputatieschade - Recht om vergeten te worden – Redactie had krantenartikel uit zoekindex moeten halen

Artikel 10 EVRM. Hoofdredacteur van online krant weigert een artikel over een strafzaak tegen individuen van de site te halen en onvindbaar te maken. De nationale rechter oordeelt hem aansprakelijk voor de inbreuk op reputatie en privéleven van die individuen. Het recht om het publiek te informeren was al gerealiseerd. De informatie is gedurende drie jaar eenvoudig toegankelijk geweest door de namen van klagers in te tikken.

Het EHRM neemt als uitgangspunt dat het permanent moeten verwijderen van het artikel in de nationale procedure niet aan de orde is geweest. Het Hof heeft in 2012 in de zaak-*Axel Springer* criteria geformuleerd om de proportionaliteit van een inbreuk op de vrijheid van meningsuiting te beoordelen. Daarvan zijn in deze zaak speciaal van belang: (i) de periode waarin het artikel online beschikbaar was – in het bijzonder gezien het doel waarmee de persoonsgegevens oorspronkelijk verwerkt waren; (ii) de gevoeligheid van de gegevens en (iii) de ernst van de tegen klager getroffen sancties. Klager is niet strafrechtelijk maar civielrechtelijk aansprakelijk gehouden en de immateriële schadevergoeding van € 5.000 per persoon waartoe hij is veroordeeld, is niet-excessief te noemen. Dus geen schending van artikel 10 EVRM.

 Biancardi v. Italy, Newspaper right to be forgotten order did not breach Article 10 – Hugh Tomlinson QC ([Inform's](#))

EHRM – ARREST – 30 november 2021 – Genov and Sarbinska t. Bulgarije – [persbericht](#) – [arrest](#) – [52358/15](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:1130JUD005235815](#)

Verven van monument als protest – Veroordeling wegens vandalisme - Schending 10 EVRM

Artikel 10 EVRM. Klagers, Bulgaars onderdanen, zijn actieve tegenstanders van het regeringsbeleid. In het kader van al langer durende protesten tegen de regering hebben zij, op de dag van de viering van de Oktober revolutie van 1917, monumenten die geassocieerd worden met de regering in verschillende kleuren geverfd. Klagers zijn vervolgens in Bulgarije veroordeeld voor vandalisme en hebben een boete opgelegd gekregen. Klagers stellen zich op het standpunt dat deze veroordeling in strijd is met artikel 10 EVRM (vrijheid van meningsuiting). Het hof is van oordeel dat met de veroordeling van klagers inderdaad sprake is van schending van artikel 10 EVRM. Het hof overweegt dat het in dit geval duidelijk is dat klagers met hun daad deel wilden nemen aan politieke protesten en hun mening en ideeën wilden uiten over de zittende politieke partij.

EHRM – ARREST – 30 november 2021 – Tiriac t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [51107/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:1130JUD005110716](#)

Reputatieschade – Recht op privéleven

Artikel 8 EVRM. Klager, een prominent Roemeen woonachtig in Monte Carlo, wordt in een Roemeense krant van financieel wangedrag jegens de Roemeense staat beschuldigd. Klager claimt schadevergoeding wegens reputatieschade, maar die wordt tot in hoogste instantie afgewezen.

EHRM: het gaat hier om gedragingen van één van de rijkste en bekendste personen van het land en de consequenties van die gedragingen voor de fiscale invordering, waarover eerder ook al was geschreven; dat alles maakt dat het gaat om een kwestie van algemeen belang. Het betreffende artikel betrof niet het privéleven van klager, maar diens ondernemingsactiviteiten, naast die van andere bekende Roemenen die in het artikel werden genoemd. Het artikel zelf was niet aanstootgevend en bestond uit een mix van te goeder trouw gegeven waardeoordelen en voldoende gefundeerde feitelijke vaststellingen. Van negatieve gevolgen voor klagers privéleven en ondernemingsactiviteiten is niet gebleken. Geen schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 30 november 2021 - [Pal t. het VK](#) - [arrest](#) - [persbericht](#) - [44261/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:1130JUD004426119](#)

News, Strasbourg: Pal v UK, Arrest and prosecution of a journalist violated Article 10 ([Informs](#))

NOOT - bij EHRM 22 juni 2021, [Hurbain t. België](#)

Hurbain v. Belgium: Towards a Fairer Balancing Exercise Between the Right to Freedom of Expression and the Right to Privacy? ([strasbourgobservers](#))

OVERIG

- [Praktijkcode betreffende desinformatie krijgt nader vorm \(ECER\)](#)
- [What Is Free Press, And How Does It Work? What Is Its Role In A Democracy? \(liberties\)](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Hate speech](#) (september 2020)
- [Protection of journalistic sources](#) (oktober 2020)
- [Protection of reputation](#) (mei 2021)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#) (april 2021)

Vrijheid van vereniging

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on the case-law of the ECHR on mass protests](#) (augustus 2021)
- [Guide on article 11 ECHR - freedom of assembly and association](#) (augustus 2021)

Deel II – Algemeen

- Vacature - Lid van een kamer van beroep bij EUIPO in Alicante (EXT/21/109/AD 11/BOA) (2021/C 472 A/01), deadline 4 januari 2022 ([PB C 472A van 23.11.2021](#))
- Inschrijving Europees uitwisselingsprogramma 2022 gestart ([Intro](#))

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa-Online cursussen over mensenrechten met focus op EVRM ([Help](#))

[Introduction to the European Convention on Human Rights](#)", a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

Datum	Onderwerp	Titel
e-learning	Grondrechten	De horizontale directe werking (HDW) van EU Grondrechten; De toepassing van grondrechten tussen private partijen, een dagdeel
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
e-learning	ie	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
webcollege	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)

Datum	Onderwerp	Titel
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
webcollege	ASIEL & MIGRATIE	Associatierecht EEG-Turkije, Stichting migratierecht
Online	STRAFRECHT	Webinar: EHRM Keskin & rechterlijke beoordeling van getuigenverzoeken
9 en 10 dec 2021	RECHTSSTAAT	Rule of Law in Europe Conference - Lisbon 2021, Medel conferences; sprekers: o.a. Marc de Werd over the CJEU caselaw on judicial independence and the relationship between national judges and the CJEU
9 en 10 sep 2022	IPR	Save the date: University of Bonn/HCCH Conference " The HCCH 2019 Judgments Convention: Cornerstones – Prospects – Outlook ", Bonn University, Germany

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\)](#)
- [Brussels law societies](#)
- [Information note ECHR](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht , o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases:](#)
[NEMIS: newsletter on European migration issues:](#)
[NEAIS: newsletter on European asylum issues:](#)

NL zaken bij het HvJEU

.Datum	Zaak-nr.	Naam	NL Prejudiciële verwijzing	Conclusie HvJ	Arrest HvJ	Einduitspraak
11-11	C-819/19	Stichting Cartel Compensation en Equilib Netherlands	ECLI:NL:RBAMS:2019:9966		ECLI:EU:C:2021:904	
18-11	C-428/21 en C-429/21	Openbaar Ministerie	ECLI:NL:RBAMS:2021:3681			ECLI:NL:RBAMS:2021:6618
18-11	C-428/21 en C-429/21		ECLI:NL:RBAMS:2021:3680			ECLI:NL:RBAMS:2021:6617

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlandse zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

29.11.21	Rechtbank Den Haag, Zittingsplaats Zwolle	ECLI:NL:RBDHA:2021:13167		
5.10.21	Hof 's-Hertogenbosch	ECLI:NL:GHSHE:2021:3019	C-631/21	Taxi Horn Tours
4.10.21	Rb. Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch	ECLI:NL:RBDHA:2021:10735	C-614/21	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid -
22.10.21	Rb. Den Haag, Zittingsplaats 's-Hertogenbosch	ECLI:NL:RBDHA:2021:11524	C-646/21	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Naam	soort	zaaknr	Onderwerp
9.11	Willems	<u>Ontvankelijkheidsbelissing</u>	57294/16 ECLI:CE:ECHR:2021:1109DEC005729416	Paspoort; vingerafdrukken
9.11	De Wilde	<u>ontvankelijkheidsbelissing</u>	9476/19 ECLI:CE:ECHR:2021:1109DEC000947619	Paspoort; dragen van vergiet op foto

Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van de rechtbank. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	Advisory opinion
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	Artikel 1, Eerste Protocol EVRM	<u>Persbericht 2.6.21</u> Zaak wordt behandeld P16-2021-002
11.3.2021	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	Artikelen 3 en 7 EVRM	<u>Persbericht 12.5.21:</u> zaak wordt behandeld P16-2021-001
19.11.2020	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021 <u>persbericht</u> (4.12.2020)
5.11.2020	Litouwen	Afzettingsprocedure parlamentslid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	<u>Persbericht:</u> zaak wordt behandeld 28.1.21

				persbericht (11.12.2020)
2.8.2019	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	29.5.2020 Advisory opinion persbericht
12.10.2018	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	10.4.2019 Advisory opinion Persbericht 26.6.2014 Menneson t. Frankrijk